

T.C
ZİRVE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI

DEĞİŞİK HUKUK SİSTEMLERİ AÇISINDAN
HEYET HALİNDE YARGILAMA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hasan Ş. KARACAOĞLU

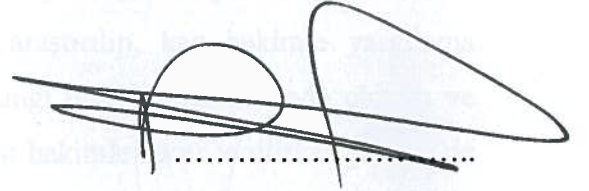
GAZİANTEP
2015

T.C
ZİRVE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
GAZİANTEP

Kamu Hukuku Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Hasan Şahin Karacaoğlu tarafından hazırlanan “**Değişik Hukuk Sistemleri Açısından Heyet Halinde Yargılama**” başlıklı Yüksek Lisans Tezi, 19.02.2015/te. aşağıda isimleri bulunan jüri üyelerince kabul edilmiştir.

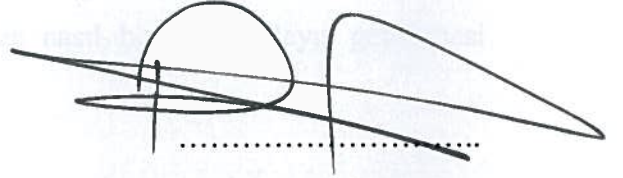
İMZA

Prof. Dr. Recep GÜLŞEN
ANABİLİM DALI BAŞKANI

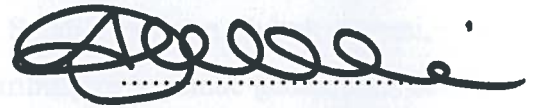

Jüri Üyeleri

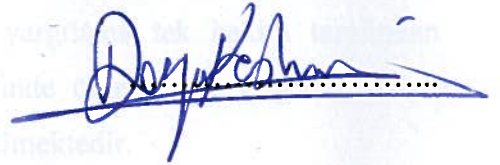
Danışman : Prof. Dr. Recep GÜLŞEN

Üye : Doç. Dr. Abdullah Demir

Üye Yrd. Doç. Dr. Derya Keskin

Doç.Dr. Abdullah Demir

Enstitü Müdürü

T.C
ZİRVE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
GAZİANTEP

Bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, bu çalışmada bana ait olmayan tüm veri, materyal ve sonuçların tam olarak kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim (Tarih:../../...)

Adı Soyadı: Hasan Şahin KARACAOĞLU

İmzası:

ÖZET
DEĞİŞİK HUKUK SİSTEMLERİ AÇISINDAN
HEYET HALİNDE YARGILAMA

Hasan Ş. KARACAOĞLU
 Zirve Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
 Kamu Hukuku Ana Bilim Dalı
 Yüksek Lisans Tezi, 129 sayfa, Şubat 2015
 Tez Danışmanı: Prof. Dr. Recep GÜLŞEN

Bu çalışmada, iki uluslararası organizasyonun hukuk sistemleri, değişik devletlerin hukuk sistemleri, Türk Hukuk Sistemi araştırılmıştır. Değişik hukuk sistemlerindeki yargılama yerlerinin çeşitleri araştırılıp, kaç hakimle yargılama yapıldığı belirtilmiştir. Heyet yargılamasının hangi hukuk sistemlerinde olduğu ve genelde kaç hakim tarafından yapıldığı ve de tek hakimle karar verilirken jürinin de yargılamalarda yer aldığı bilgisine ulaşılmıştır. Bu bilgilerden dolayı heyet yargılamasının önemi ve hukuk sistemimize nasıl bir yeni anlayış getirilmesi gerektiği ortaya çıkarılmıştır.

Ayrıca, uluslararası organizasyonların hukuk sistemleri, Amerika Birleşik Devletleri hukuk sistemi, İngiltere hukuk sistemi, Suudi Arabistan Hukuk sistemi, Fransa hukuk sistemi, Türk hukuk sistemi karşılaştırılmış ve hepsinde genelde heyet halinde yargılama yapıldığı görülmüştür. Küçük ve orta dereceli hukuksal ihtiyaçlarda, bu devletlerin mahkemelerinde yargılama tek hakim tarafından yapılmaktadır. Ayrıca Avrupa Birliği mahkemesinde öninceleme yargılaması tek hakim tarafından ve komite tarafından gerçekleştirilmektedir.

Anahtar Kelimeler; Heyet Halinde Yargılama, Uluslararası Organizasyonların Yargılama Sistemi, Değişik Devletlerin Hukuk Sistemleri, Türk Hukuk Sistemi.

THE JUDGEMENT THAT IS AS COMİSSION RESPECT OF DIFFERENT JUDİCİAL SYSTEMS

HASAN Ş. KARACAOĞLU

ABSTRACT

At this work, two international organisations legal systems, different of states legal systems, Turkish Legal Systems, have been investigated. The informations have been about those. In different legal systems judgement places's types are investigated, how many judges decision making are specified. Which legal systems have commission, and decision making by how many judges have been reached to information, and also while one judge making decision making jury is replaced have been reached to the information. So these informations commission judgement's importance and how new understanding is need to bring to our legal system has been emerged.

Further, international organisations's legal systems, United States of Amerika legal system, England legal system, Saudi Arabia legal system, French legal system, Turkish legal system have been compared and commission judgement have been seen all of them. The Judgement have been made by one judge in this courts of states about small claims and medium claims of legal needs, Furthermore, in the European Union Court, enquiry judgement is realised by the one judge and the committee.

Key Words; As Commission Judgement, International Organisations's Judgement Systems, Different States's Legal Systems, Turk Legal System.

ÖNSÖZ

Her yapılan şey bir ihtiyacın ürünüdür, yaptıklarımızla ve yazdıklarımızla, kendimize, çevremizdekilere, ülkemize ve tüm insanlara, ürettiğimiz oranda faydalı oluruz. Temel insan haklarından olan yaşama hakkını geliştirmek ve daha adil ve eşitlikçi bir şekilde yaşamak için yeni düşünlere, bakış açlarına, yeni fikirlere, yeni sistemlere her zaman ihtiyaç vardır ve olmaya da devam edecektir. Sabit fikirli olmak genel kanun ve kurallar çerçevesinde düşünmek, belirli bir kalıp içerisinde düşünmek; genel kanun ve kuralların dışını görememek demektir. Kalıbının dışına çıkamayıp, dışarıda olanları görememek demektir. Düşünmenin ve uygulamanın, mantıklı olduğu sürece kalıbı olmaz, kanun ve kurallarla düşünmek bazen insanlara zarar vermeyebilir, fakat ilerleme bağlamında düşünülürse, insanların dolaylı ya da direkt olarak zarar görmesine sebep olabilir. Şöyle ki; insanlar ilerlemek istiyorlarsa, bütün fikirlere açık olmalıdırlar, yeni düşünceleri araştırıp öğrenmeli ve yeni düşünceler ortaya koyabilmelidirler.

Bilim; bildiklerimizin yeterli olmaması demektir, bilim hep araştıran, ilerlemeye yönelik düşünceler ortaya koymaya çalışan ve hiçbir zaman sabit olmayan ve de sürekli değişim içerisinde olan bir araştırma metodudur. Bu araştırmanın kaynağı başta insan aklıdır. İnsanın aklından ben biliyorum ve benim bildiğim en doğru demesi bilime aykırı bir düşüncedir. Bilimsel düşünmek değişime ve ilerlemeye açık olmak demektir. Düşünmek; bazen kendimiz kadar düşünürüz, bazen şehrimiz kadar düşünürüz, bazen ülkemiz kadar düşünürüz, bazen dünyamız kadar düşünürüz, bazen uzay kadar düşünürüz ve bazen de kainat kadar düşünürüz. Burada düşünmemiz de etkili olan şey en başta beyin kapasitemiz, tabi her şeyi sorgulayabiliyorsak, daha sonra aldığımız eğitim ve gezip gördüklerimizdir. Bir Astronotla, bir çiftçi aynı düşünmüyordur herhalde, ya da bir devlet adamı ile bir öğretmen aynı düşünmüyordur, ya da bir felsefeci ile bir bilim adamı aynı düşünmüyordur herhalde, veya bir hukukçu ile bir siyasetçi aynı düşünmüyordur herhalde, daha da örnekleri çoğaltabiliriz.

Yeni icatlar çıkarmış insanlar ile icatları kullananlar arasında pek bir fark olsa gerek, zira icat çıkaranlar insanlara faydalı olmuşlar, kullananlar ise kendilerine

faydalı olmuşlardır. Kendi hukuk sistemini yegane gören bir kişi, belki de başka hukuk sistemlerini okumamış ya da araştırmamıştır, bu yüzden, kendi hukuk sistemini mükemmel görüyor, ya da nasıl daha iyi olabilirlik üzerine pek düşünmemişte olabilir. Bugün dünya üzerinde devletler tarafından çeşitli hukuk sistemleri uygulanmaktadır. Bu sistemler içerisinde biri birine göre daha adaletli, eşitlikçi ve daha düzenlidir. Bunun sebebi, aklın, mantığın ve içinden bulunulan toplumun gereksinimleri çerçevesinde hukuk kurallarının oluşturulmuş olmasıdır

Ben bu araştırmamda değişik hukuk sistemlerini araştırdım ve bizim hukuk sistemimizin eksiklikleri olduğunu düşünüyorum. Bu yüzden yargılamanın heyet olarak yapılması gerektiğine inancımdan dolayı, buna göre bir çalışma yaptım, eğer ülkeme ve insanlara faydalı olabilirsem mutlu olurum.

Hasan Şahin Karacaoğlu

**DEĞİŞİK HUKUK SİSTEMLERİ AÇISINDAN
HEYET HALİNDE YARGILAMA**

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK SAYFASI.....	i
ONAY SAYFASI.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
KISALTMALAR.....	xi
ÖNSÖZ.....	xii
GİRİŞ.....	1
I.BÖLÜM.....	8
YARGI KAVRAMI VE DEĞİŞİK YARGI SİSTEMLERİ.....	8
I.YARGI KAVRAMI.....	8
II. DEĞİŞİK YARGI SİSTEMLERİ.....	10
A.BİRLEŞMİŞ MİLLETLER VE YARGI TEŞKİLATI.....	10
1.Birleşmiş Milletler Antlaşması.....	10
2. Teşkilat Yapısı.....	11
3. Uluslararası Adalet Divanı.....	11
B. AVRUPA BİRLİĞİ YARGI TEŞKİLATI.....	14

1. Tek Hakim Tarafından Ön İnceleme Yargılaması.....	14
2. Komiteler Tarafından Yapılan Kabul Edilebilirlik Ve Esas İncelemesi	14
3. Genel Olarak Yargılama.....	15
4. Hakimlerin Seçilmeleri.....	15

C. AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ'NDE FEDERAL YARGILAMA SİSTEMİ.....16

1. Genel Olarak.....	16
2. Savcı-Sanık Pazarlığı	17
3. ABD Anayasası Madde III Uyarınca Atanacaklar.....	18
4. Eyalet Mahkemeleri Hakimleri.....	18
5. Yüksek Mahkeme.....	19
6. ABD Jüri Sistemi.....	19
a) Jürinin oluşumu.....	19
b) Jüri Yargılamasının Değerlendirilmesi.....	20
aa) Jüri Yöntemine Karşı Olanlar.....	21
bb) Jüri Sistemini Savunanlar.....	21
7. Eyalet Ve Federal Mahkemelerin Yargı Yetkisi Kapsamı	23
a) Eyalet Mahkemeleri.....	23
b) Federal Mahkemeler.....	23

D. İNGİLTERE HUKUK SİSTEMİ.....24

1. Genel Olarak İngiliz Hukuku.....	24
2. İngiltere'deki Mahkemeler ve Görevleri.....	26
3.İngiltere'de Şeriat Mahkemesi Dönemi.....	27

E. SUUDİ ARABİSTAN HUKUK SİSTEMİ.....28

1. Genel Olarak.....	28
----------------------	----

2. Adalet Bakanlığı ve Yargıçlar	29
3. Şeriat Mahkemeleri Tarihçesi	29
4. Yargılama Ve Mahkemelerin Kuruluşu.....	30
a) Dar Yetkili Mahkemeler	30
b) Genel Mahkemeler	31
c) Temyiz Mahkemeleri	31
d) Yüksek Yargılama Konseyi.....	32
e) Sürekli Komite	32
f) Genel Komite	33
g) Yargı Yetkisi Uyuşmazlıkları Komitesi	33
 F. FRANSA YARGI TEŞKİLATI	34
1. Genel Olarak	34
2. Asliye Mahkemeleri	37
3. Ağır Ceza Mahkemeleri	37
4. İstinaf Mahkemeleri	38
5. Temyiz Mahkemesi	39
6. Askeri Yargı	40
7. Anayasa Konseyi	41
 II. BÖLÜM.....	43
 TÜRK YARGI SİSTEMİ VE HEYET HALİNDE YARGILAMA.....	43
I. GENEL OLARAK.....	43
II. TÜRK YARGI SİSTEMİ AÇISINDAN MAHKEMELER.....	45
A. TEK HAKİMLE KARAR VEREN İLK DERECE ADLİ YARGI MAHKEMELERİ.....	45
1. Adli Yargı Mahkemeleri	45
a. Hukuk Mahkemeleri	46

aa) Sulh Hukuk Mahkemeleri	47
bb) Asliye Hukuk Mahkemeleri	48
cc) Özel Kanunlarla Kurulan Diğer Hukuk Mahkemeleri	48
aaa) İş Mahkemeleri	48
bbb) İcra Mahkemeleri	49
ccc) Aile Mahkemeleri	49
ddd) Kadastro Mahkemeleri	50
b. Ceza Mahkemeleri	50
aa) Genel Olarak	50
bb) Sulh Ceza Mahkemeleri	52
cc) Asliye Ceza Mahkemeleri	52
dd) Çocuk Mahkemeleri	53
c. İdari Yargı Mahkemeleri	54
B. HEYET HALİNDE YARGILAMA YAPAN İLK DERECE ADLİ YARGI MAHKEMELERİ	54
1. Heyet Halinde Yargılama Yapan Hukuk Mahkemesi: Ticaret Mahkemesi	54
2. Heyet Halinde Yargılama Yapan Ceza Mahkemeleri	55
a) Ağır Ceza Mahkemeleri	55
b) Çocuk Ağır Ceza Mahkemeleri	56
C. HEYET HALİNDE YARGILAMA YAPAN İLK DERECE İDARİ YARGI MAHKEMELERİ	57
1. Genel Olarak	57
2. İdare Mahkemeleri	59
3. Vergi Mahkemeleri	59
D. HEYET HALİNDE YARGILAMA YAPAN ORTA DERECE YARGI MAHKEMELERİ	60
1. Bölge Adliye Mahkemeleri	60
2. Bölge İdare Mahkemeleri	62

E. HEYET HALİNDE YARGILAMA YAPAN ÜST DERECE YARGI MAHKEMELERİ.....	63
1. Askeri Yargı Mahkemeleri.....	63
2. Yüksek Deniz Müsadere Mahkemesi.....	65
3. Sayıştay.....	65
4. Askeri Yargıtay	66
5. Uyuşmazlık Mahkemesi.....	67
6. Yargıtay.....	68
7. Danıştay.....	70
8. Anayasa Mahkemesi.....	73
a) Genel Olarak.....	73
b) Kuruluşu.....	74
c) 1982 Anayasasında Düzenlenişi.....	75
d) 2010 Anayasa Değişikliklerinden Sonraki Durum.....	77
e) Anayasa Mahkemesi'nin Yargılama Usulleri ve İç Yapısı.....	78
f) Anayasa Mahkemesinde İptal Davası Açmaya Yetkili Olanlar.....	79
g) Anayasa Mahkemesinde Şekil Bakımından İptal Davası Ve Sınırı.....	80
h) Anayasa Mahkemesinde Esas Bakımından Denetim.....	80
ı) Anayasa Mahkemesinin Denetimine Tabi Olmayan Normlar ve İşlemler.....	81
III. BÖLÜM	83
TÜRK YARGI SİSTEMİNDE YARGIÇ SAYISININ YARGILAMAYA ETKİSİ.....	83
A. YARGIÇ SAYISININ YARGILAMAYA ETKİSİ KONUSUNDA İLERİ SÜRÜLEN GÖRÜŞLER.....	83
B. HUKUKLA İLGİLİ FARKLI GÖRÜŞLER.....	83
C.BU KONUDA YAPILMIŞ ANKET ÇALIŞMASI VE SONUÇLARI.....	84
D. TÜRK YARGI SİSTEMİNİ GENEL OLARAK DEĞERLENDİRME....	108

SONUÇ.....	110
KAYNAKÇA.....	121
ÖZGEÇMİŞİM.....	129

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AHİM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AHİS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AYM	: Anayasa Mahkemesi
B	: Baskı
BM	: Birleşmiş Milletler
C	: Cilt
Çev	: Çeviren
Der	: Derleyen
DK	: Danıştay Kanunu
HUMK	: Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
MÖH	: Milletlerarası Özel Hukuku
No	: Numara
md	: Madde
RG	: Resmi Gazete
s	: Sayfa
S	: Sayı
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
UAD	: Uluslararası Adalet Divanı
vd	: Ve diğerleri
vs	: Vesaire
www	: World Wide Web
y	: Yayın
YK	: Yargıtay Kanunu
yy	: Yayın yılı

DEĞİŞİK HUKUK SİSTEMLERİ AÇISINDAN HEYET HALİNDE YARGILAMA

GİRİŞ

Ben şunu söyleyerek başlamak istiyorum, ülkemizde yaşayan insanlar hukuk sistemi ile ilgili ne düşünüyorlar?. Bu insanlar içerisinde serbest meslek yapan bir ticaretçi de olabilir, bir doktor da olabilir, bir mühendis de olabilir, bir öğretim üyesi de olabilir, bir avukat da olabilir, bir savcı ya da hakim de olabilir, bir politikacı da olabilir, bir simitçi de olabilir, bir çiftçi de olabilir, bir öğrenci de olabilir, bir asker ya da polis de olabilir. Bu örnekleri çoğaltabiliriz. Hepimiz insanız bu dünya da yaşıyoruz ve kendimize göre doğru ve yanlışlarımız var. Ancak doğru herkesin üzerinde fikir birliği ettiği düşüncedir. Bundan dolayı doğru ve yanlışları düzeltmek için hukuk sistemleri oluşturulmuş ve bu hukuk sistemleri ile sosyal hayat düzenlenmeye çalışılmıştır.

Sorunun cevabına gelince, bire bir tanıştığım ve görüştüğüm mesleğinin ne olduğundan bahsetmeyeceğim kişilerden bir çoğu, ülkemizdeki hukuk sistemi ile ilgili olumlu düşünmüyorlar. Peki bu insanları olumsuzluğa götüren şey nedir? diye düşünecek olursak, ortaya bir şey çıkar. Yargılamanın sonucuna olumlu bakmıyorlar. İki tarafın memnun olması için yargılama sonunda doğru bir karar çıkması gerekir, bu doğru karara rağmen bir taraf muhtemelen memnun olmayacak, önemli olan bu çıkan sonucu insanların kabul etmesi, bunu kabul etmeleri için, düşünün ki, size bir kişi çok zekisiniz diyor, bu da en yakınınız, bir de düşünün ki, size 5 tane farklı farklı kişi çok zekisiniz diyor. Hangisini kabul edersiniz?, tabi ki 5 kişinin demesini kabul edersiniz. Bir de size bir kişi haksızsınız diyor, bunu mu kabul edersiniz?, yoksa size en az beş kişinin oluşturduğu bir grup tarafından haksızsınız denmesini mi kabul edersiniz?, işte incelik burada eğer insanlar hakkında bir mahkemede tek hakim tarafından doğru da karar verseniz, bir taraf bunu kabul etmeyecektir. Ancak doğru ve yanlış bir kararı 5 kişi ile verdiğiniz zaman bunu kabul edecektir. Çünkü tek kişi olan taraflardan büyük bir üçüncü kişi olan 5 kişilik grup tarafından karar verilecektir, bu yüzden buna uymak daha kolay olacaktır.

Bu araştırmamla, yargılama alanında ve sorunların çözümü noktasında insanlara ve topluma yararlı şeyler ortaya çıkarma düşüncesindeyim. Sorunların çözümü konusunda değişik alternatif sunarak, daha kapsayıcı, daha detaylı adil ve eşit düzen oluşmasına katkıda bulunmayı umuyorum. Bu aynı zamanda sorunları yaratanların ve bu sorunlara çözüm bulanların, ortak düşüncesi olmalıdır. Her iki tarafın da riayet edeceği ve etmekten kaçınmayacağı bir sistemin oluşması, insanların, toplumların, devletlerin ve yöneticilerinin yegane arzusu olacağı düşüncesindeyim. Her bir birey ve toplumun tamamı, haklar konusunda eşitlik istemekte ve bu eşitlik çerçevesinde kendisine ve yakınlarına davranılmasını talep etmektedir.

Hukuku uygulayarak bir yargılama yapıyor, bu yargılama kişilere haklarını iade ediyor ve böylece adalet sağlanmış oluyor, ancak bunu dört dörtlük şekilde sağlamak zor bir durum. İnsanlara hem haklarını, hem de insan haklarını vermek yargılamanın işidir. Peki insan hakları nedir? İnsan hakları genel olarak hakların bir türüdür. Bundan dolayı “insan hakları” “insanların hakları”yla aynı şey değildir. Çünkü insanların pek çok türden hakları vardır; ahlaki iddialar olarak insan hakları bunlardan biridir, insan haklarına özelliğini veren de onların hiyerarşik olarak en üstün ahlaki haklar niteliğinde olmasıdır.¹

Hukuk yargısını yazan siyasiler ve hukukçular bu yasaları yazarken akıl ve mantık çerçevesinde yazmışlar, toplumun altından kalkamayacağı kanun ve kuralları uygulama alanına sokmamışlardır. Hukuk kuralları tamamen halkın ihtiyaçlarına göre düzenlenmiştir. Hukuk kurallarının oluşumu ise Anayasamızın 88. maddesinde şu şekilde yer almaktadır, Kanun teklifi vermeye Bakanlar Kurulu ve Milletvekilleri yetkilidir. Bakanlar Kurulu ve milletvekilleri siyasi parti üyesidirler ve aldıkları kararları hukuk kurallarına dönüştürmek için yasa teklifinde bulunurlar. Bu kararlar meclisten geçtikten sonra Cumhurbaşkanı’na sunulur ve Cumhurbaşkanı’nın

¹ Mustafa Taşkesen/Mustafa Erdoğan/Zühtü Arslan/Ahmet Uzak/ Mehmet Altuntaş/Ali Yavuz Birincioğlu/ İnsan Hakları Temel Bilgiler Koruma Mekanizmaları, İl ve İlçe İnsan Hakları Kurulları, Matus Basımevi, Ankara, 2006, s,18

onayından sonra yasalaşır. Evet görüldüğü gibi hukuk kuralları meclis ve hükümet tarafından alınan kararlardır

Yargılamanın sadece tek hakim tarafından yapılması, yanlış kararlar çıkmasına sebep olmaktadır. Çünkü ilk derece mahkemelerinin kararlarının çoğu temyize gitmekte ve bu kararların neredeyse yarısına yakını bozulmaktadır. Türkiye’de ilk derece mahkemelerinde 2002 yılında 2.499.456 adet karar verilmiştir. Bunun 528.620 tanesi, yani %21.3 temyiz olmuştur. Almanya’da ise 3.446.516 adet karar çıkmış bunların 273.878 tanesi, yani %7.9 u istinafa konu olmuştur. Fransa’da ise 3.474.163 adet kararın 250.603 adeti, yani 7.2 si istinaf konusu olmuştur. (Almanya’da hakim sayısı 2002 20.901, yardımcı personel 60 bin, Türkiye’de 9639 hakim, 27.529 yardımcı personeldir).² Eğer hukuk kurallarında, bir olaya ilişkin bir kanun kuralı varsa, yani her hukuki olay kanunlar çerçevesinde değerlendiriliyorsa, o zaman, onu uygulayan hakimin kararı temyiz mahkemesinde bozulmaması gerekmektedir. Çünkü toplumda meydana gelecek her olay düşünülmüş ve her olay için bir hukuk kuralı yazılmıştır. Devlet adalet sistemi ile kaybolan hakkın iadesini sağlamaya çalışmaktadır. Ama böyle olmasına rağmen alt derece mahkemesinin verdiği karar üst derece mahkemeleri tarafından bozulmaktadır. En büyük sorun burada yargılama yapılırken gerçekten olayı tam anlamıyla anlayıp hukuk kuralı, vicdan kararı, ve toplumun gelenek ve göreneklerini de hesaba katarak, çok doğru bir karar verilebiliyor mu? En önemli şey hakim ve savcılar acaba gelen olayların ya da dosyaların hepsini okuyup tam anlamıyla anlayıp ona göre karar verebiliyor mu?, Maalesef adliyelerde o kadar iş yoğunluğu var ki, buna ne zamanları, ne de enerjileri yeter, aynı zamanda kararlar bazen taraflı olabilmekte, bazen konuyu tam anlamıyla anlamadan ve bazen karar vericinin içinde bulunduğu psikolojik durumun etkisiyle, kararlar çıkabilmektedir. Ayrıca, üstlerin yönlendirmeleri ile de kararlar çıkabilmektedir.

Burada önemli olan nokta, tarafsız olmaktır. Her ne iş yaparsanız yapın, bu bir yargılama da olur, bir kişi hakkında karar vermekte olur, bir yerde idareci olarak personel hakkında karar vermekte olur, ya da yetkinizde bulunan bir konu hakkında

² Mustafa Can, “Yargı Reformu Üzerine Düşünceler”, www.mevzuatdergisi.com/2010/.../02.ht...
E.T, 27.11.2014

karar vermekte olur, bunlardan hangisi olursa olsun önemli olan tarafsız, kendi doğrularımız ışığında değil, genel doğrular ışığında ve vicdanımızı hiç kaybetmeden, mükemmel bir karar vermeliyiz ki, kendimizi de mükemmel hissedelim. Kendi çıkarlarımızın, kendi nefsimizin, kendi doğrumuzun, kendi zayıf noktamızın etkisi altında kalmadan, eğer bir kişiye hakkını verebiliyorsak mükemmel bir insanız. Hz Muhammed'in kendi zamanında yahudiye ait bir arsa üzerine cami yapılması üzerine, yahudinin “Ya Muhammed arsama izinsiz cami yapıyorlar demesi üzerine, Hz Muhammed'in camiye durdurun demesi” bir yargılamadır ve mükemmel bir insanın kararıdır. Yine bir örnek olarak Şeyh Edebali'nin Osman Gazi'ye nasihatında Ey oğul diye başlayan ve bir paragrafında; “En büyük zafer nefsin tanımadır. Düşman, insanın kendisidir. Dost ise, nefsin tanıyanın kendisidir” demiştir. Hz Mevlana'nın “her kim olursan ol gel” demesi ben insanlara ön yargılama yapmadan bakan insanım, herhangi bir tarafım yok, objektif olarak hayatı algılayan bir insanım demesinden başka bir şey değildir. Bu ve benzeri görüşleri olan insanlar tarafsız konuşarak yargılama yapan insanlardır. Ön yargılı insanlar haksızlık yapma ihtimali en yüksek olan insanlardır. Ön yargıyı yenmenin yolu “karşımdaki de benim gibi insan” demekten, yani “empati” kurmaktan geçmektedir. Hırs, tutku, bencillik ve ego tatmini insanların önyargılı olmasına neden olmaktadır. Burada her söylenen şeyin de aslında bir yargılama olduğunu ve söylediklerimiz de ve yaptıklarımız da tarafsız olmamız gerektiğini gösteriyor.

Bazı idari işlevler yapan bir organın da, yargısal işlevler yerine getirdiği sırada, bir mahkeme olarak görülmesi mümkün olabilmektedir. Önemli olan kişinin tarafsızlığını ortadan kaldıracı bir görev yapmamasıdır. Örneğin Campbell ve Fell davasında, hapishane teftiş kurulunun disiplin işlevi görmesi ele alınmakta, bu işlevi yerine getirirken bir yargı yeri gibi hareket ettiği ve ceza verdiği öne sürülmektedir.³

Yargılama yapmak için;

- 1) iyi bir psikolojiye
- 2) iyi bir anlamaya

³ Sibel İnceoğlu, İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararlarında Adil Yargılanma Hakkı, 4.Baskı, İstanbul, Beta Basım Yayın, 2013, s. 159.

- 3) iyi bir vicdana
- 4) iyi bir ayırt etme gücüne
- 5) iyi bir bilgiye
- 6) baskı altında kalmamak için iyi bir özgürlüğe
- 7) sağlıklı bir bedene ve sağlıklı bir kafaya
- 8) olaylar arasında iyi bir bağlantı kurma yeteneğine
- 9) iyi bir muhakeme gücüne
- 10) heyet olarak yargılamaya
- 11) rekabete
- 12) Önyargısız bir yargılamaya ihtiyaç vardır

Hukuk kuralları aynı fakat, bu yukarıda saydığımız şeylerden bir tanesi veya iki tanesi eksik olursa doğru bir karar çıkmamaktadır.

Heyet olarak yargılamaya ihtiyaç vardır. Konumuzun da başlığı ile ilgili olduğu için açıklama yapmakta yarar vardır. Şöyle ki; giriş kısmının başında da bahsettiğimiz gibi tek kişinin, tek kişi üzerindeki etkisi, çok kişinin tek kişi üzerindeki etkisine göre daha azdır. Bu etki hangi konuda olursa olsun bu şekildedir, örneğin bir kişinin bir kişiyi herhangi konuda etkilemesi, iki kişinin bir kişiyi etkilemesinden daha zordur. Yani mahkemede heyet olarak yargılama yapan bir grup hakimin kararı, tek hakim tarafından verilen karardan daha çok kabul görecektir. Çünkü tek hakimin önyargısı davanın taraflarına yansıyabilir, tek hakimin dava esnasındaki psikolojik durumu kararına yansıyabilir, tek hakimin bilgisi ve algısı gördüğü dava için yeterli olmayabilir, ama bu gibi durumlar heyet olarak yargılamada olmayacak, hakimler birbirlerini dengeleyecekler ve bu olumsuz durumlar ortadan kalkacaktır.

Doğru bir karar vermek için rekabete ihtiyaç vardır. Rekabet genelde bir şeylerin daha iyi yapılmasını sağlamaktadır. Bu bir sağlık alanı da olabilir, bir eğitim alanı da olabilir, bir güvenlik alanı da olabilir, bir adalet alanı da olabilir. Kendine rakip gördüğü kişi ve kişileri yenme duygusu daha iyiyi yapmayı sağlıyor. Bundan dolayıdır ki; yargılama yeri iki ayrı kurum olmalıdır. Adliyelerde ve Heyet halinde yargılama yapan ayrı bir binada, adliyelere paralel olarak bir yargılama yeri her ilde

olmalıdır. İkili bir yargılama sistemi olmalıdır. İsteyen adliyeye isteyen bu heyet yargılamasının yapıldığı yere herhangi konuda dava açabilmelidir. Bu heyet ya da komisyon şeklinde çalışacak ve her konuda davaya bakacak bir tane daha yargılama yeri olmalıdır ki daha doğru kararların alınması için bir rekabet ortamı oluşsun. Bu konuda sonuç bölümünde daha detaylı bilgiye ulaşılabilir.

Önyargısız bir yargılamaya ihtiyaç vardır. Bu çok önemli bir durumdur. Çünkü en büyük yargılama önyargılamadır (önyargı). Bu yüzden Albert Einstein “Önyargıyı parçalamak Atomu parçalamaktan daha zordur”, demiştir. Şöyle ki; bir kişi ile ilk defa karşılaştığımız zaman bu kişi bay ya da bayan olsun, hemen o kişi hakkında deli akıllı, suçlu suçsuz, mulayim asi, özgüvenli özgüvensiz, çıkarıcı fedakar, zengin fakir, bilgili bilgisiz, zeki gerizekalı, ileri görüşlü, geri görüşlü, anlayışlı anlayışsız, mutlu mutsuz, sağcı solcu, milliyetçi muhafazakar, dindar dindar değil, demokrat bağınaz, güzel çirkin, yakışıklı yakışksız, medeni medeni değil, şehirli köylü, dürüst yalancı, zararlı zararsız, cesaretli korkak, mütavazi kibirli, adaletli adaletsiz, eşitlikçi otoriter ve benzeri şeyler düşünmekteyiz. Böyle düşünmek kendi kendimizi kilitlemek, kalıba koymak, at gözlüğü ile bakmak demektir. Suyu sadece bir kanaldan akar mantığıyla görmek demektir. Halbuki su deniz şeklinde de okyanus şeklinde de, yağmur, kar, dolu, don şeklinde de yer altında da mevcuttur. Ancak biz sadece kanalda akan bir su vardır ve biz buna göre düşünüyoruz. Zorunluluk olmadıkça kalıbı kırmıyoruz ya da kırmak istemiyoruz. Çünkü bir insanı karşımızda görünce anında anlıyoruz, çözüyoruz, kavırıyoruz, biliyoruz. Bu bir felaket, çünkü ister bir hakim olun ister bir vatandaş bu şekilde bir yargılama yaptıysanız, o karşınızdaki kişi veya kişilere haksızlık etmiş olursunuz. Her insanın bir hissiyatı, bir hikayesi vardır, her insan bir dünyadır. Hemen karşınızdaki insanı bir kalıba koyup küçültüp bir kavanoza koyamazsınız. Bu bir felaket olur. İnsana, bu bir insan diye bakarsak, onu hiç yargılamadan bakmış oluruz ve karşınızdakine haksızlık etmemiş oluruz. Önce önyargısız bakmak daha sonra insanları anlamak ve buna göre bir karar vermek ya da davranmak gerekmektedir.

Hukuku tek başına hukukçulara bırakmak bir yerde adaletin topluma dağılışının tekel altına alınmasını sağlar. Nasıl ki politikayı, sadece politika eğitimi

almışlara bırakmak tehlikeli olursa, nasıl ki mütaahhitliği, sadece inşaat mühendislerine bırakmak oranın krallaşmasını sağlarsa, (yani krallaşma derken, kendilerini erişilmez ve toplumun üstünde gören kişiler olarak görmeleri olarak nitelendirilebilir), nasıl ki, eğitimi sadece öğretmenler bırakmak oranın krallaşmasını ve kendilerini dokunulmaz ve üst olarak görmelerini sağlarsa, hukukun da kendi kendinin olması krallaşmaya sebep olur. Yani disiplinler arası, meslekler arası, bilimler arası geçiş her zaman olmalıdır. Ve bu sayede bazı şeyler törpülenebilir. Eğer eskiden krallara dokunulamasaydı şimdiye kadar krallıklar devam edecekti, krallık padişahlık ve imparatorluk makamları devam edecek, hiç eleştirilemeyecek, hiç kimse yönetimde ve kanun yapmada, uygulamada yetkili olamayacak, halk cahil bir şekilde yaşayacaktı. Oysa krallıkların ve padişahlıkların ortadan kaldırılması ile toplum insanca yaşamanın gereği olan haklarına kavuşmuş ve toplumsal ilerleme meydana gelmiştir, bu da tabi ki kral çıplak diyenler sayesinde olmuştur. Yani fikirlerini ortaya koyanlar topluma faydalı olmuşlardır. Hukuku hukukçuların elinden almamak gerekir, ancak hukuk tek başına hukukçuların elinde olmamalıdır. Bu diğer disiplinler, branşlar, bilimler için de geçerlidir.

I. BÖLÜM

YARGI KAVRAMI VE DEĞİŞİK YARGI SİSTEMLERİ

I. YARGI KAVRAMI

Yargı kavramı; sözlük anlamı itibarıyla “Yasalara göre bir olayın ve olgunun ortaya çıkmasına sebep olan unsurlarda göz önüne alınarak değerlendirilip karara bağlanmasıdır. Aynı zaman da yargı; yargı teşkilatında yer alan mahkemelerin ve görev yapan hakimlerin yerine getirdiği temel görevlerden bir tanesidir.⁴

“Yargı” terimi hem bir yargının çekirdeğini oluşturan yargıçlar, sulh hakimleri ve öteki yargıçlar gibi topluca çalışanları, hem de düzenin düzgünce işlemesini sürdüren kadroları belirtmek içinde kullanılır.⁵

Yargı (yargı erki olarak da bilinir); egemenlik ya da devlet adına hukuku yorumlayan ve ona başvuran mahkemeler düzenidir. Yargı ayrıca uyuşmazlıkların çözümü için bir işleyiş de sağlar. Kuvvetler ayrılığı öğretisi altında, yargı genellikle yasa çıkaramaz (bu, bütün üyelerin hazır bulunduğu bir yüksek tabakada, yasamanın sorumluluğundadır) ya da yasaları uygulamaz (bu da yürütmenin sorumluluğundadır), daha çok yasaları yorumlar ve onları her hukuksal olayın gerçeklerine uygular. Bu devlet erki sık sık “Yasalar önünde herkes eşittir.” İlkesini sağlama almakla görevlidir. Genellikle yargı ilk derece ile üst derece mahkemesinden oluşur. Yargının tanımında, pek çok yargı erkinin yargısal denetim yoluyla yasaları değiştirmek gücü vardır. Yargısal denetim gücü olan mahkemeler, devletin yasalarını ve kurallarını bir anayasa hükmüyle çelişkili bulursa, bozabilir. Yargıçlar anayasanın yorumlanması ve

⁴ İsmail Aksel, Türk Yargı Teşkilatı, 1.Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2010, s, 19.

⁵ Yargı, <http://tr.wikipedia.org/wiki/Yarg%C4%B1>, E.T, 03.11.1014

uygulanması için eleştirel bir güç katarlar, böylece ortak hukuk ilkelerinden genel geçer bir anayasal hüküm topluluğu yaratılmış olur.⁶

Bu çağda bile, hukuk kurallarının, kurumların, direkt olarak kabulü şeklinde bir Roma Hukuku iktibası olmayan devletlerin hukukçularının dahi, belirli bir kültür düzeyine ermiş devletlerin hukukçuları, özel hukuk alanında Romalıların takip ettikleri hukuki düşünce esasları ve oluşturdıkları temel kavramları kullanmaktadırlar.⁷ Bu düşünce kabul edilir veya edilmez ancak iddia hukuk sistemleri açısından önemlidir.

Montesquieu der ki; insanları, dolayısıyla toplumları pek çok şey yönetir; iklim, din, kanunlar, hükümet ilkeleri, tarihten alınan dersler, ahlak, örf ve adetler... Bunların hepsi bir toplumun “Genel Ruhunu”nu yani milli karakter özelliklerini oluşturur. “Her millette bu sayılanlardan bir ya da bir kaç kuvvetli olabileceğini, diğerleri ise zayıf kalabilir. Örnek olarak da vahşiler (ilkel ya da yerli diye isimlendirilen toplumlar anlamında) üzerinde iklim tek başına hükmederken, Çinlileri örf adet yönlendirir ve Japonlar kanunların etkisi altında kalır, Isparta’da bir zamanlar ahlak etkindi ve Romanın özelliklerini belirleyense hükümet ilkeleri ile eski geleneklerdi.”⁸

Montesquieu, yargının yani hukuk düzenin her toplum için farklılık gösterdiğini ve toplumlarında bunun etkisinde kaldığından bahsetmektedir.. Montesquieu’nun bahsetmiş olduğu bir genel gerçek var, o da yargı sistemlerinin toplumların içinden geldiğini ve esasında toplumun karakteristik yapısının yargı sistemini oluşturduğudur.

Hukuk tarihi medeniyetler kadar eskidir, çünkü hukuk medeniyetlerle doğmuş, beraber inşa olmuş ve beraber sona ermiştir. Hukuk sistemleri belirli bir tarih sürecinde toplumda hakim olmuş sosyal ve iktisadi şartların bir neticesi olarak

⁶ Yargı, <http://tr.wikipedia.org/wiki/Yarg%C4%B1> , E.T, 03.11.2014

⁷ Özcan Çelebican Karadeniz, Roma Hukuku, Tarihi Giriş-Kaynaklar Genel Kavramlar- Kişiler Hukuku Hakların Korunması, Yetkin Yayınları, Ankara, 2013, s. 34.

⁸ Ülker Gürkan, Hukuk Sosyolojisine Giriş, 7.Baskı., Ankara, Siyasal Kitapevi, 2013. s.86.

ortaya çıktığından dolayı, hukuk ile medeniyet arasında ayrılmaz bir ilişkinin varlığı inkar edilemez.⁹

Teorisyenlerine göre; hukuk devletinin (rechtsstaat) temel karakteristiği açısından Devlet, vatandaşlarla kurduğu ilişkilerde ve vatandaşların bireysel statülerini ilgilendiren her konuda, önceden mevcut olan genel kurallar ve normlar temelinde faaliyet yürütür. Bu gereklilik, asıl anlamını idare bağlamında kazanır ve hukuk devletini (rechtsstaat), polis devletinden (polizeistaat) ayıran temel ilkeyi oluşturur.¹⁰ Böylece yargı sistemi ile yürüyen devletin yönetilenlerle ne şekilde iletişim kurulduğu ve hukuk devletinin temellerinin geçmişten gelen kurallar ve normlar çerçevesinde oluştuğu belirtilmektedir.

II. DEĞİŞİK YARGI SİSTEMLERİ

A. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER VE YARGI TEŞKİLATI

“Birleşmiş Milletler” ifadesini ilk olarak Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Franklin D. Roosevelt ortaya attı ve ilk olarak ikinci Dünya Savaşı sırasında 26 ülkenin, Mihver Güçlerine karşı birlikte mücadeleye devam etmek için taahhütte bulundukları 1 Ocak 1942 tarihli Bildirge’de kullanıldı.¹¹

1. Birleşmiş Milletler Antlaşması

Bu anlaşma, San Francisco’da 26 Haziran 1945 tarihinde imzalanmış ve 110. maddeye uygun olarak 24 Ekim 1945’de yürürlüğe girmiştir. Türkiye Antlaşmayı Milletler Adalet Divanı Statüsü’yle birlikte 15 Ağustos 1945’te onaylamıştır. 4801 Sayılı Onay Kanunu 24 Ağustos 1945 gün ve 6902 Sayılı Resmi Gazete’de

⁹ Abdullah Demir/Reha Yılmaz, Umumi Hukuk, Zirve Üniversitesi Yayını, Gaziantep Ekim 2012, s. 1.

¹⁰ Jacques Chevalleier, Hukuk Devleti, (Çev.Ertuğrul Cenk Gürçan), Ankara, İmaj Yayınevi, 2010, s. 11.

¹¹ Birleşmiş Milletler Teşkilatı, <http://www.unicankara.org.tr/today/1.html> , E.T, 20.10.2014

yayınlanmıştır. Uluslararası Adalet Divanı Statüsü, Antlaşmanın ayrılmaz bir parçasıdır. Antlaşmanın 23., 27. ve 61. maddelerinde yapılan değişiklikler 17 Aralık 1963 tarihinde Genel Kurulca kabul edilmiş ve 31 Ağustos 1965’de yürürlüğe girmiştir.¹²

2. Teşkilat Yapısı

Birleşmiş Milletler Şartı, BM’nin, oluşturulması sırasında 26 Haziran 1945 tarihinde kabul edilmiştir. BM’nin, Genel Kurul, Güvenlik Konseyi, Ekonomik ve Sosyal Konsey, Vesayet Konseyi, Genel Sekreterlik ile Uluslararası Adalet Divanı olmak üzere altı temel organı vardır .¹³

3. Uluslararası Adalet Divanı

Birleşmiş Milletlerin bir diğer organı da Uluslararası Adalet Divanı (UAD) dır. UAD 15 hakimden oluşmakta olup hakimlerin “en yüksek ahlaki itibara sahip olanlardan ve kendi memleketlerinde en yüksek adalet görevlerinin icrası için aranılan şartlar şahıslarında bulunan ve uluslararası hukuk alanında uzman ve hukuk şinaslar arasından uyrukları dikkate alınmaksızın seçilmektedirler. Hakimler, Uluslararası Sürekli Hakemlik Mahkemesi’nin ulusal gruplarının gösterdiği adaylar arasından, BM Güvenlik Konseyi ve Genel Kurulu tarafından yapılan ayrı ayrı oylamalar ile seçilmektedir. BM üyesi olmayıp UAD Statüsü ‘ne taraf olan devletler ile BM üyesi olup da Uluslararası Sürekli Hakemlik Mahkemesi’ne üye olmayan devletler özel olarak oluşturdukları ulusal gruplar vasıtasıyla aday gösterebilmektedirler. Adı geçen ulusal grupların her biri ikisi kendi uyruğundan olmak üzere en çok dört aday gösterebilirler. Bir adayın hakim olarak seçilmesi için hem BM Genel Kurulunda üye sayısının oy çokluğunu hem de Güvenlik Konseyinin oy çokluğunu, bu da sekiz üyenin oyuna denk gelen oyu almak zorundadır. Güvenlik Konseyi’nde yapılan oylamada, sürekli üyeler ile geçici üyeler arasında herhangi bir

¹² Birleşmiş Milletler Teşkilatı, <http://www.unicankara.org.tr/today/1.html>, E.T,20.10.2014

¹³ Işıl İdil Gül/Ulaş Karan, Ayrımcılık Yasağı, Kavram, Hukuk, İzleme ve Belgeleme, İstanbul Bilgi Üniversitesi, İstanbul, 2011, s. 37

ayrım söz konusu değildir ve sürekli üyelerin veto hakları da yoktur. BM üyesi olmayıp UAD Statüsü'ne taraf olan devletlerin de Genel Kurulda üye devletler gibi oy kullanma hakları mevcuttur. BM Genel Kurul ve Güvenlik Konseyi oylamalarında oy çokluğunu sağlayan aynı milliyetten bir den fazla hakim olursa, bunlardan en yaşlısı seçilmiş olur. Bunu sebebi bir devlette birden fazla hakim seçilememesidir.¹⁴

Devletlerin divan'a getirdiği tüm konuların yanı sıra Birleşmiş Milletler Antlaşmasında ve diğer uluslararası anlaşma ve sözleşmelerde belirtilen konular Divan'ın yetki alanına girer. Devletler, Divan'ın vereceği kararın bağlayıcılığını, gerek Divan'a referans sağlayan anlaşmayı gerekse mukaveleyi imzalayarak ya da bu hususu deklare ederek kabul ederler. Devletler, Divan kararlarının bağlayıcılığını kabul ettiklerini açıklarken bazı çekincelerini de söz konusu deklarasyona ekleyebilirler.

Divan, tüzüğü gereğince anlaşmazlıkları aşağıdaki yollara başvurarak karara bağlar;

- Aralarında ihtilaf bulunan devletler tarafından kabul edilen uluslararası anlaşmalar;
- Genel kabul görmüş uluslararası uygulamalar;
- Ülkeler tarafından kabul gören genel kanun hükümleri; ve
- Çeşitli milletlerin en önde gelen bilim adamlarının öğretileri.

Divan, Genel Kurul ve Güvenlik Konseyi tarafından bağımsız oylamayla seçilen 15 yargıçtan oluşur, Yargıçlar vasıflarına dayanılarak seçilir ve burada, dünyadaki başlıca hukuk sistemlerinin Divan'da temsiline sağlanmasına önem verilir, burada. Aynı ülkeden 2 yargıç Divanda yer alamaz. Yargıçlar 9 yıllık sürelerde görev yaparlar ve ikinci defa seçilebilirler.¹⁵

B.M. Şartı'nın 2. maddesinin 3. fıkrası; Teşkilat üyelerine uyuşmazlıklarını barışçı yollarla çözümü getirmektedir. Şart'ın 33. maddesine göre ise;

¹⁴ Yusuf Aksar, Evrensel Yargı Kuruluşları, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2007, s. 45.

¹⁵ Birleşmiş Milletler Teşkilatı, <http://www.unicankara.org.tr/today/1.html>, E.T, 20.10.2014

bu yollar, görüşme, soruşturma, arabuluculuk, uzlaşma, hakemlik yargı yolu ve bölgesel örgütler aracılığı olarak düzenlenir.¹⁶ Uluslararası Adalet Divanı 15 hakimden oluşmakta ve hakimlerin en yüksek ahlaki itibara sahip ve kendi memleketlerinde en yüksek adalet görevlerinin icrası için aranılan şartları şahıslarında toplayan veya devletlerarası hukuk alanında müsellem yetki sahibi bulunan hukuk bilgisine sahip olanlar arasından milliyetleri gözetilmeksizin seçilmeleri gerekmektedir.¹⁷

Türkiye'nin de 15 Ağustos 1945 de onayladığı Birleşmiş Milletler Adalet Divanı yargılaması 15 hakim tarafından gerçekleştirilir. Dünyayla ilgili konuların görüşüldüğü bu mahkemesinin aldığı kararlar, ülkeleri, Uluslararası organizasyonları ve kendi Birleşmiş Milletler Örgütünü bağlar. Bu mahkeme, dünyayı bağlayan kararları almaktadır. Bu mahkemenin üç beş değil, on beş hakimi bulunmakta, bunun sebebi ise heyet olarak karar veriyor olmasıdır. Heyet olarak yargılama tek kişi olarak yargılamaktan daha adil ve daha eşitlikçi bir karar çıkmasını sağladığı düşünülüyor, bu nedenle, Birleşmiş Milletlerin yargılama mahkemesinin on beş hakimi vardır. Bu konuda şöyle düşünülmüştür; tek hakim olayın ya da davanın her yönünü tam anlamayabilir, yanlış karar verebilir, psikolojisi iyi olmadığı zaman yanlış karar verebilir, sağlık durumu iyi olmadığı zaman kararına yansıtıp doğru karar vermeyebilir, ya da kendini tek otorite olarak görüp istediği gibi karar verebilir, aynı zamanda bir çok millet olduğu için hakiminde tek olması yanlış olduğu düşünülmüş olabilir. Bu ve bunun gibi sebeplerden dolayı hakim sayısının fazla olup heyet halinde yargılama sisteminin oluşturulmuş olması, çok faydalı olduğu düşünülmüştür.

¹⁶ Ayşe Nur Tütüncüler, İnsancıl Hukuka Giriş, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2012, s. 17-18.

¹⁷ Aksar, s. 45.

B. AVRUPA BİRLİĞİ YARGI TEŞKİLATI

1. Tek Hakim Tarafından Ön İnceleme Yargılaması

Mahkemeye başvuruda buluna kişinin şikayetleri kabul edilebilirlik kriterlerini taşııyorsa, bu başvuru ilgili kişinin vatandaşı olduğu devlete bildirilmeden tek hakim tarafından reddedilir. Mahkemede görevli ve genelde tecrübesiz hukukçular, bu çeşit başvurularla ilgili olarak kısa bir not yazıyorlar ve bu not yargısal olmayan raportör olarak bilinen ve bu iş için görevlendirilmiş kıdemli bir hukukçu tarafından kontrol edildikten sonra imzalanıyor ve sonra yetkili hakime gönderiliyor. Hakimin bu kısa not olarak gönderilmiş bilgiyi onaylamasıyla başvuru reddedilmiş oluyor. Davacıya detaya girmeden davasının kabul edilebilirlik şartlarını taşımadığı için reddedildiğinin yazıldığı kısa bir mektup gönderiliyor ve bu dava sona ermiş oluyor. Tek hakim, kendisine gelen başvuruyu kabul edilebilirlik yönünden reddetmek istemezse, başvuru konusuna göre ya Komiteye ya da Daireye gönderiliyor.¹⁸

Tek hakim tarafından ön incelemenin yapılması ve reddedilmesi tamamen yanlış bir uygulamadır. Şöyle ki; tek hakimin o gün morali bozuktur, bunu kararına yansıtmış olabilir, davayı açan ülkenin vatandaşı veya devletin kendisi tarafından hakime rüşvet teklif edilmiş olabilir, konuyu anlamadan reddetmiş de olabilir, davaların yoğunluğundan dolayı da reddetmiş olabilir, ve hatta keyfine göre davranıp da reddedebilir. Bu yüzden ön incelemenin de yargılaması 5 hakim tarafından heyet olarak olması gerekir ki kolektif bir akıl ve karar gücü ile hakkın iadesi sağlanabilsin.

2. Komiteler Tarafından Yapılan Kabul Edilebilirlik Ve Esas İncelemesi

Komitelerin başvurularla ilgili kabul edilebilirlik veya kayıttan düşürme ile ilgili görevleri mevcuttur. Komiteler, yapılan başvurular açısından bir filtre görevi

¹⁸ Cüneyt Durmaz/Hüseyin Ekinci/İbrahim Çınar/Musa Sağlam/Mustafa Baysal, Bireysel Başvuru İnceleme Usulü, ve Kabul Edilebilirlik Kriterleri (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi), <http://www.yargitay.gov.tr/abproje/belge/kitaplar/BookCCnECtHR.pdf>, s.21. E.T, 08.11.2014

görmektedir. Komiteler açık ve aşıkâr şartların mevcudiyetinde bireysel başvurular hakkında oybirliği ile kabul edilemezlik kararı verirler.¹⁹

3. Genel Olarak Yargılama

Avrupa Birliği Adalet Divanı Tüzüğüne uygun olarak tam bir Mahkeme olarak veya bir Büyük Kurul olarak heyet halinde oturum yapmaktadır. Adalet Divanı'na sekiz Genel Savcı yardımcı olur. Adalet Divanı'nın bir talebi olması durumunda oybirliği ile hareket eden Konsey, Genel Savcılarının sayısını artıran bir Avrupa kararını kabul eder. Avrupa Birliği Adalet Divanı Tüzüğü'ne uygun olarak katılımını gerektiren davlarla ilgili olarak açık oturumda gerekçeli sunuşlar anlatmak, tam tarafsızlık ve bağımsızlık içinde hareket etmek, Genel Savcının görevidir.²⁰

4. Hakimlerin Seçilmeleri

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine taraf ülkeler için, Hakimler, o ülke tarafından gösterilen ve üç aday içeren bir liste üzerinden Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi tarafından oy çokluğu ile seçilirler (AİHS,md.22) Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine taraf sayısına eşit sayıda hakimden oluşur (AİHS, md.20). Aynı tabiiyeti taşıyan hakimlerin sayısı yönünden hiçbir sınırlamanın olmadığı ve hakimlerin de atandıkları ülkenin vatandaşı olma şartının olmadığı belirtilmektedir. Sözleşmecî devlet başka bir ülke vatandaşını da aday gösterebilir. Yeni Yüksek sözleşmecî devletin sözleşme'ye katılmaları halinde Mahkeme'yi tamamlamak ve boşalan üyelikleri doldurmak için aynı usul izlenir (AİHS.md. 22). Hakimler, Mahkeme Başkanı, başkan yardımcıları, ve bölüm başkanlarından sonra, seçilme tarihlerine göre kıdem almaktadır ve 25.03.2012 tarih itibarıyla Mahkeme 47 hakimden oluşmaktadır.²¹ Demek oluyor ki hakimler meclis tarafından seçilip atanabiliyor.

¹⁹Faruk Bilir, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Yargılama Yetkisi, 2.Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2012, s. 45.

²⁰ Ömer Faruk Altıntaş, Ankara Barosu, Avrupa için Bir Anayasa Oluşturan Antlaşma, İnteks Basım Yayın, Ankara, 2004, s. 297.

²¹ Bilir, s. 42-43.

Avrupa Toplulukları Mahkemelerinde (ATM),ATS’ 221. ve 222. maddelerine göre 25 yargıç ve 8 savcıdan oluşmaktadır. Yargıçlar ve Savcılar, üye devletlerin hükümetleri tarafından, diğer ülkelerin ortak düşünceleri ile 6 yıllığına seçiler. (ATS Md.223 1) de. Yargıçların ve Savcılarının tarafsızlıklarından şüphe edilmeyecek, mensup oldukları üye devlette yüksek yargıçlık için aranan şartlara haiz, veya müstesna yeteneklere sahip hukukçular arasından seçilmektedir. Yargıçlar kendi aralarından üç yıllığına bir başkan seçerler ve üç yılda bir 7 veya 8 yargıç ve 4 savcı yenilenir.²²

C. AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ’NDE FEDERAL YARGILAMA SİSTEMİ

1. Genel Olarak

Kökeninde ‘‘Common Law’’ sisteminin yattığı Amerikan Hukuk Sistemi, tarihsel süreç içerisinde regülasyon faaliyetlerinin artışı, statü hukukunu da kapsamına alarak iki şekilde bir gelişme göstermiştir. Bugün Amerikan Hukuku, geleneksel ‘‘Common Law’’ Biritanya kaynaklı ‘‘İçtihat Hukuku’’ (Hakimin oluşturduğu hukuk) Judge made law ile ‘‘Kodlara dayalı hukuk’’(Code base law) yani statü hukuku’nun (statutory law) birlikte oluşturulduğu, her parçasının birbirinden kolay ayrıştırılmadığı, kendine özgü yapıya kavuşturulmuştur.²³

Amerikan hukuk sisteminin kaynağını ve İngiliz hukuk sisteminin de temelini oluşturan Common Law, geleneklerden oluşan ve bunların kurallaşmasından doğan bir hukuk kuralları ve ilkeler bütünüdür. Ayırt edici özelliği kıta Avrupa hukukuna nazaran yargısal içtihattan oluşması bu kaynaktan gelmesi ve beslenmesidir. Amerikan hukukunda yazılı kuralları olabildiğince soyut düzenlenmekte, bu

²² Zehredin Aslan/Hüseyin Özcan/Burak Gemalmaz/Seçkin Yavuzdoğan, Türkiye’de ve Ulusalüstü Hukukta Bireylerin Geçici Yargısal Korunması, Alfa Yayınları, Ankara, 2004, s. 64.

²³ Cenk Şahin, Amerikan Federal İdare Hukukunda Regülasyon, ve Türk Hukukuna Yansımaları, I.Baskı, İstanbul, Oniki Levha Yayıncılık, 2010, s.7.

kuralların gereğini yerine getirme ve esasları belirleme görevi büyük ölçüde mahkemelere düşmektedir.²⁴

2. Savcı Sanık Pazarlığı

Dünyadaki ceza hukuku sistemleri üzerinde çok etkili olan kurumlardan bir tanesi de anglo-sakson hukuk sisteminin ürünü olarak meydana çıkan savcı sanık pazarlığı (plea bargaining)'dir. Amerika'da bile üzerinde tartışmaların olduğu bu kurum, çok farklı hukuk sistemlerinde kendine farklı şekillerde yer bulmaya başlamıştır. Hatta uzun süre bu uygulamaya karşı olan ceza adalet sistemlerinde uygulamaları görülmektedir. Savcı-sanık pazarlığı, Almanya, Rusya, Hindistan, Tayvan, Güney Afrika, Avustralya ve Arjantin gibi ülkelere yetişmiş bulunmaktadır. Amerika modelini temel alan savcı-sanık pazarlığı, ceza hukukunda reform yapan İtalya'dan, Bulgaristan'a ve Hindistan'a kadar bir çok devlet tarafından değerlendirilmiş ve bazı değişikliklerle uygulamaya geçilmiştir.²⁵

Savcı sanık pazarlığı; sanığın suçunu itiraf etmesi veya sisteme yardımda bulunması suretiyle başlayan bir tarafın sanık, diğer tarafın ise savcılık ve mahkemenin bulunduğu bir süreci ve açık bir anlaşmayı belirtmektedir. Savcı-sanık pazarlığı, üstünde suç şüphesi bulunan kişilerin suçunu itiraf etme hakkına sahip olduğu ve bütün ceza davalarının mahkemeye taşınmasını adil ve hakkaniyetli bir durum olmadığı kabulüne dayanmakta olup, sanıkların sorumluluk almasını sağlamaya çalışmaktadır. Bu pazarlık, savcıların suç ikrarı almak için sanıkların avukatlarıyla yaptığı pazarlık sürecini anlatan bir durumdur ve savcıyla sanık arasındaki bir pazarlığı içerir. Sanık bu pazarlıkta mahkemeye çıkmaya dair anayasal hakkından vazgeçer ve savcının birkaç sözüne karşılık itham edildiği suçlardan birini ya da birkaçını kabul eder. Savcının bu sözleri, itiraf karşılığı bazı suçların

²⁴ Metin İkizler, Rekabet Hukukunda Uyumlu Eylemler, Türk Avrupa Birliği ve Amerikan Hukukları Açısından Karşılaştırılmalı Bir İnceleme, Seçkin Yayınları, Ankara, 2005, s. 26.

²⁵ Yusuf Solmaz Balo/Ekrem Çetintürk, Amerika Birleşik Devletleri Ceza Hukuku Uygulamasında Savcı-Sanık Pazarlığı ve Türkiye'de Uygulanabilirliği, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C.XVII, Y.2013, Sa.1-2, webftp.gazi.edu.tr/hukuk/.../17_1-2_41.p..., s. 1245. E.T, 15.01.2015

düşürülmesi veya daha az bir ceza verilmesidir. Savcı sanık pazarlığı şu üç şekilde gerçekleşir; Suçlama Pazarlığı, Suçlama sayısı Pazarlığı ve ceza pazarlığıdır.²⁶

3. ABD Anayasası Maddde III Uyarınca Atanacaklar

Amerika Birleşik Devletleri, Anayasa Mahkemesi üyeleri, federal temyiz mahkemeleri ve federal bölge mahkemeleri hakimleri, Uluslararası Ticaret Mahkemesi hakimleri Anayasa'nın yasama erkine ilişkin III. Maddesi uyarınca atanır. Amerika Birleşik Devletleri Başkanı tarafından aday gösterilen ve atanan bu hakimlerin Senato üyelerinin çoğunluğu tarafından onaylanması gerekmektedir. Madde III uyarınca hakimler süresiz olarak atanırlar ve ancak Anayasa'da belirtilen soruşturma uyarınca Kongre tarafından görevlerinden alınabilirler. Söz konusu hakimlerin aday gösterilmesi veya onaylanması süresinde yargının hiçbir rolü yoktur. Federal hakim olarak atanmak için tek kıstas atanacak kişinin kariyeri ve akademik başarılarıdır. Adaylar sınava tutulmazlar, geçmişleri, iş tecrübeleri, yayınlanmış eserleri, entelektüel ilgi alanları, kişisel ilgi alanları ve gördüğü davalar, meslekteki başarıları çok önemlidir. Adaylar mülakattan geçirilir ve geçmişleri araştırılır. ABD hukuk sisteminde tarafların, aralarındaki uyuşmazlığı tarafsız olarak durum tespitinde bulunan kişiye sunmalarından dolayı Amerika Birleşik Devletleri'nde dava prosedürü “hasımlı” sistem olarak adlandırılmaktadır. İngiliz hukuk sisteminden etkilenen Amerika hukuk geleneği hasımların mahkeme önünde tartışmasına olanak sağlayarak hakimın ya da jürinin doğruyu tespit edip anlaşmazlığı çözmesine yardımcı olmasını amaçlamaktadır.²⁷

4. Eyalet Mahkemeleri Hakimleri

Amerikan Birleşik Devletleri'nde görülen davaların çoğuna eyalet mahkemeleri hakimleri bakmaktadırlar. Sözü edilen hakimler eyalet hükümetleri tarafından oluşturulan eyalet mahkemeleri sistemi içerisinde hizmet etmektedirler.

²⁶ Balo/Çetintürk, s. 1247. E.T, 15.01.2015

²⁷ Çiçek Zorlu Emed/Umut Kocuoğlu/Elif Köymen/Piraye Kuranel/Selin Özbek/Kayra Üçer, Amerika Birleşik Devletleri'nde Federal Yargılama Sistemi ve Bu Sistem İçinde Cezai Yargının Yeri ve İşleyişi, http://photos.state.gov/libraries/turkey/231771/PDFs/federal_yargi.pdf, s.8. E.T, 29.10.2014

Eyalet mahkemeleri yargıçları eyalet anayasaları ve kanunları uyarınca çeşitli şekillerde seçilirler. **Bu hakimlerin çoğu halk tarafından genel seçimle ya da eyalet valileri tarafından belirli bir süre için iş başına getirilirler. Genel seçimlerde aldıkları oy ile de görev süreleri uzatılabilir.**²⁸

5.Yüksek Mahkeme

Yüksek Mahkeme bir başkandan ve sekiz üyeden oluşur, Yüksek Mahkeme yargıçları, senatonun onayı ile Birleşik Devletler Başkanı tarafından ömür boyu görev yapmak üzere atanırlar, fakat Yüksek Mahkeme yargıçlarının arzu ettikleri takdirde yetmiş yaşında emeklilik isteyebilirler. Yüksek Mahkeme yargıçları hiçbir zaman istifa etmezler, ancak bu durum nadiren görülebilir.²⁹

6. ABD Jüri Sistemi

a) Jürinin Oluşumu

Jüri, belirli maddi olayları araştırmak ve soruşturmak ve de önüne getirilen delileri değerlendirerek gerçeği açıklamak için yemin etmiş, yasaca öngörülen usullere göre seçilmiş, hukukçu olmayan üyelerden meydana gelen bir kuruldur. ABD’de Jüri bir yargıç’ın başkanlığında aşağı yukarı 12 kişi tarafından oluşturulur. Jüri yargılamasında bir çok hukuk çerçevesinde sorular sorulur ve jüri yargılama üzerinde sınırlı da olsa bir gözetim yetkisi olan kişilerden oluşur. Jüri Türleri; Yabancı Jüri, Özel Jüri, Karma Jüri, Coroner Jüri, Büyük Jüri ve Küçük Jüridir.³⁰

Amerikan anayasası ABD vatandaşlarına, yalnız yargıçlarla ve hukukçularla değil, kendileri gibi sıradan vatandaşlardan meydana gelmiş Jüri üyelerinin önünde yargılanma hakkı sunmaktadır. Esas olarak bu sistem oy vermek için kayıtlı her vatandaşın jüri üyesi olabilmesini sağlıyor. Kişiler, belli bir gün ve saatte jüri görevini yerine getirmek için mahkemeye davet edilirler. Bu vatandaşlara jüri

²⁸ Zorlu Emed/Kocuoğlu/Köymen/Kuranel/Özbek/Üçer, s. 8. E.T, 29.10.2014

²⁹ Ayferi Göze, Siyasal Düşünceler ve Yönetimler, 13.Baskı, İstanbul, Beta Yayınları, 2011, s. 536

³⁰ Nasuhi Kurtoglu, Amerika Birleşik Devletlerinde Jüri Yargılaması, s.446, <http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/tekmakale/1978-3/3.pdf>, E.T, 22.10.2014

görevi için davet edildiklerinde kendilerine dava hakkında ve hizmetlerinin ne kadar zaman alacağı ile ilgili bilgi verilir.³¹

Amerika Birleşik Devletleri Anayasası'ndaki insan hakları kısmında yirmi beşinci değişiklik sonucu, federal sistemdeki bir savcı herhangi birine karşı durup dururken ceza davası açıp mahkemeye getiremez ve Amerikan kanunlarındaki usule göre, federal davadaki büyük jüriye kanıt sunması gerekmektedir. Eğer adı geçen şahsın, jüri suç işlediğine inanırsa, savcı bir iddianame hazırlayacaktır. Bazı eyalet mahkemelerinde büyük jüri yoktur ama federal sistemde vardır.³²

b) Jüri Yargılamasının Değerlendirilmesi

Vatandaşlar tarafından oluşturulan büyük ve küçük jüri bulunmaktadır. Uygun bulunan suçlamalar belirlendikten sonra, şüpheli ile ilgili hangi suçlardan dolayı suçlama yapılacağı, büyük jüri tarafından belirlenmektedir. Büyük jüri soruşturma aşamasında kişinin hangi suçlarla suçlanacağına karar vermektedir. Küçük jüri ise kovuşturma aşamasında kişinin suçluluğu ile ilgili karar vermektedir.³³

Jüri yargılama sistemi ile ilgili olumlu ve olumsuz düşünenler de bulunmakta, bunlar arasında hukuk ve siyasal felsefe alanlarında Kara Avrupa'sında ve Birleşik Amerika'da isim yapmış Montesquieu, Willi am Blackstone ve Thomas Jefferson gibi şahsiyetlerin de aralarında yer aldığı düşünürler bu konuyu tartışmışlardır. Bu tartışmalar halen sürmektedir.³⁴

³¹ Hasan Elal/Çağla Elal, Nedir Bu Jüri Nasıl İşler, <http://www.elal.av.tr/meraklisina-notlar.i92.amerikan-filmleri-ve-juri-2->, E.T, 29.10.2014

³² İstanbul Barosu Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Komisyonu, Türk ve Amerikan Hukuk Sistemlerinde Ceza Hukuku ve Ceza Yargılaması Hukuku, İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul, 2004, s. 22.

³³ Ekrem Çetintürk/Yusuf Solmaz Balo, Amerika Birleşik Devletleri Ceza Hukuku Uygulamasında Savcı- Sanık Pazarlığı ve Türkiye'de Uygulanabilirliği, http://webftp.gazi.edu.tr/hukuk/dergi//17_1-2_41.pdf, E.T, 04.11.2014

³⁴ Kurtoğlu, s.454.

aa) Jüri Yöntemine Karşı Olanlar

Buna göre,

i-Üye seçiminin bilgisi ve zihni yeteneği az olan kurullar oluşturduğunu , Jüri üyelerinin kendilerine getirilen delilleri gerektiği gibi değerlendiremediklerini ve hatta duygusal ve önyargıya dayalı sonuçlara vardıkları,

ii-Gizlilik unsuruna sığınarak ve kararlarına bir gerekçe göstermek zorunluluğu olmayan Jürilerin yargıç tarafından kendilerine açıklanan yasayı anlamadıkları ve buna uymayarak yasaya uygun hareket etmedikleri, bundan dolayı da ortaya eşitsizlik ve adaletsizlik çıktığını ve sonuç olarak jürinin hukukun değil, kişilerin egemen olduğu bir topluluk halini aldığını,

iii- Jüri yönteminin gereksiz harcamalara ve gecikmelere sebep olduğu, Jüriyi seçmek için çok zaman sarf edildiği, bütün dünyada bu sistemin terk edilmiş olmasının nedenlerinden biri olduğu, Jürinin vatanı olan İngiltere’de bile 1933 yılından bu yana hukuk davalarında jüri sisteminin bırakıldığı,

iv- Eğitimli ve bu konuda uzman olan yargıcın yasaları ve olayları uzman olmayan ve eğitimli olmayan ortalama zekaya sahip alelade kişilerden daha iyi anlayabileceği, suçluluğu veya haklılığı ve bunu birbirinden ayırmanın hukuksal bir sorun olduğu, belirtmektedir.³⁵

bb) Jüri Sistemini Savunanlar

Muhakeme işlemi, jüri seçimi ile başlar. Jüri üyeleri, tarafların avukatları ve hakimler tarafından, davanın özelliğine göre, ilgili kişiler tarafından seçilir. Jüriye seçilecek kişilerin özgeçmişleri ve objektif karar verip veremeyecekleri gibi farklı özellikler dikkate alınır. Jüri üyelerinin objektif karar verip vermeyeceklerini tespit etmek için, voir dire examination denen bir mülakata tabi tutulur. Bu mülakat hakim ve avukatlar tarafından yapılır. Bu mülakatta ayrıca, jüri üyesinin taraflardan biri ile

³⁵ Kurtoğlu, s. 455.

ilişkileri olup olmadığı da araştırılır.³⁶ Burada jürinin seçimi yapılırken daha faydalı olsun diye mülakata alınıyor ve tarafların jüriye güvenmesi sağlanıyor.

Jüri sistemini savunanlar,

i- Bir yargıcın davalarda önyargısının kararlarına yansıyabileceğini, fakat jüri üyelerinin önyargısının farklı farklı olacağı için tümünde ortadan kalkacağını,

ii- Jüri sisteminin gizli ve yasaya uygun hareket etmeyişi jürinin bir eksikliği ve sakıncası değil aksine lehine olan bir uygulama olduğunu, çünkü kanunların genel, soyut ve objektif nitelikte kurallar topluluğundan dolayı bu durumun bazen adaletsizliklere neden olduğunu, ancak bu gibi hallerde jürinin bir esneklik sağladığı,

iii-Jüri hizmetinin adaletin dağıtımı ile ilgili olarak vatandaşları eğittiği,

iv- Jürinin nihai karar sorumluluğunu paylaştığını, ve yargıcın kişiliğinde toplanacak düşmanlık için bir tür bent oluşturduğu yani hakime düşmanlığı ortadan kaldırdığı,

v- Bazı art niyetli insanların hakime rüşvet vererek kendileri lehine karar çıkmasını sağlayabileceklerini, fakat jürinin tümünü bu şekilde kullanamayacaklarını, ve bundan dolayı jürinin doğruluğu ve dürüstlüğü temsil ettiğini,

iv- Jüriyi teşkil eden kişilerin zekalarının bir kişinin zekasından daha iyi olduğunu jürinin bir grup olarak üyelerinin zekasından daha büyük bir zeka oluşturduğunu, eğitimsizliğin sağduyu ile giderildiği, tecrübesizliğin bir meziyet sayılması, çünkü jürinin her yargılama için yeni bir bakış açısı getirdiğini ileri sürmektedir.³⁷

³⁶ Mustafa Can, ABD Hukukunda Yargı Sistemi ve Uyuşmazlıkların Çözümü, 2003, Sayı, 69 www.mevzuatdergisi.com/2003/09a/04.html, E.T, 30.10.2014

³⁷ Kurtoğlu, s. 455-456

7. Eyalet Ve Federal Mahkemelerin Yargı Yetkisi-Kapsamı

a) Eyalet Mahkemeleri

Eyalet mahkemelerinin yargı yetkisine federal Anayasada ve federal kanunlarda açıkça federal yargılama yetkisi içinde olduğu belirtilmemiş olan durumlar girmektedir. Suçların önemli bir bölümünün önlenmesi ve takibi eyaletlerin yetkisine bırakılmıştır. Diğer taraftan, veraset, haksız fiilden kaynaklanan uyuşmazlıklar, sözleşme hukukundan kaynaklanan davalar, aile hukuku, yerel yönetimler tarafından kabahat olarak kabul edilmiş eylemelere ilişkin davalar ve seçim konuları eyaletlerin yargı yetkisi kapsamında yer almaktadır.³⁸

b) Federal Mahkemeler

Federal mahkemelerin yargılama yetkisi ise Amerikan Anayasasının 3 üncü maddesinde düzenlenmiştir. Federal mahkemelerin görevleriyle ilgili olarak, ceza muhakemesi bakımından, ABD Ceza Muhakemesi Kanununda düzenleme bulunmaktadır. Buna göre, Kanunlarda açıkça eyalet mahkemelerine verilen yetki haricinde, federal bölge mahkemeleri görevli mahkemelerdir (USC, Title 28, Part II, Chapter 211, 3231). Bu bağlamda, federal mahkemelerin, eyalet mahkemeleri karşısındaki yetkisi “üstün-overlap” bir yetkilidir.³⁹

Amerikan hukuk sistemine bakınca ortaya şu çıkıyor, Amerikan hukuk sisteminde yargılama tek bir hakim tarafından değil de jürinin de katılımıyla heyet halinde yapılıyor. Heyet olarak yapılan yargılamanın suçlu ve mağdur açısından adaleti sağlama ve mahkemeye güveni artıracığına inanıyorum. Eğer tek hakim tarafından yargılama yapılmış olsaydı tarafların kafalarında soru işareti çok olacak ve haksızlığa uğradıklarını düşüneceklerdi, fakat jüri ile yargılama yapıldığı için ve

³⁸ Yusuf Solmaz Balo, Amerika Birleşik Devletlerinde Mahkeme Teşkilatı, s.977.

<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/1690/18017/.pdf>, E.T, 04.11.2014

³⁹ Balo, s.978.

jüri on iki kişi olduğundan dolayı toplu bir karar meydana çıkıyor ve bu karara da tarafların uyması daha kolay olacaktır.

D. İNGİLTERE HUKUK SİSTEMİ

1. Genel Olarak İngiliz Hukuku

İngiltere, Galler ve İskoçya'nın farklı hukuk sistemleri ve mahkemeleri vardır, ve aralarında pek çok benzerlik bulunmasına rağmen derin uçurumlar bulunmaktadır. Kuzey İrlanda kanunları, İngiltere ve Galler kanunlarına son derece benzer durumdadır. Fakat İskoçya kanunları diğerlerinden farklıdır. Satış sözleşmeleri, tüketici hakları, miras ve gençlerin hakları konusunda farklılıklar bulunmaktadır. İngiltere kanunları en modern olanıdır. Medeni hukuk ve ceza hukukunda büyük farklılıklar vardır. İngiltere hukuk sistemi en çok oturmuş hukuk sistemlerinden biridir. Pek çok ülke İngiltere hukuk sistemini kendisine örnek almıştır.⁴⁰

Anglo Sakson Hukuk Sistemi olarak da bilinen İngiliz Hukuk Sisteminin; Avustralya, Yeni Zelanda, ABD, Kanada eski İngiltere sömürgelerinde uygulandığı görülmektedir. Bu sistem Türk Hukuk Sisteminin dahil olduğu Kıta Avrupa'sı Hukuk Sistemine nazaran farklıdır.⁴¹

Günümüzde bir çok ülkede uygulanan hukuk sistemleri Kara Avrupa Hukuk Sistemi ve Anglo Sakson Hukuk Sistemi diye ikiye ayrılır. İngiliz Hukuk Sistemi, Anglo Sakson Hukuk Sistemi'ne tabidir ve diğer hukuk sistemlerinden farklıdır. Anglo Sakson Hukuk Sistemi'nde, örf adet kuralları, mahkeme kararları yani içtihatlar ve dağınık şekilde bulunan kanunlar söz konusudur. Yani bir mahkemenin vermiş olduğu eski bir karar, diğer mahkemeler tarafından hukuk kaynağı olarak

⁴⁰ Ülke Rehberi, İngiltere Hukuk Sistemi, <http://www.dilokulubul.com/ulkeler/ingiltere/hukuk.asp>, E.T, 25.10.2014

⁴¹ Hukuk Merkezi, http://www.hukukmerkezi.org/haber_detay.asp?id=21&N=Hukuk_Merkezi_Londra 39; da, E.T, 27.10.2014

davalarda kullanılır ve uygulanır. Bu sebeple bu hukuk sistemine Case Law (örnek olaylara dayanan hukuk) da denir. Bu hukuk sisteminde hakim dava hakkında bir karar vermeden önce gördüğü dava ile ilgili eskiden verilmiş mahkeme kararı var mı diye araştırma yapar ve benzer konu ile ilgili dava kararı bulursa buna göre karar verir. Kara Avrupa Hukuk Sisteminden birçok yönüyle ayrılan bu hukuk sisteminde hukuk, hakim tarafından oluşturulmaktadır. İngiliz hukuku, kıta Avrupa'sı hukuk sisteminden tarihi gelişimi, kaynakları, hukuki kurumları, yargılama şekli ve ilkeleri açısından farklıdır. Bu farklılık İngiltere'nin coğrafi olarak Avrupa kıtasından bağımsız olan bir konumda yer alması ve siyasi olarak da kendilerine ait bir hukuk sistemini tercih etmeleri önemli faktördür. İngilizlerin sosyolojik olarak kıta Avrupa'sı toplumundan daha izole olmaları ve ani toplumsal hareketlilikler yaşamamaları da İngiliz hukukunun farklılığının bir başka sebebidir.⁴²

İngiltere'de fazla önemli olmayan davalar hukuk mahkemeleri (Magistrates Court) tarafından görülürler. Bu mahkemelerde hem ceza, hem de medeni hukuk davalarına bakılır. Hukuk mahkemelerinde **davalarda 3 hakim** birden bulunur. Davalar bu yargıçların ortak kararıyla sonuçlanır. **Yargıçlara bir de asistan** eşlik eder. 17 yaşından küçük çocuklarla ilgili davalara çocuk mahkemelerinde (Juvenile Court) bakılır. Küçük olan medeni hukuk davalarına İl Mahkemeleri (Country Court) bakar. İngiltere ve Galler'de 300 e yakın İl Mahkemesi bulunmaktadır. Davalının veya davacının hukuk mahkemesinin verdiği karara itiraz etme hakkı vardır. Bunun için bir üst mahkemeye başvurusu gerekmektedir. Medeni hukuk davası kararına itirazda bulunmak için Yüksek Mahkemeye (High Court), ceza davası kararına itiraz etmek için de Kraliyet Mahkemesine (Crown Court) başvurmak şarttır. Medeni Hukuk davaları ise “Queen's Bench”, “Family Division” veya “Chancery Division'da” görülmektedir. Medeni Hukuk Davaları Yüksek Mahkemelerde, Ağır Ceza davaları ise (kasıtlı veya kasıtsız adam öldürme, tecavüz, silahlı soygun vs.) Kraliyet Mahkemesinde (Crown Court) bir yargıç ve jüri üyeleri ile görülür. İngiltere mahkemelerinde jüri 12, İskoçya'da ise 15 kişiden oluşmaktadır. İngiltere'deki seçimlerde oy kullanma hakkı olan 18-65 yaş arası ve İngiltere'de 5

⁴²Suisse Lextray, Trust Hukuku, Ders Kitapları Serisi, Legal Yayıncılık, İstanbul, 2013, s. 6-7

yıldan fazla ikamet eden herkes jüri üyesi olabilir. Jüriye üye seçilmek Türkiye'deki askerlik görevi gibi mecburidir. Burada Jüri üyesi olduğunuz tebliğ edilir ve bu tebliğe uyarsınız. İngiltere'de ceza ve hukuk davasının görülebileceği en üst mahkeme Lordlar Kamarasıdır.⁴³

Vatandaşların jüri üyesi olarak seçilmesi hukuku öğrenmenin yanında suç ve cezaya ilişkin derinlemesine fikir sahibi olmalarını sağlamaktadır. Ayrıca karar verilmesi de gerektiği için jüri sisteminin faydalı olduğu söylenilebilir.

2. İngiltere'deki Mahkemeler Ve Görevleri

İngiliz Hukuku'na göre hukuk mahkemeleri, dava konusu parasal değere göre **Country Court** ve **High Court** diye ikiye ayrılır. Dava konusu 15.000 poundun altında ise Country Court'un görev alanına girer. Dava 5.000 poundun altında ise davacının açmış olduğu dava mahkeme tarafından “small claim” yani küçük talep olarak adlandırılır ve mahkeme davayı karara bağladıktan sonra herhangi bir masraf ve avukatlık ücreti kaybeden tarafa yükletilmez. Bundan dolayı dava konusu eğer small claim olarak yani küçük talep olarak nitelendiriliyorsa, o zaman davacının bir solicitor yani avukat atamak yerine mahkemenin dışında bir uzlaşma yöntemi olan ADR'yi seçmesi maddi yönden kazançlı çıkmasını sağlayacaktır. Taraflardan herhangi biri, dava sonucundan memnun değilse, yani dava kararı hukuka ve usule aykırı olduğunu iddia ederse temyiz yoluna başvurur. Temyizle ilgili mahkeme “The Court of Appeal” dir. Fakat temyiz yoluna gitmek için bir avukattan yardım alınması faydalı olur. İngiliz Hukuk Sisteminde temyiz sonucu verilmiş olan karara da itiraz mümkündür. Ama bunun için, verilmiş olan kararın, hukukun yanlış bir şekilde uygulandığı ya da kamu düzenini ters yönde etkilediği gibi sonuçlar doğurma ihtimalinin var olması gerekir. Temyiz Mahkemesi'nin (The Court of Appeal) vermiş olduğu karara karşı itiraz mercii, “The House of Lords” dur.⁴⁴

⁴³ Ülke Rehberi, [http:// www.dilokulubul.com/ülkeler/ingiltere/hukuk.asp](http://www.dilokulubul.com/ülkeler/ingiltere/hukuk.asp), E.T, 25.10.2014

⁴⁴ Londra Büyükelçiliği, Ticaret Müşavirliği, İngiliz Hukuku ve Ticari Anlaşmazlıkların Çözüm Yolları Hakkında Genel Bilgi, www.musavirlikler.gov.tr/upload/LON/ingilizhukuksistemiadr1.doc, E.T, 26.10.2014

İngiliz hukuk sisteminde ceza davalarında jüri bulunmakta ve hukuk mahkemelerinde üç hakim ve bir asistan yer almaktadır. Bu bize şunu göstermektedir; İngiliz hukuk sisteminde yargılama heyet halinde yapılmaktadır. Aynı zamanda hukukta karşılığı davanın bir yıldan fazla olması durumunda da jüri yargılamasına başvurulması ise yine yargılamanın heyet olarak yapıldığını göstermektedir. Yine yüksek mahkemelerde heyet olarak yargılama yapılmaktadır.

İskoçya’da da jüri sistemi uygulanmakta ve İskoçya da jürinin on beş kişiden meydana geldiğini görmekteyiz, İngiltere de jüri sayısı ise on iki kişiden oluşmaktadır.

3. İngiltere’de Şeriat Mahkemesi Dönemi

İngiltere’de Müslümanların çoğunlukla yaşadığı aralarında Londra’nın da bulunduğu beş büyük şehirde şeriat mahkemeleri oluşturulmuştur. Londra Sunday Times gazetesinin haberine göre, İslami yasaların İngiltere’de uygulanmaya başlandığı belirtilirken, mahkemelerin yalnız hükümet tarafından onaylanan şeriat hakimlerince kurulabileceği, kararlarının da bölge mahkemeleri ve Yüksek Mahkeme’nin onayıyla yürürlüğe girebileceği vurgulandı. Böylece başkentle birlikte Müslümanların çoğunlukta olarak yaşadığı; Birmingham, Bradford, Manchester, Warwickshire’da bölge mahkemelerinin kontrolü altında hizmet sunacak olan şeriat mahkemeleri; boşanma, aile içi şiddet, mali anlaşmazlıklar gibi çeşitli sosyal konularda karar verme hakkına sahiptir. Şeriat mahkemelerinin verecekleri kararların icrası için Müslüman davalı ve davacının her ikisinin de rızasının olması gerektiği ifade edilmiştir. Bu önerinin ise Anglikan Kilisesi lideri Canterbury Başpiskoposu Rowan Williams tarafından ilk olarak ortaya atıldığı belirtilmiştir.⁴⁵

⁴⁵ İngiltere’de Şeriat Mahkemesi Dönemi, NTV-MSNBC VE Ajanslar, 15 Eylül 2008 Pazartesi, arsiv.ntv.com.tr/news/459299.asp. E.T, 14.01.2015

E. SUUDİ ARABİSTAN HUKUK SİSTEMİ

1. Genel Olarak

Suudi Arabistan yargı düzeni ikici (dualist) karakterdedir. Bunun nedeni, hiyerarşik yapıdaki Şeriat Mahkemelerinden başka, çeşitli yargılama organlarının da bulunuyor olmasıdır.

(Hicri takvime göre, 1399'da Krallıkta 297 Şeriat Mahkemesi vardı ve 248774 olayı karara bağlamıştı. 1398'de ise, 250738 dava bitirilmiştir.) Hukuk sistemi Şeriat hükümlerine göre olup ikili yapıdadır. Özel ve genel yargı arasındaki fark kullanılan hukuka göre değişmektedir. Şer'i yargı sistemi Adalet Bakanlığı tarafından yönetilmektedir. “Mahekeme-i Müstacel” olarak adlandırılan yerel mahkemeler ilk derece mahkemesi, “Mahkeme-i Kübra” isimli yüksek şeriat mahkemesi ise ikinci derece yargı organlarıdır. Daha sonraki aşamalarda, dava, sırasıyla Temyiz Mahkemesi'ne, Yüksek Yargı Konseyi'ne, ve “Divan-ı Mezalim”e taşınabilir. Ticari uyuşmazlıklara özel komiteler tarafından bakılmaktadır. Şeriat Mahkemeleri özel hüküm yoksa tüm davalara bakar. Bu mahkemeler pozitif hukuk uygulamak zorunda değildir.⁴⁶

İslam Hukukunu kaynağı; Kur'an-ı Kerim, Sünnet, İctihadlar, Hulefa-i Raşidin tatbikatı, mahkeme kararları, örf ve adet , v.s.dir.⁴⁷ İslam şeriatında, yargı sisteminin, yönetimden bağımsız olması gerekiyor. Bundan dolayı kanunlar gerektiğinde yönetenleri de cezalandırır. Yönetenler kanunları istediği gibi kullanma yetkisine sahip değildir. Bir suçlunun ne şekilde yargılanması gerektiği ile ilgili olarak kanunları iyi bilen, takva sahibi adil bir yargıç karar verir. İslam hukukunda diğer hukuklardan farklı olarak yargıcın aynı zamanda takva sahibi (yani yaptığı her şeyden ve verdiği her karardan Allah huzurunda hesaba çekileceğini ve hiçbir

⁴⁶ Mahmut Bozan, Karşılaştırmalı Kamu Yönetimi, bbs.bartın.edu.tr/dosyalar/DersMateryal/arabistan.ppt , E.T, 25.10.2014

⁴⁷ Servet Armağan, İslam Hukukunda Temel Hak ve Hürriyetler,4.Baskı, Ankara, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2004, s. 3.

kötülüğün cezasız kalmayacağını bilen, hayatına bu inanç doğrultusunda yön veren) ve adil bir insan olması gerekir.⁴⁸

2. Adalet Bakanlığı ve Yargıçlar

1975 tarihli Yargısal Düzenleme (Judicial Regs.)(md.87)'ye göre, Adalet Bakanlığı, yasaların yürürlüğe konmasından sorumludur ve mahkemeler üzerinde idari sorumluluğu vardır. Mahkemelerin kuruluşu ve yargılama yetki ve görevlerinin belirlenmesi Bakanın onayına bağlıdır.(md.20,22,24). Bakanın ayrıca, alt derece mahkemelerinin yerlerini ya da bir uyuşmazlıkta yargılama olağan düzeni içinde gelişmiyorsa doğrudan mahkemeyi değiştirme yetkisi vardır. (md.27).⁴⁹

Yargıçlar, (md. 53)'e göre, Yüksek Yargıçlar Kurulu (Supreme Judicial Council) kararına icrai nitelik katan emirname (Royal Order) ile atanırlar. Atama ömür boyu geçerlidir.(md.2-3,51,85). Yargıç olacaklarda altı özellik aranmaktadır, yargıcın, iyi hal sahibi ve Suudi uyruklu olması ve Suudi İslam Hukuku Fakültesi ya da eşiti bir öğrenim kurumundan mezun olması gerekmektedir. Atama için yaş en az 22, Temyiz Mahkemesi için 40'tır. Atamadan sonra ilk yıl deneme süresidir.⁵⁰

2. Şeriat Mahkemelerinin Tarihçesi

Şeriat Mahkemeleri, Arabistan'da ilk olarak 1927'de kurulmuştur. 1936 ve 1952'de detaylı düzenlemeler getirilmiştir. (1952 Düzenlemesi, High Approval No.109).

Yargı ile ilgili bu düzenlemeler ile Şeriat Mahkemeleri, içtihat (jurisprudance) oluşturma konusunda yetkilendirilmişler ve sorumlu tutulmuşlardır. Bu düzenlemeler ile yargı sisteminin temeli şu yargı yerlerini kapsamaktadır. **Dar**

⁴⁸ Suudi Arabistan'da İnsan Hakları, www.vahdet.info.tr/isdunya/dosya4/1178.html, E.T. 27.10.2014

⁴⁹ Mehmet Semih Gemalmaz, Suudi Arabistan Yargı Düzeni ve Yargılama Usulleri Üzerine Notlar, <http://www.journals.istanbul.edu.tr/iumahad/article/viewFile/1023001623/1023001455>, E.T, 28.10.2014

⁵⁰ Gemalmaz, <http://www.journals.istanbul.edu.tr/iumahad/article/viewFile/1023001623/1023001455>, E.T, 28.10.2014

Yetkili Mahkemeler (Summery Courts), **Genel İlk Dereceli Mahkemeler** ve nihai denetim otoritesi olarak **President of the Judiciary**'dir. 1962 yılında, ayrıca nihai yargı yeri ile diğer mahkemeler arasında **iki Temyiz Mahkemesi** daha kurulmuştur.⁵¹

Şeriat, İslam hukuku anlamına gelir. Suudi Arabistan'da tüm konular için bir kılavuz niteliğinde hizmette bulunmaktadır. Şerait nedeni ile Suudi Arabistan'da kutsal ve laik toplum arasında hiçbir fark yoktur. Müslümanların yaşam boyunca başta Kur'an-ı Kerim'den ve ikincil olarak Sünnet uygulamaları ve Hz Muhammed'in sözlerinden şeriat yasasının türetildiği ve üçüncü kaynak olarak; icma "Hz Peygamber'in ölümünden sonra ortaya çıkan belirli bir davada yer ilklerine Müslüman alimlerin görüş birliği olduğu, Kıyas, (benzetme)", ise hukukun dördüncü kaynağı olduğu belirtilmektedir.⁵²

3. Yargılama Ve Mahkemelerin Kuruluşu

Suudi Arabistan dünyada adli bedensel ceza uygulayan yaklaşık 30 ülkeden biridir. Bu Suudi Arabistan tarafından hırsızlık için el ve ayakların ampütasyonu, cinsel sapıklık ve sarhoşluk gibi diğer suçlarda ise kırbaçlamayı içermektedir.⁵³ Şeriat hukuku düzeninde 4 yargılama makamı yer almaktadır.

a) Dar Yetkili Mahkemeler

Bu mahkemeler, uyuşmazlık tutarının 8000 Suudi Riyalini aşmadığı medeni haklara ilişkin uyuşmazlıklara ve haksız fiilden doğup da, zararın, diyet bedelinin 1/10'unu aşmayan fiziksel yaralanmalardaki tazminatlara ilişkin istemlere bakar. Küçük suçlarda, ceza hükümleri verir. Hakaret, sövme, içki içme suçlarına da

⁵¹ Gemalmaz, <http://www.journals.istanbul.edu.tr/iuhad/article/viewFile/1023001623/1023001455>, E.T, 28.10.2014

⁵² Hukuki ve Yargı Yapısı, http://www.saudiembassy.net/about/countryinformation/government/legal_and_judicial_structure.aspx. E.T, 28.10. 2014

⁵³ Suudi Arabistan'da İnsan Hakları, http://tr.wikipedia.org/wiki/Suudi_Arabistan'da_insan_haklar%C4%B1, E.T, 29.10.2014

bakar. İlgili düzenlemeye (md.25) göre, bu mahkemelerde hükümler, tek yargıç tarafından verilir. Ancak, bu mahkemelerin, ölüm ya da organ kesme cezası verme yetkileri yoktur, bkz., (Attributions of Sharia'ah Jurisprudence Responsibilities Regs. Md.82) bu düzenlemede organ kesme açıkça belirtilmiştir, ölüm cezası ise “a fortiori” olarak söz konusudur.⁵⁴

b) Genel Mahkemeler

Bu mahkemeler, bütün medeni haklara ve suçlara ilişkin uyuşmazlık ve olaylara bakar. Hükümler, tek yargıç tarafından verilir. Ancak, ölüm cezası, organ kesme cezası ve taşlama (recm, mahkumu taşıyarak ölüm cezasını infaz etme) cezası, 3 kişilik mahkeme heyetince verilir (Judicial Regs.,md.23).⁵⁵

Hükümet, Kur'anı ve Hz Muhammed Peygamberimizin Sünnetini ülkenin anayasası olarak ilan etmiştir. Din ve devlet işleri bir birinden ayrı olmadığı belirtilmektedir.⁵⁶ Böylece devletin her şeyi din ile yönettiği ve dini kurallara dayandığı görülmektedir.

c) Temyiz Mahkemeleri

Temyiz başvuruları, üç yargıçla oturumda dinlenir. Ancak, ölüm, organ kesme ve taşlama cezaları, beş yargıçlı oturumda kesin karara bağlanır. (md.13). Kararlar, çoğunluk usulüne göre verilir. Temyiz Mahkemeleri Riyadh ve Mekke'de olmak üzere iki ayrı şehirde kurulmuştur. Aslında, Judicial Regs, bir temyiz mahkemesi düzenlemiştir (md.12). Oysa görüldüğü gibi, temyiz sorumluluğu bölgelere paylaştırılmış durumdadır. Bölge teriminden kasıt, idari bölgedir. S.Arabistan'ın Orta ve Doğu Bölgesindeki alt dereceli mahkemelerin kararlarına karşı temyiz başvurusu Riyad'daki Temyiz Mahkemesi'ne yapılır. Batı bölgesinde

⁵⁴ Gemalmaz, <http://www.journals.istanbul.edu.tr/iumhad/article/viewFile/1023001623/1023001455>, E.T, 28.10.2014

⁵⁵ Gemalmaz, <http://www.journals.istanbul.edu.tr/iumhad/article/viewFile/1023001623/1023001455>, E.T, 28.10.2014

⁵⁶ Suudi Arabistan'da İnsan Hakları, http://tr.wikipedia.org/wiki/Suudi_Arabistan'da_insan_haklar%C4%B1, E.T, 29.10.2014

ise, Mekke'deki Temyiz Mahkemesi sorumludur. Temyiz Mahkemesi Başkanı, mutlak kıdem esas alınarak seçilir (md.49).⁵⁷

Suudi Arabistan'ın bir çok mahkeme çeşidi bulunmaktadır. Bunların uyguladığı hukukun kaynağı; Suudi Arabistan'ın Anayasası olan Kuran-ı Kerim ve Sünneti Senniye'dir. Tüm kanunlar bu iki yüce kaynağa dayanmaktadır.⁵⁸ Kuran ve Sünnetten kaynağını almasına rağmen Suudi Arabistan'da yargı bağımsız değildir ve yöneticilere işlememektedir. Kral, ailesi ve etrafında bulunan kişilerin yargı dokunulmazlıkları vardır. Siyade adı verilen bu gruba karşı dava açmak için emirden izin almak gerekmektedir. İçişleri ve Belediyeler Bakanlığının bütün hakimleri bağlayıcı genelge yayınlama ve bir hakim kararını durdurma yetkisi vardır.⁵⁹

d) Yüksek Yargılama Konseyi

Şeriat yargı siteminde, bu organ en yüksek otoritedir. On üye ve Bakan derecesindeki bir başkandan oluşur. (md. 6, 49). Yargısal, İdari ve İstişari işlevler görmektedir. Bu nedenle Türk hukuk sistemindeki karşılığını vermek mümkün değildir.⁶⁰

e) Sürekli Komite

Temyiz Mahkemesi Başkanı derecesindeki tam gün çalışma esaslı/ fulltime beş üyeden oluşur. (md. 6/a) (Royal Decree No. M.4, 1/3/1401) tarihli ve nolu değişiklik yapılmıştır.) Sürekli Komite, bütün ölüm, organ kesme ve taşlama cezası mahkumiyetlerini temyizden inceler; Kral adına hükmü yayınlar ve ayrıca Adalet Bakanlığı tarafından istendiğinde hukuki konularda görüş açıklar (md. 8, 9).⁶¹

⁵⁷ Gemalmaz, <http://www.journals.istanbul.edu.tr/iumhad/article/viewFile/1023001623/1023001455>, E.T, 28.10.2014

⁵⁸ Suudi Arabistan Krallığı, Genel Bakış, Saudiweek.miya-jou.com/saudi-arabia/, E.T, 10.11.2014

⁵⁹ Nuh Gönültaş, Kral Herşey, Herşey Kralın, Zaman, 20 Ağustos 1995, www.zaman.com.tr/.../newsDetail_openP..., E.T, 10.11.2014

⁶⁰ Gemalmaz, <http://www.journals.istanbul.edu.tr/iumhad/article/viewFile/1023001623/1023001455>, E.T, 28.10.2014

⁶¹ Gemalmaz, <http://www.journals.istanbul.edu.tr/iumhad/article/viewFile/1023001623/1023001455>, E.T, 28.10.2014

Suudi Arabistan’da kamusal alanlarda kafa keserek infaz dahil çeşitli şekillerle idam cezası uygulanmaktadır. Cinayet, tecavüz, silahlı soygun, tekrarlayan uyuşturucu kullanımı, irtidad, zina, çadılık ve büyücülük gibi suçlarda da kılıç ile kafa kesme, recm, kurşuna dizme ve çarmıha germe gibi ölüm cezalarının uygulandığı belirtilmektedir.⁶²

f) Genel Komite

Genel Komite, bir başkan, sürekli çalışma esaslı üyeler ve beş kısmi çalışma esaslı/partime üyeden oluşur. Bu beş kısmi çalışma esaslı üye, Temyiz Mahkemesi başkanı ya da vekili, Adalet Bakanı vekili ve Mekke, Medine, Riyadh, Cidde, Damman ve Jizan’daki Genel Mahkemelerden seçilecek en kıdemli üç başkandır, (md.6/b). Toplantı yeter sayısı, bütün üyelerin katılmasıyla sağlanır. Kararlar ise çoğunlukla verilir. (md.9). Genel Komitenin yargısal işlevleri sınırlıdır.⁶³

g) Yargı Yetkisi Uyuşmazlıkları Komitesi

İki haldeki çelişkilerin çözüme bağlanması için “Conflicts of Jurisdiction Committee” (Yargı Yetkisi Uyuşmazlıkları Komitesi) adlı bir organ oluşturulmuştur.(md.29). Komitenin üç üyesi vardır. İki üye, Sürekli Komite üyesidir aynı zamanda. Üçüncü üye ise, diğer yargılama birimlerinden birisinin başkanı ya da vekilidir. (md.29).⁶⁴

Suudi Arabistan’da çeşitli üst mahkemeler vardır fakat hukuk sistemlerinin eleştirilmesine izin verilmemektedir. Nitekim, Suudi Arabistan’da bir mahkeme

⁶² Suudi Arabistan’da İnsan Hakları, Bedensel Ceza ve İdam Cezası, http://tr.wikipedia.org/wiki/Suudi_Arabistan'da_insan_haklar%C4%B1, 2910.2014

⁶³ Gemalmaz, <http://www.journals.istanbul.edu.tr/iuhad/article/viewFile/1023001623/1023001455>, E.T, 28.10.2014

⁶⁴ Gemalmaz, <http://www.journals.istanbul.edu.tr/iuhad/article/viewFile/1023001623/1023001455>, E.T, 28.10.2014

ülkenin hukuk sistemini Twitter üzerinden eleştiren üç avukatı beş ile sekiz yıl hapse mahkum etmiştir..⁶⁵

Suudi Arabistan hukuk sisteminde üst derece mahkemelerin hepsinde heyet olarak yargılama yapılmaktadır, bunlar Yüksek Yargılama Komitesi on üyeden ve bir bakan derecesinde başkandan oluşmakta, Sürekli Komite ise beş üyeden oluşan bir yapıya sahip, Genel Komite ise bir başkan ve sürekli çalışma esaslı üyeler ve beş de kısmi çalışma esaslı üyelerden oluşmakta, Yargı Yetkisi Uyuşmazlıkları Mahkemesi ise üç üyeden oluşmaktadır, Temyiz Mahkemesi üç hakim tarafından yargılama yapar fakat ölüm ve organ kesme, taşlama gibi cezalar beş hakimle bakılır, Genel mahkemelerde ise tek hakim görev yapar ancak ölüm, taşlama ve organ kesme gibi davalarda üç hakim tarafından karar verilir. Sadece Dar Yetkili Mahkemede tek hakim davalara bakıyor, diğer 6 yargılama yerinde 3 ve üç den fazla heyet halinde yargılama yapıyor.

F. FRANSA YARGI TEŞKİLATI

1. Genel Olarak

Fransa'nın idari yargı yapısı, idarenin denetimi ile ilgili olarak elverişlilik arz etmektedir. Bu idari yargı sistemi idarenin denetimi için dünyanın model teklifi olarak gündeminde olduğu gibi, geliştirilmesi ve daha etkili hale getirilmesi amacıyla kendi iç hukuk gündemlerinde de ön sıralarda yer almaktadır. İdarenin yargısal denetimi her ülkede aynı şekilde yapıyor olmasa bile, bir çok ülke Fransa kaynaklı bu sistemden etkilenmiş tümüyle ya da bazı yönleri ile prensiplerini hatta düzenlemelerini ithal etmiştir..⁶⁶

⁶⁵ Haksöz Haber, Suudi Arabistan'da Üç Avukata Twitter Hapsi, www.haksözhaber.net/suudi-arabistanda-uc-avukata-twitter-hapsi-53389h.htm, E.T, 10.11.2014

⁶⁶ Nuri Alan, Sait Güran/İl Han Özay/Aydın Gülan/Orhun Yet/Alı Ulusoy/Özlem Erdem Karahanoğulları/Metin Günday/Celal Erkut/Burak Oder/ Taner Ayanoglu/Zehra Odyakmaz/Turan Yıldırım/Cüneyt Ozansoy, Danıştay Başkanlığı 133. Yıl Sempozyumu, İdari Yargının Yeniden Yapılandırılması ve Karşılaştırmalı İdari Yargılama Usulü, Ankara, 11-12 Mayıs 2001, s. 23.

Fransa'nın adli yapısı ve hukuk devletinin Türkiye'ye çok benzediği görülmektedir. Özellikle, anayasasını değiştirme süreci ve zaman zaman ihtilallerin ortaya çıkmış olması hiç de yabancı olmadığımız konulardır. Bununla birlikte Fransa ile gerek adli teşkilat açısından gerek yönetim biçimi açısından ayrıldığımız noktalar mevcuttur.⁶⁷

Türkiye'deki idari yargı sistemi Fransa'dan alınmıştır. Fransa'daki idari yargı sisteminde hukuk fakültesi mezunu olmayan hakimler de görev almaktadır. Türkiye bu sistemi örnek alarak idari yargı sistemini oluşturmuştur.⁶⁸

Fransa'da idari uyuşmazlık olarak nitelendirilen, idareyle ilgili olan davalar normal mahkemelerin değil, idari mahkemeler denilen özel mahkemelerin önüne getirilir. Yargı düalitesine (ikiciliğine) dayanan bu sistem, yargı birliğinin geçerli olduğu ve tek bir mahkeme yargıcı kategorisinin insanlar arasındaki davalara baktığı mahkemelerde ve idari davalarında görüldüğü anglo-sakson ülkeleri örneğinde olduğu gibi, bazı ülkelerde mevcut değildir. Fransa'daki idari mahkemelerin var oluşu, erkler ayrılığı ilkesinin belirgin bir anlayışı ile açıklanmaktadır.⁶⁹

Fransız yargısında; İlk Derece Mahkemeleri, İstinaf Mahkemeleri, ve Yargıtay'dan meydana gelen üç dereceli bir sistem bulunmaktadır. İlk Derece Mahkemeleri genel yetkili mahkemeler ve özel yetkili mahkemeler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Özel yetkili mahkemelerin görev alanına girmeyen her konu genel yetkili mahkemelerin görev alanına girmektedir. Özel yetkili mahkemelerin ilki ticaret mahkemeleridir. Ticaret mahkemelerinde profesyonel hakim olmayan üyeler de görev almaktadır. İkincisi ise iş mahkemeleridir. Bu mahkemede ikisi işveren ve ikisi işçi temsilcisi olmak üzere dört kişi yer almaktadır. Bu mahkemelerde de profesyonel hakim mevcut değildir. Oy birliği ile karar verilir,

⁶⁷ Cemil Çelik/Yunus Yılmaz, Fransa'da Yargı Bağımsızlığı ve Hakim Teminatı, Hukuk, Ekonomi ve Siyasal Bilimler Aylık İnternet Dergisi, Temmuz 2006, Sayı, 53. www.e-akademi.org/incele.asp?...FRANS... E.T, 02.12.2014

⁶⁸ Danıştay Dergisi Makaleler, Fransa'da İdari Yargının Etkinliği, www.idarehukuku.net/...Yargi/...Yargi.../... , E.T, 04.12.2014

⁶⁹ Ender Ethem Atay, Fransa'da Adli Yargı İdari Yargı Ayrımı, İstanbul Medeniyet Üniversitesi www.medeniyet.edu.tr/1998_KHUKA... , E.T, 04.12.2014

oybirliği sağlanamazsa profesyonel hakime başvurulur. Üçüncü özel yetkili mahkeme ise sosyal güvenlik konularıyla ilgili mahkemedir. Emeklilik, aile yardımı ve iş kazalarına bakmaktadır. Mahkeme hakim tarafından yönetilmekte birisi işveren biride işçi üye olmak üzere iki de üyesi mevcuttur. Dördüncü özel yetkili mahkeme ise ülkemizdeki sulh hukuk mahkemelerine karşılık gelen mahkemedir, sulh hukuk ve sulh ceza olarak ikiye ayrılan bu mahkemelerde bir hakim görev yapmakta ve mahkemelerde sözlü yargılama yapılmaktadır. Para cezaları ve küçük cezai konularda yetkili olan bu mahkemelerin kararları kesindir.⁷⁰

Fransa'da ihtilalden sonra 16-24 Ağustos 1790 tarihindeki kanunla, “idari ve adli yerlerin ayrılığı ilkesi benimsenmiş ve hakimlerin idareye karşı açılmış olan davalara bakmaları, idari işler hakkında karar vermeleri ceza tehdidi ile yasaklanmıştır. Fransa'da idareye karşı dava açılmasının ve hakimlerin idarenin işlemlerine karışmalarının yasaklanmış olması dolayısıyla, vatandaşların idarenin eylem ve işlemlerine karşı direk idareye başvurmalarına neden oldu, ancak idare vatandaşların başvurularına karşı kendisi bir hakim gibi karar veriyordu, bu da evrensel hukuk ilkesi olan, kimse kendi davasında hakim olamaz, ilkesine aykırı bulunmaktaydı. Bu durumu ortadan kaldırmak için 13 Aralık 1799 Anayasasıyla “Conseil d'Etat (Devlet Şurası, Danıştay)” kuruldu ve idare ile vatandaş arasındaki uyuşmazlıklar çözme yetkisi Conseil d'Etat'ya verildi. Ancak Conseil d'Etat'nın uyuşmazlıklar hakkında karar verme yetkisi yoktu. Uyuşmazlık hakkında bir rapor hazırlayıp devlet başkanına sunuyordu, devlet başkanı da uyuşmazlık hakkında karar veriyordu. Bu yetmiş beş yıl boyunca devam etti ve 24 Mayıs 1872 tarihli kanunla Conseil d'Etat'ya uyuşmazlık hakkında kesin karar verme yetkisi tanınmış oldu. Kısacası Fransa'da 1790 da mahkemelerin uyuşmazlıklar hakkında karar vermesi yasaklanması ile ortaya çıkan boşluk kademe kademe Conseil d'Etat'ın doldurmasıyla idare hukuk doğmuş ve gelişmiştir.⁷¹

⁷⁰ Fransa ve Hollanda'da İstinaf Mahkemelerinin Yapısı ve İşleyişi, Fansa Yargı Sistemine Genel Bir Bakış, www.abgm.adalet.gov.tr/.../Fransa%20ve..., s. 4. E.T, 02.12.2014

⁷¹ Fransa'da Hukuk, www.meleklermakani.com/.../fransa'da-h... 12 Haziran 2008. E.T, 01.12.2014

Fransa’da Yerel Mahkemeler hukuk ve ceza mahkemelerinden meydana gelmektedir. Ceza Mahkemeleri, tahkikat ve karar mahkemelerinden oluşmaktadır. Tahkikat hakimi dava sürecine kadar olan duruma dahildir. Hukuk mahkemeleri genel ve özel yetkili mahkemeler olarak iki kısma ayrılmıştır. İdare mahkemeleri de bu kısım içerisinde yer almaktadır.⁷²

2. Asliye Mahkemeleri

Genel yetkili asliye mahkemeleri hukuk ve ceza olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Özel yetkili mahkemelerin görevli olmadığı tüm hukuki konularda asliye mahkemeleri görevlidir. Cezai konularda on yılı geçmeyen tüm suçlarda yetkilidir. Genel olarak üç hakimden oluşmaktadır. Asliye mahkemelerinde **üç ya da beş hakimden** oluşan yaklaşık 20 daire mevcuttur. Her daire idari bir kararla belirlenmiş işbölümü çerçevesinde uyuşmazlıklara bakmaktadırlar.⁷³

3. Ağır Ceza Mahkemeleri

Ağır ceza mahkemeleri **üç hakimden** meydana gelmektedir. Bunların üyeleri istinaf mahkemesi başkanı tarafından belirlenmektedir. Ağır ceza mahkemesinin başkanı istinaf mahkemesinin de üyesidir. Bu mahkemede **9 kişilik bir jüri** görev yapmaktadır. Jüri üyeleri seçmen kütüklerinde kayıtlı olan vatandaşlar arasından her dava için kura ile ayrı ayrı belirlenmektedir. Bu oluşum üç aylık periyotlarda yapılmakta ancak yapılan atama sonunda oluşan grup elindeki davayı bitirmektedir. Taraflar bu oluşuma itiraz edebilmektedir. Bir heyet bir senede 50 ile 80 arasında davaya bakabilmektedir. Ayrıca, bir soruşturmanın bitmesinden davanın görülmesi arasındaki süre bazen seneyi bulmaktadır.⁷⁴

⁷² Fransa ve Hollanda’da İstinaf Mahkemelerinin Yapısı ve İşleyişi, Fansa Yargı Sistemine Genel Bir Bakış, www.abgm.adalet.gov.tr/.../Fransa%20ve..., E.T, 02.12.2014

⁷³ Fransa ve Hollanda’da İstinaf Mahkemelerinin Yapısı ve İşleyişi, Fansa Yargı Sistemine Genel Bir Bakış, www.abgm.adalet.gov.tr/.../Fransa%20ve..., s. 6. E.T, 02.12.2014

⁷⁴ Fransa ve Hollanda’da İstinaf Mahkemelerinin Yapısı ve İşleyişi, Fansa Yargı Sistemine Genel Bir Bakış, www.abgm.adalet.gov.tr/.../Fransa%20ve..., s. 7. E.T, 02.12.2014

4. İstinaf Mahkemeleri

Fransız İdari Yargı Sistemi, Fransız Danıştay (Le Conseil d'Etat), İdari İstinaf Mahkemeleri (Les cours administratives d'appel) ve İdari Mahkemeler (Les tribunaux administratifs) şeklinde sistemleşmiştir⁷⁵

İstinaf mahkemelerinde ilk derece mahkemelerinin kararı yok sayılarak olay yeniden ele alınmaktadır. Fransa'da 30 istinaf mahkemesi bulunmakta, Fransa'nın dışında da 5 tane deniz aşırı istinaf mahkemesi bulunmaktadır. Buralarda, 181 daire vardır. Tüm mahkemelerde istinaf ve ilk derece mahkemesi hakimleri dahil 7000 hakim ve savcı görev almaktadır. Versay istinaf mahkemesinde toplam 70-75 hakim, yılda baktığı dava sayısı 20.000 dir. **Üç hakimin yanında bir savcı** bulunmaktadır. İstinaf mahkemesi başsavcılarını bakanlar kurulu tarafından atanmaktadır. Ağır ceza mahkemesinde jüri bulunduğu gibi bunun istinaf incelemesinde de jüri bulunmaktadır. Diğer ilk derece mahkemeleri ve bunların istinaf incelemesinde jüri bulunmamaktadır. Ağır ceza mahkemelerinin terör suçları yargılamasında ise jüri bulunmamaktadır. Hukuk davalarında Onbin Euro'yu geçmeyen kararlar için istinaf yolu kapalıdır. Cezada ise beş dereceden ilk dördü için istinaf yolu kapalı, beşinci derece (iki aydan yukarı hapis cezaları) için istinafa gidilebilmektedir.⁷⁶

Fransa'da hukuk birliğinin uygulanması için Temyiz Mahkemesi kurulmuştur. Bu mahkeme on daireden oluşmaktadır. Daireler; beş hukuk, üç genel, bir ticaret ve bir iş ve sosyal güvenlik dairesinden meydana gelmektedir.

Danıştay niteliğinde Yüksek Mahkeme olarak Conseil d'Etat bulunmaktadır. Danıştay üyeleri Bakanlar Kurulunun önerisi ile Cumhurbaşkanıca atanmaktadır. Danıştay'ın görüş bildirme görevi bulunmaktadır. Mahkeme beş bölümden oluşmaktadır. Bunlardan dördü, finans, kamu çalışanları, iç işleri ve sosyal işler konularında görüş bildirme görevine haizdir. Tasarılar meclise gönderilmeden Anayasanın 39. maddesine göre; Danıştay'ın görüşü alınmaktadır. Bununla beraber

⁷⁵ Danıştay Dergisi, Makaleler, Fransa'da İdari Yargının Etkinliği, www.idarehukuku.net/...Yargi/...Yargi.../... , E.T,04.12.2014

⁷⁶ Fransa ve Hollanda'da İstinaf Mahkemelerinin Yapısı ve İşleyişi, Fansa Yargı Sistemine Genel Bir Bakış, www.abgm.adalet.gov.tr/.../Fransa%20ve... ,s. 8-9, E.T, 02.12.2014

tüzüklerin çıkarılmasında Danıştay'ın denetim görevi vardır. Ayrıca hükümet, her zaman Conseil d'Etat dan hukuki bir sorun hakkında görüşünü isteyebilmektedir.⁷⁷

1950 yılına gelinene kadar Danıştay Fransa'da tüm idari uyuşmazlıklara tek başına bakmaktaydı. Uzun zaman bu yeterli oldu fakat 1945'den sonra davalar yoğun gelmeye başlayınca, yılda ortalama 6000 dava açılıyor bunun 4000 tanesine bakılıyordu. Bundan dolayı sayıları şuan 35 olan ilk derece mahkemeleri oluşturuldu, böylece Danıştay sadece istinaf mahkemesine dönüştürüldü. Bu bölgesel mahkemelerde bugün yılda yüz bin dava açılmaktadır..Bu başarı öyle bir düzeye ulaştı ki, 1980 yılından sonra Danıştay da iş yoğunluğunun çok olması nedeni ile istinaf mahkemeleri ortaya çıktı. Bundan dolayı 1987 yılında 5 istinaf mahkemesi kuruldu, bu sayı şimdilerde 6 yakında ise 7 olacak ve Danıştay bu durumda sadece temyiz mahkemesi olmaktadır.⁷⁸

Görev konusundaki ihtilafları çözmek için Tribunal des Conflits adında uyuşmazlık mahkemesi de bulunmaktadır. Bu mahkeme 9 üyeye sahiptir. Bunlardan üçü Conseil d'Etat'an (Danıştay), üçü de Cour de Cassation'dan (Temyiz Mahkemesi) seçilmektedir.⁷⁹

5. Temyiz Mahkemesi

Temyiz Mahkemesinde danışmanlar ve konseye referandarlar olmak üzere iki çeşit üye bulunmaktadır. Yargıtay'da aldıkları görevler bakımından aralarındaki tek fark, referandar üyelerin görüşlerinin bağlayıcı olmaması, danışmanların görüşlerinin bağlayıcı olmasıdır. Referandar danışmanlar, sadece raportörlüğünü yaptıkları dosyalarda oy kullanmaktadırlar. Kendilerinin raportörlüğünü yapmadıkları dosyalarda sadece görüş bildirmektedirler. Yargıtayda 80 danışman, 60 referandar

⁷⁷ Cemil Çelik/Yunus Yılmaz, Fransa'da Yargı Bağımsızlığı ve Hakim Teminatı, Hukuk, Ekonomi ve Siyasal Bilimler Aylık İnternet Dergisi, Temmuz 2006, Sayı, 53. www.e-akademi.org/incele.asp?...FRANS... E.T,02.12.2014

⁷⁸ Bernard Pacteau, Fransız Danıştayı, (Çev. Durmuş Tezcan), dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/.../5593.pd..., s. 601. E.T, 03.12.2014

⁷⁹ Çelik/Yılmaz, www.e-akademi.org/incele.asp?...FRANS..., E.T, 02.12.2014

görev yapmaktadır. Yargıtay dosyanın esasına girmemekte yalnız istinaf mahkemesince verilen kararın kanuna uygun olup olmadığını incelemektedir.⁸⁰

6. Askeri Yargı

Fransa’da Askeri Adalet Kanunu 10 Kasım 1999 da yürürlüğe girmesiyle askeri yargı sistemi yeniden düzenlenmiştir. Aynı askeri ceza ve usul yasasının varlığına rağmen askeri mahkemeler teşkilatı, Paris Askeri Mahkemesi dışında kaldırılmıştır. Fransa da Askeri Yargıtay da askeri adalet kanunun ile 1965 yılında kaldırılmıştır. Bu tarihten sonra barış ve savaş hallerinde askeri mahkemeler tarafından verilen kararlar Yargıtayca görülmektedir. Fransa’da barış zamanında, Paris Askeri Mahkemesi hariç farklı bir askeri yargı teşkilatı bulunmamaktadır. 1999 tarihli değişiklikle Avrupa Birliği’nin bazı ülkelerinde olduğu gibi askeri mahkemeler kaldırılmıştır. Askerlerin askerlik hizmeti ile ilgili suçlardan yargılanmaları adli yargının yetkisine verilmiştir.⁸¹

Fransa Anayasasında askeri yargıya ilişkin bir düzenleme yer almamaktadır. Bu husus yasa ile 8 Temmuz 1965 tarihli Askeri Adalet Kanunu ile “Silahlı Kuvvetler Daimi Mahkemeleri” ve Ordular Nezdindeki Askeri Mahkemeler” kurulmuştur. Silahlı Kuvvetler Daimi Mahkemeleri, 25 yaşını doldurmuş 5 üyeden oluşmaktadır. Mahkemenin Başkanı ve bir hakimi hukukçudur; diğer üç üye ise subaydır. Üyeler her yıl kararname ile atanmaktadır. Ordu Askeri Mahkemeleri, barış veya savaş zamanında Fransa dışında askeri birlikler nezdinde kurulmaktadır. Askeri Mahkemeler ile ilgili konuları Ordular Başkanı belirlemektedir. Mahkeme bir askeri hakim, bir subay ve savaşta yer alan veya savaşan birliklere bağlı bulunan üç subay üyeden oluşmaktadır.⁸²

⁸⁰ Fransa ve Hollanda’da İstinaf Mahkemelerinin Yapısı ve İşleyişi, Fansa Yargı Sistemine Genel Bir Bakış, www.abgm.adalet.gov.tr/.../Fransa%20ve..., E.T, 02.12.2014

⁸¹ Hukuk ve Hayat Dergisi, 2013, Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerde Askeri Yargı Sistemi, www.hukukvehayat.org/avrupa-birliği-u..., E.T, 12.05.2014

⁸² Çelik/Yılmaz, www.e-akademi.org/incele.asp?...FRANS..., E.T, 02.12.2014

7. Anayasa Konseyi

Fransa’da 5. Cumhuriyet zamanında kurulmuş olan Konsey 9 üyeden oluşmaktadır. Üç üyeyi Cumhurbaşkanı, üç üyeyi Senato Başkanı, üç üyeyi ise Meclis Başkanı 9 yıllığına ve bir defalığına atamaktadır. Fakat üyeler eğer görev süreleri dolmadan görevden ayrılırlarsa, ölüm ve istifa gibi nedenlerden dolayı, yerine atanmış yeni üye önceki üyenin görev zamanını tamamlar ve bu üyeler önceki üyenin görev süresinin 3 yıldan azı için atanmışlarsa yeniden 9 yıllığına atanabilirler. Ayrıca eski cumhurbaşkanları daimi üye olarak görev yapmaktadırlar. Anayasa Konseyi vatandaşların bireysel başvuruları, meclis ve senato tarafından yapılan itirazları, kanuna uygunluk durumu gibi, milletvekili ve senato seçimlerine itirazları inceleme, Cumhurbaşkanlığı seçim sürecini belirleme, Cumhurbaşkanlığı seçimleri sonuçlarını ve yeni seçilen Cumhurbaşkanı’nı açıklama gibi görevleri bulunmaktadır.⁸³

Anayasa Konseyi’nin yargısal görevleri; yasaların, içtüzüklerin, anlaşmaların ve sözleşmelerin, anayasaya uygunluk denetimi yapmaktadır. Yasama ve düzenleyici işlem alanının belirlenmesi için yapılan başvuruları karara bağlamaktadır. Anayasa Konseyinin danışmanlık görevi de bulunmaktadır. Ayrıca Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde ve referandum yapılması sırasında gözetim görevi de vardır. Eğer itiraz edilmesi durumunda milletvekili ve senatör seçimlerinin usule uygunluğu konusunda da karar vermektedir. Bizdeki Yüksek Seçim Kurulunun görevleri Fransa’da Anayasa Konseyine verilmiştir.⁸⁴

Fransız hukukunda idari yargı ile adli yargı arasındaki ayrım için öngörülmuş olan çözüm konusunda, idari yargının alanına girmesi gerekirken adli yargı mahkemelerinde çeşitli sebeplerden dolayı görülen uyuşmazlıkların sebep olduğu karmaşa hiç kuşkusuz uygulamacılar ve öğreti için moral bozucu niteliktedir ve sistemin zayıflığını oluşturmaktadır. Buna istinaden bu duruma ilişkin zorlukların ve

⁸³ Fransız Hukuk Sistemi, Anayasa Konseyi, tr.m.wikipedia.org/.../Kategori:Fransız_h...

⁸⁴ Cemil Çelik/Yunus Yılmaz, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi, Fransa’da Yargı Bağımsızlığı ve Hakim Teminatı, 22 nolu dergi, www.msb.gov.tr/.../Ayim_detay....E.T, 04.12.2014

uyumsuzlukların çok aşırı derecede olduğu düşünülmemesi gerekir. Aşağı yukarı sözü edilen bütün konularda sorun bulunmamaktadır. Yetkili olan hakimin kim olduğu hususunda yargılanabilirlik açısından bir tereddüt mevcut değildir. Bunu bize Uyuşmazlık Mahkemesi önündeki dava sayısının azlığı göstermektedir.⁸⁵

⁸⁵ Ender Ethem Atay, Fransa’da Adli Yargı İdari Yargı Ayrımı, İstanbul Medeniyet Üniversitesi www.medeniyet.edu.tr/1998_KHUKA_... , E.T, 04.12.2014

II. BÖLÜM

TÜRK YARGI SİSTEMİ VE HEYET HALİNDE YARGILAMA

I. GENEL OLARAK

Yargı fonksiyonunun amacı, hukuk düzenin korunması ve gerçekleştirilmesidir. Adaletin gerçekleştirilmesi ve hukuki uyumsuzlukların kesin olarak çözüme kavuşturulması esastır.⁸⁶

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 9. maddesi uyarınca “ Yargı yetkisi, Türk Milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılır.” Ancak, 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkındaki Kanun içinde yer alan bazı belirleyici hükümler haricindeki tüm yargı teşkilatının görev ve yetkisini belirleyen kapsayıcı ve genel bir yasal düzenleme yapılmamıştır. Dolayısıyla, hangi durumda hangi mahkemenin yetkili olacağı çeşitli kanunlarda dağınık ve sistematikten uzak bir biçimde yer aldığından mevcut mevzuat konuya genel bir bakış sağlamaktan uzak bir görüntü sunmaktadır.⁸⁷

Yargının teşkilatlanması aslında kamu yönetiminin yapılanmasından başka bir şey değildir. Yargı teşkilatı; yargısal görev yerine getirmek için kurulan mahkemeler sistemi ve bu istem içinde kurulan adli birimler ve bu birimlerde görev yapan çalışandan oluşan bir teşkilattır.⁸⁸

Türk yargı teşkilatı Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun kararları ile genel manada yapılandırılmaktadır. Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu yirmi iki asıl ve on iki yedek üyeden oluşmakta ve kurul üç daire halinde çalışmaktadır ve başkanı bakandır. Kurulun görevleri ise Bakanlığın, bir mahkemenin kaldırılması

⁸⁶ Haydar Erol, Adli Yargı İlk Derece Mahkemelerinde Ceza Yargılaması ve Uygulaması, Yayın Matbaacılık, Ankara, 2006, s. 21.

⁸⁷ tr.wikipedia.org/wiki/Türkiye'de_yargı_tekilati , E.T, 28.10.2014

⁸⁸ Aksel, s. 20.

veya yargı çevresinin değiştirilmesi konusundaki tekliflerini karara bağlamak, Hakim ve Savcılar mesleğe kabul etmek, atama ve nakletme, geçici yetki verme, her türlü yükselme ve birinci sınıfa ayırma, kadro dağıtma, meslekte kalmaları uygun görülmeyenlerle ilgili karar verme, disiplin cezası verme, görevden uzaklaştırma, olarak sayılır.⁸⁹

Türk hukuk sistemimizde yargılamalar üçlü mahkeme sistemi tarafından yapılmaktadır. Bu mahkemeler sistemleri ilk olarak ilk derece mahkemeleri, ikinci olarak bölge idare ve bölge adliye mahkemeleri (istinaf mahkemeleri) ve üçüncü olarak da üst derece mahkemeleri.

Türk Hukuk Sisteminde var olan alt derece mahkemelerinin de tümünün tek hakimle değil de, beş hakim tarafından heyet olarak yargılama yapması önemli olacaktır. Bu basit olarak düşünülen bir konuda olabilir, bir ağır cezalı durumda olabilir. Çünkü bizim için ya da yargılama yapan kişi için basit olarak düşünülen bir dava, belki tarafları için hayati önem arz eden bir durumdur. Örneğin, bir boşanma davası eşler için hayati bir durum oluşturur, aynı zamanda aileleri için ve çocukları içinde bu durum böyledir. Aileler çocuklarının boşanması ile bir husumet içerisine girecekler yani birbirlerini düşman olarak görecekler, boşananlar ise kendilerini psikolojik olarak çökük hissedecek, evlatları var ise, bu daha büyük bir sorun haline alacaktır. En önemlisi ise yanlış bir kararın çıkması bunun sonucu olarak da davanın uzaması kişileri bunalıma sokacak ve hayatları en büyük çileye dönüşecektir. Bizim dışımızda cereyan eden bu durumu biz hissetmeyiz, ancak taraflardan biri olursak hissederiz, bu yüzden yargılamada daha doğru ve daha adil bir kararın çıkması için alt derece mahkemelerinde beş kişi tarafından yargılama olması önemli olacaktır. Ve bir de dava ile ilgili ön bilgi toplanması için raportörlere ihtiyaç vardır, bu da alt derece mahkemelerinde bir ya da iki raportör olarak belirlenebilir.

Aksiyon dergisinde bir yazıda; Yargının en önemli özelliği bağımsız olmasıdır. Oysa, Türkiye’de yargının bürokratik bir kurum haline geldiği

⁸⁹ Fendoğlu ve Diğerleri, s. 469-470.

noktasında ciddi eleştiriler var. Hakimlerin memur gibi hareket etmesinin, kanunlara dar ve yasakçı yorumlar getirilmesinin temelinde de bu bürokratik zihniyet yatıyor. Yargının Anayasa’da belirtildiği gibi halka dayandırılması ve daha demokratik bir yapıya kavuşturulması için jüri sistemine yer verilmesi gerektiği belirtilmektedir.

Demokrasilerde egemenliğin bir görünümünü de yargılamadır, bu nedenle yargılama faaliyetlerine hakimlerin halk tarafından seçilmesi ya da jüri sistemi şeklinde halkın katılımının önemli olduğu vurgulanmaktadır. Türkiye’de ilk kez Jüri sistemi, Yargıtay eski başkanlarından Hilmi Öztörük tarafından 1948 1949 yargı yılının açılışında dile getirilmiş ve jüri demokrasinin bir aşaması olarak savunulmuştur. Günümüzde ise jüri sistemini savunanların başında aynı şekilde yine Yargıtay başkanı bulunmakta; Sami Selçuk. Anayasasında “yargılamanın halk adına yapıldığı” belirtilen bir devlette jürinin zorunlu olduğunu belirtiyor. Jüri sistemine eleştirilere rağmen bu sistemin demokrasiye katkı sağlamanın ötesinde bir anlam ifade ettiğini söyleyen Sami Selçuk; çünkü jüriyle adalet hızlılık kazanacaktır. Duruşmayı tek oturumda bitirme gerekliliği hasıl olacak, bu ise duruşmanın temeli olan, yüzyüzelik, doğurganlık, yoğunluk esaslarının gerçekleşmesini sağlayacaktır.⁹⁰

II. TÜRK YARGI SİSTEMİ AÇISINDAN MAHKEMELER

A. TEK HAKİMLE KARAR VEREN İLK DERECE ADLİ YARGI MAHKEMELERİ

1. Adli Yargı Mahkemeleri

Adli Yargı; Adli sözlük anlamı olarak adaletle ilgili anlamı olan bu kelimenin yargı ile birlikte kullanımında ise özel ve tüzel kişilerin arasında meydana gelen anlaşmazlıkların çözümünü hedefleyen “hukuk yargılaması”nı ve bireylerin “suç”

⁹⁰ Murat Aydın, “Bizimde Jürimiz olsun”, Aksiyon Dergisi, 8 Nisan 2000, <http://www.aksiyon.com.tr/aksiyon/haber-6065-34>, E.T, 30.10.2014

olarak değerlendirilen eylemlerine yönelik “ceza yargılaması”nı kapsamına alan yargılama alanı olarak görülmektedir.⁹¹

a) Hukuk Mahkemeleri

Hukuk mahkemeleri; alacak, mülkiyet, sözleşme ihlali, icra, iflas, boşanma, miras, v.b. gibi özel kişilerin kendi aralarında çekişmeli olduğu davalara bakar. Medeni hukuk ise; sıfat, meslek, sanat, cins, ve din farklarına bakılmaksızın, toplum içinde yaşayan bireylerin hukuki bakımdan önemli her türlü toplumsal (sosyal) ve ekonomik ilişkilerini düzenleyen hukuk dalına medeni hukuk denilir.⁹²

Medeni hukuk, bir ülkedeki bireylerin kişisel durumları, ailevi ilişkileri, mallar üzerindeki hak ve yetkileri , diğer şahıslara karşı olan borç ilişkilerini, ölümlemlerinden sonra malvarlığında yer alan hak ve borçların akıbetini düzenleyen kuralların oluşturduğu bir hukuktur.⁹³

Türk Medeni Kanununun 1. maddesine göre; kanun sözüyle ve özüyle değindiği bütün konularda uygulanır. Kanunda uygulanabilir bir hüküm yoksa, hakim, örf ve adet hukukuna göre, bu da yoksa kendisi kanun koyucu olsaydı nasıl bir kural koyacak idiyse ona göre karar verir. Hakim karar verirken bilimsel görüşlerden ve yargı kararlarından yararlanır.⁹⁴

Mahkeme önüne getirilen kişiler ise hukukta çelişki yasağı olarak bilinen çelişkili Davranışları hukuk tarafından tecviz edilmez, aynı şekilde irade açıklamasıyla kişi bu irade açıklamasına bağlı kalmak zorundadır.⁹⁵ Hukuk mahkemeleri aşağıdaki bölümlere ayrılır:

⁹¹ Aksel, s. 25.

⁹² Ali Naim İnan, Medeni Hukuk, Ders Kitapları Serisi 3, 2.Baskı, Ankara, Sözen Matbacılık , 2005, s. 15.

⁹³ M.Kemal Oğuzman/ Nami Barlas, Medeni Hukuk, Giriş Kaynaklar Temel Kavramlar, 16.Baskı, İstanbul, Vedat Yayıncılık, 2010, s. 6.

⁹⁴ Lütfü Başöz/ Ramazan Çakmakçı, Türk Medeni Kanunu md.1, 2.Baskı, İstanbul, Legal Yayıncılık, 2002, s. 45.

⁹⁵ Şener Akyol, Medeni Hukukta Çelişki Yasağı, Vedat Kitapçılık Basım ve Yayımları, İstanbul 2007, s. 3.

aa) Sulh Hukuk Mahkemeleri

Hangi özel hukuk uyuşmazlığının hangi mahkemenin görev alanına gireceği Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununda ve çeşitli yasalarda gösterilmiştir. HUMK'un 8. maddesinde vasi tayini, veraset ilamı(mirasçılık belgesi) verilmesi, kira tespiti, taksim davası, evlat edinmeye izin gibi davalara 'sulh hukuk bakacağı' balırtılmaktadır. Her ilçede bir sulh hukuk mahkemesi bulunur fakat iş yoğunluğuna göre birden fazla da kurulabilir. Bu mahkemeler tek hakimlidir.⁹⁶

Her ilçede bulunan sulh mahkemelerinde tek hakim görev yapar. Görev kanunlarla belirlenmiş olup, istisnaidir. (01/10/2011 tarihinde yürürlüğe giren 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu)'nun 4.maddesinin ilk fıkrası uyarınca, sulh hukuk mahkemeleri, dava konusunun değer veya tutarına bakılmaksızın; i)Kiralanan taşınmazların, 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununa göre ilamsız icra yoluyla tahliyesine ilişkin hükümler ayrık olmak üzere, kira ilişkisinden doğan alacak davaları da dahil olmak üzere tüm uyuşmazlıkları konu alan davaları ile bu davlara karşı açılan davaları, ii) Taşınır ve taşınmaz mal veya hakkın paylaştırılmasına ve ortaklığın giderilmesine ilişkin davaları, iii) Taşınır ve taşınmaz mallarda, sadece zilyetliğin korunmasına yönelik olan davaları, iv) Bu kanun ile diğer kanunların, sulh hukuk mahkemesi veya sulh hukuk hakimini görevlendirdiği davaları, görürler.⁹⁷

Sulh hukuk mahkemeleri, Genel görevli, tek hakimli ve ilk derece mahkemesi olarak kurulmuş yargı yerleridir. İllerde idari anlaşmazlıkların adli yargı yerinde görülmesi ile ilgili özellikle velayet, vesayet, evlenmeye izin gibi idari nitelikteki davaları yapmakla yetkilendirilmişlerdir.⁹⁸

⁹⁶ Ömer Anayurt, Hukuka Giriş ve Hukukun Temel Kavramları, 9.Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2009, s. 338.

⁹⁷ tr.wikipedia.org/wiki/Türkiye'de_yargı_tekilati , E.T, 28.10.2014

⁹⁸ A.Vahap Darendeli, Yargıtay, Danıştay, ve Uyuşmazlık Mahkemesi İçtihatları Işığında, Adli Yargı Yerlerinde Görülen İdari Uyuşmazlıklar ve Davalar, Yetkin Yayınları, Ankara, 2004, s. 83.

bb) Asliye Hukuk Mahkemeleri

5235 sayılı kanun'un 5. maddesine göre Asliye Hukuk mahkemeleri, mahkeme teşkilatı olan her yerleşim yerinde kurulmuştur. Asliye hukuk mahkemeleri genel yetkili mahkemelerdir. Bundan dolayı sulh hukuk mahkemelerinin ya da diğer ihtisas mahkemelerinin görevleri dışında kalan ve özel hukuk ilişkilerinden doğan her türlü dava ve işlere bakar. Asliye hukuk mahkemeleri de tek hakimlidir.⁹⁹

İlk derece yargı yerleri olarak kurulmuş olan bu mahkemeler, genel görevlidirler ve asliye hukuk mahkemeleri 469 sayılı Kanunun 1. maddesine göre toplu olarak kurulması öngörülen mahkemelerdir. Türkiye'deki mevcut yapılanma sistemi ve uygulamaya göre Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunundaki "Mahkeme", "Başkan" ve "Tahkikat Hakimi" tanımlarının hepsi tek asliye hukuk hakimi ve asliye hukuk mahkemesi olarak anlaşılmaktadır.¹⁰⁰

cc) Özel Kanunlarla Kurulan Diğer Hukuk Mahkemeleri

aaa) İş Mahkemeleri

Bu mahkemeler, 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu ile kurulmuştur. İş kanununa göre işçilerle işveren veya işveren vekilleri arasında iş akdinden veya iş kanununa dayanan her türlü hak iddialarından doğan hukuk uyuşmazlıklarının çözülmesi ile görevlidir. Kanunda açıklık olmaması nedeninden dolayı genel yetkili mahkeme olan asliye hukuk mahkemelerine denk mahkeme olarak görülmektedir.¹⁰¹

İş Kanununa binaen işçi ile işveren veya işveren vekilleri arasında iş sözleşmesinden veya İş Kanununda yer alan her türlü hak ve iddialardan meydana

⁹⁹ Aksel, s. 154.

¹⁰⁰ Darendeli, s. 83.

¹⁰¹ Aksel, s. 157.

çıkan hukuk uyuşmazlıklarının çözülmesi ile görevli olarak lüzum görülen yerlerde iş mahkemeleri kurulur (md.5521).¹⁰²

bbb) İcra Mahkemeleri

İcra ve İflas kanunu ile düzenlenen bu mahkemeler, esasında düzenleme yalnız icra mahkemesi adı altında bir mahkeme kurulmasını öngörmüştür. Fakat, ceza hükümlerine de bu mahkemeler tarafından karar verilmesinin yetkilendirilmiş olması nedeniyle icra ceza ve icra hukuk mahkemesi olarak iki çeşit mahkeme olarak kurulmuş olmaktadır. İşlerden dolayı iki mahkemeye de tek hakim tarafından bakılması halinde bile her türlü işlem farklı mahkemeler de yapılmaktadır. Örneğin icra hukuk mahkemesinde görülen bir işlemle ilgili olarak, ceza hükmünün uygulanması gerekmesi halinde, ilgili kişi tarafından ayrıca icra ceza mahkemesine başvurulması zorunludur.¹⁰³

ccc) Aile Mahkemeleri

4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun ile Türkiye Cumhuriyeti yargı teşkilatındaki yerini almıştır. Adı geçen kanunun 2. maddesine göre aile mahkemeleri Adalet Bakanlığı tarafından her ilde ve nüfusu yüz binin üzerindeki her ilçede tek hakimli ve asliye hukuk mahkemesi derecesinde olmak üzere kurulur. Aynı yasanın 4. maddesine göre “ Medeni Kanun’un 2. kitabı olan aile hukuku kapsamına giren ve medeni kanunun yürürlüğü hakkındaki yasaya göre aile hukukundan doğan davalar ile aile hukukuna ilişkin yabancı mahkeme kararlarının tanıma ve tenfizi yanında 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Yasada öngörülen tedbir kararlarını almak, ayrıca diğer yasaların verdiği görevleri yapmak” aile mahkemelerinin görevlerini oluşturmaktadır.¹⁰⁴

¹⁰² İl Han Özay, Günışığında Yönetim II Yargısal Korunma, On iki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2010, s. 438.

¹⁰³ Aksel, s. 149.

¹⁰⁴ tr.wikipedia.org/wiki/Türkiye'de_yargı_tekilati , E.T, 28.10.2014

Bireyin, içinde yer aldığı dar olarak yalnız eşlerden, geniş olarak ise eş ve çocuklardan en geniş anlamı ile ise eş çocuklar ve aile içinde yaşayan diğer kişilerden oluşan topluluk üyeleriyle olan ilişkileri aile hukuku tarafından düzenlenir. Dolayısıyla nişanlanma, evlenme, boşanma, aile malları, eşlerin birbirleriyle ve çocukları ile ilişkileri, velayet, vesayet, soybağı, evlatlık, kayyımlik gibi konular bu hukukun kapsamı içerisinde yer alır.¹⁰⁵

ddd) Kadastro Mahkemeleri

Bu mahkemeler, 3402 sayılı kanunun 24. maddesi uyarınca kurulmuşlardır. Adı geçen kanunun 25. maddesine göre, “kadastro mahkemesi; taşınmaz mal mülkiyetine ve sınırlı ayni haklara, tapuya tescil veya şerh edilecek veyahut beyanlar hanesinde gösterilecek sair haklara sınır ve ölçü uyumsuzluklarına, kadastroya ve tapu sicilini ilgilendiren benzeri davalara ve özel kanunlarca kendisine verilen işlere bakar; Kadastro ile ilgili verasete ait uyumsuzlukları çözümleyebileceği gibi, istek üzerine veraset belgesi de verilebilir”¹⁰⁶.

b. Ceza Mahkemeleri

aa) Genel Olarak

Ceza mahkemeleri 5235 sayılı kanunla Sulh Ceza, Asliye Ceza, ve Ağır Ceza Mahkemeleri ve özel kanunlarla kurulan diğer ceza mahkemeleridir (md.8).¹⁰⁷ Ceza mahkemeleri sulh ceza, asliye ceza ve ağır ceza olarak üçe ayrılır. Bunlar genel mahkemelerdir. Bunların yanında, çocuk mahkemeleri gibi uzmanlık mahkemesi olarak kastedilen özel mahkemeler de bulunmaktadır.¹⁰⁸

Bu mahkemeler suçluların yargılamasını yapmak üzere kurulmuş mahkemelerdir. Ceza mahkemeleri görev alanlarına göre ; Sulh Ceza, Asliye Ceza,

¹⁰⁵ Anayurt, s. 96.

¹⁰⁶ tr.wikipedia.org/wiki/Türkiye'de_yargı_teknikatı , E.T, 28.10.2014

¹⁰⁷ Erol, s. 22

¹⁰⁸ Kemal Gözler, Türk Anayasa Hukukuna Giriş, Ekin Yayınları, Bursa, 2011, s. 299

ve Ağır Ceza Mahkemeleriyle ve çocuk mahkemelerinden oluşmaktadır.¹⁰⁹ Ancak sulh ceza mahkemeleri kaldırılmış bunun yerine sulh ceza hakimliği devam etmektedir.

Ceza kanunları bireyin hak ve özgürlüklerini derin bir şekilde etkileyen yaptırımlar uygulamaktadır. Bundan dolayı bir ülkedeki ceza kanununa hakim olan düşünce değer ve ilkeler, o ülkedeki siyasi rejimin niteliğini gösterir.¹¹⁰ Demokratik ülkelerde yargı sistemi daha adildir, fakat otoriter ülkelerde ise daha sert yaptırımlar vardır, bu da gösteriyor ki yargı ile yönetim rejimi tamamen bir birlerini tamamlıyorlar.¹¹¹

5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 1. maddesine göre; kanunun sarıh olarak suç saymadığı bir fiil için kimseye ceza verilemez. Kanunda yazılı cezalardan başka bir ceza ile de kimse cezalandırılmaz. Ceza hukukunun günümüzdeki amacı, toplum yaşamı bakımından önemli olan değerleri korumaktır. Bu da esas itibariyle suç işlenmesini önleme amacı ile gerçekleştirmeye çalışılır. Genel önleme dediğimizde anlaşılması gereken, suç işleyen kimsenin cezalandırılmasıyla diğer insanlar üzerinde oluşturulan “ibret” etkisidir. Bu şekilde, suç işlememiş bulunan diğer kimseler, suç işleyenlerin cezalandırıldığını görerek, suç işlemekten çekinirler.¹¹²

Ceza aslında karşılık anlamına geliyor, dolayısıyla ceza hukukunu özü de karşılıktır. Hukuk düzeninin karşılık olarak neler öngördüğü bu hukuk dalının özünü oluşturmaktadır.¹¹³ Kanımızca, suç işlenmesini, toplumsal hoşgörüyü, insanlar arasındaki sosyalleşmeyi, eğitimli insanları çoğaltmayı, ekonomik eşitsizliği azaltmayı sağlayarak önleyebilirsiniz, kanunlar en son planda olmalıdır.

¹⁰⁹ Anayurt, s. 339

¹¹⁰ Veli Özer Özbek, İzmir Şerhi, Açıklamalı Gerekçeli İçtihatlı, Yeni Türk Ceza Kanunu, Cilt 1, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2005, s. 25.

¹¹¹ Aksel, s.136

¹¹² Hakan Hakeri, Ceza Hukuku Genel Hükümler Temel Bilgiler, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2009, s. 3.

¹¹³ Hakan Hakeri, Ceza Hukuku Genel Hükümler, TCK Haziran 2009 Değişikliği İşlenmiş ve Yeni Anayasa Mahkemesi Kararları ve Yargıtay İçtihatlarıyla Genişletilmiş, 8.Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2009, s. 3.

bb) Sulh Ceza Mahkemeleri

Sulh Ceza Mahkemeleri tek hakimlidir. (madde:9) Bu mahkemelerin kanunların ayrıca saklı kıldığı haller dışında iki yıla kadar (iki yıl da dahil) hapis cezaları ve bunlara ek olarak para cezaları ile bağımsız olarak karar verilecek adli para cezalarına ve güvenlik tedbirlerine ilişki hükümlerin uygulanması ile görevlidirler(md.:10).¹¹⁴

5235 sayılı kanunun 10.maddesine göre “ kanunların ayrıca görevli kıldığı haller saklı kalmak üzere, iki yıla kadar (iki yıl dahil) hapis cezaları ile bunlara bağlı adli para cezaları ile bağımsız olarak hükmedilecek adli para cezalarına ve güvenlik tedbirlerine ilişkin hükümlerin uygulanması” sulh ceza mahkemelerinin görevidir.¹¹⁵

Ancak Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’un Resmi Gazete’de yayınlanmasıyla sulh ceza mahkemeleri kaldırılmış, 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemelerinin Kuruluş Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun’da yapılan değişikliklerle “sulh ceza hakimliği” makamı hayata geçirilmiştir.¹¹⁶

cc) Asliye Ceza Mahkemeleri

Asliye Ceza Mahkemeleri tek hakimlidir. Her il ve ilçede bir veya birden fazla olabilir. Bu mahkemelerde cumhuriyet savcısı bulunur. Asliye Ceza Mahkemelerinin görevlerinin açıklanmasında kanunda yer alan suçun, ağırlaştırıcı veya hafifletici sebepler göz önünde bulundurulmaksızın temel cezanın üst sınırı göz önüne alınır.¹¹⁷ 5235 sayılı kanunun 11. maddesi uyarınca “kanunların ayrıca görevli kıldığı haller saklı kalmak üzere, sulh ceza ve ağır ceza mahkemelerinin görevleri dışında kalan dava ve işlere asliye ceza mahkemelerince bakılır.”¹¹⁸

¹¹⁴ Erol, s. 22

¹¹⁵ tr.wikipedia.org/wiki/Türkiye'de_yargı_teknikatı, E.T, 28.10.2014

¹¹⁶ Ayşe Nur Dil, Sulh Ceza Mahkemeleri Kaldırıldı, Ankara Strateji Enstitüsü, Hukuk Ekonomi Politika,1 Temmuz 2014. www.ankarastateji.org/haber/sulh-ceza-mahkemeleri-kaldiriliyor-1291/. E.T, 14.01.2015

¹¹⁷ Erol, s. 23

¹¹⁸ tr.wikipedia.org/wiki/Türkiye'de_yargı_teknikatı , E.T, 28.10.2014

dd) Çocuk Mahkemeleri

Çocuğun korunması ile ilgili ilk kurumlar dini kurumlardı sonra uygarlık seviyesinin yükselmesi sonucu bu kurumların yerini günümüzde çocukların korunması ile ilgili kurumlar almışlardır. Bugün çocukların korunması ile ilgili bu kurumlar devlet eliyle kurulmakta ve bu konu devletin görevi halini almıştır. Çocuğa özel ilgi gösterme ilk defa 1924 tarihli Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesiyle dünya kamuoyunda tescil edilmiş oldu.¹¹⁹

Yukarıdaki cümlede, çocuk haklarının ilk olarak dini kurumlar tarafından korunduğunu daha sonra ise bu ilk kez 1924 tarihli Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesiyle hukuk sistemleri tarafından korunmaya başlandığı belirtilmektedir. Bu bize çocuk haklarının hukuk sistemlerine girişini göstermesi açısından önemlidir.

Çocukların yıpranmaması için maddi ve manevi yönden çocuk mahkemeleri kurulmuştur. Çocuk Mahkemeleri 3.7.2005 gün ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununun 25 inci maddesine göre çocuk mahkemesi ve çocuk ağır ceza mahkemelerinden oluşmaktadır. Çocuk mahkemesi tek hakimden oluşur. Bu mahkemeler her il merkezinde kurulur. Ancak iş yoğunluğu nedeniyle Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun görüşü alınarak ilçelerde de kurulabilir. İş yoğunluğu fazla ise bir den fazla dairesi de oluşturulabilir. Bu mahkemelerde Cumhuriyet Savcısı bulunmaz.¹²⁰

1979 yılında çıkarılan 2253 sayılı mülga Çocuk Mahkemeleri Yasası ile öngörülen ve ilk defa 1987 yılında Ankara’da kurulan çocuk mahkemelerinin yasal dayanağını artık 2005 yılında çıkarılan 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu oluşturmaktadır. Bu kanunun 25. maddesine göre, “ Çocuk mahkemesi, tek hakimden oluşur. Bu mahkemeler her il merkezinde kurulur. Çocuk mahkemelerinde yapılan duruşmalarda Cumhuriyet savcısı bulunmaz”. Bu mahkemelerin görevleri de aynı kanunun 26. maddesinde belirlenmiştir: “Çocuk

¹¹⁹ Mediha Akarslan, Çocuk Hakları ve Çocuk Hakları Mevzuatı, Alfa Yayınları,1998, s. 32.

¹²⁰ Erol, s. 23.

mahkemesi, asliye ceza mahkemesi ile sulh ceza mahkemesini görev alanına giren suçlar bakımından, suça sürüklenen çocuklar hakkında açılacak davalara bakar’’

c) İdari Yargı Mahkemeleri

İdari Yargı; idarenin kuruluş ve işleyişine uygulanan hukuk kurallarının bütünüdür. Yani, idare kurumuna ve fonksiyonuna uygulanan özel hukuk kurallarından farklı olarak uygulanan kurallar bütünüdür.¹²¹ İdare mahkemeleri idari yargıda genel yetkili ilk derece mahkemeleridir. Kanunlarda farklı yargı yerlerinin yetki alanına girmeyen iptal ve tam yargı davalarına idare mahkemeleri bakar. İdare mahkemelerinde, toplamı, 2011 yılı itibarıyla 8.390 TL’yi (bu oran her yıl değişebilir) aşmayan tam yargı davaları ile aynı miktarı geçmeyen konusu belirli bir parayı içeren idari işlemlere karşı açılan iptal davalarında tek hakim tarafından karar verilir.¹²²

B. HEYET HALİNDE YARGILAMA YAPAN İLK DERECE ADLİ YARGI MAHKEMELERİ

1. Heyet Halinde Yargılama Yapan Hukuk Mahkemesi: Ticaret Mahkemesi

Ticaret hukuku, kişiler arasındaki ticari nitelik taşıyan ve kendisine bu nedenle bir takım sonuçların bağlandığı ticari ilişkileri düzenleyen hukuk dalıdır. Ticaret hukukunun tüm kuralları Türk Ticaret Kanununda toplanmıştır.¹²³

Ticaret Mahkemeleri yalnız ticari davalara bakar. Ticaret mahkemeleri, asliye hukuk mahkemelerinin daireleri durumundadır, dolayısıyla asliye ticaret mahkemeleri olarak da adlandırılırlar. Görevleri Türk Ticaret Kanunu’nun 5.

¹²¹ Kemal Gözler/Gürsel Kaplan, İdare Hukukuna Giriş, 14.b, Bursa, Ekim Yayın Dağıtım, 2011, s. 20

¹²² Gözler/Kaplan, s.454.

¹²³ Anayurt, s. 110

maddesinde gösterilmiştir. Ayrı bir ticaret mahkemesi bulunmayan yerlerde asliye hukuk mahkemesi aynı zamanda ticaret mahkemesi sıfatıyla da görev yapar.¹²⁴

Değeri 400 milyon lirayı geçen ve Türk Ticaret Kanunu'nun 4. maddesinde ve bazı özel kanunlarla tanınmış yetkileri çerçevesinde ticari davalara bakmak üzere kurulmuştur. Asliye Ticaret Mahkemeleri bir başkan ve iki üyeden kurulu toplu olarak yargılama yapan mahkemelerdir.¹²⁵ Ticaret Hukuku; üretim, değişim ve tüketim gibi ticari faaliyetleri düzenleyen ve bunları konu edinen bir hukuk dalı olarak tanımlanmaktadır.¹²⁶

2. Heyet halinde Yargılama Yapan Ceza Mahkemeleri

a) Ağır Ceza Mahkemeleri

Ağır Ceza Mahkemeleri, çoklu hakimli mahkemelerdir. Bir başkan ve iki üyeden oluşur. Ancak 5271 sayılı Ceza Mahkemesi Kanununun 188/3 üncü maddesi uyarınca bir oturumda bitmeyecek davada, herhangi bir nedenle bulunmayacak üyenin yerine geçmek ve oya katılmak üzere yedek üye de bulunur. Bu mahkemelerde Cumhuriyet savcısı bulunmak zorundadır. Birden çok Cumhuriyet savcısı aynı zamanda duruşmaya katılabilecekleri gibi aralarında iş bölümü de yapılabilir.¹²⁷

5235 sayılı kanunun 12. maddesi gereğince, kanunların ayrıca görevli kıldığı haller saklı kalmak üzere, Türk Ceza Kanunun'nda yer alan yağma (m.148), irtikap (m.250/1 ve 2), resmi belgede sahtecilik (m.204/2), nitelikli dolandırıcılık (m.158), hileli iflas (m.161) suçları ile ağırlaştırılmış müebbet hapis, müebbet hapis ve on

¹²⁴ tr.wikipedia.org/wiki/Türkiye'de_yargı_teknikatı , E.T, 28.10.2014

¹²⁵ Darendeli, s. 84.

¹²⁶ Fatih Bilgili/Ertan Demirkapı, Ticaret Hukuku (Ticari İşletme Hukuku), 2.Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık ,2010, s.1.

¹²⁷ Erol, s. 23

yıldan fazla hapis cezalarını gerektiren suçlarla ilgili dava ve işlere bakmakla ağır ceza mahkemeleri görevlidir’’.¹²⁸

Yukarıda sayılan suçların dışında, sanığın konumu dikkate alınarak ağır ceza mahkemelerinin görevlendirildiği davalar da bulunmaktadır, bunlar ise şunlardır;

-Birinci sınıfa ayrılmamış ve ağır ceza mahkemesi hakimisi olmayan hakim ve Cumhuriyet savcılarının görevden doğan veya görev sırasında işledikleri suçlara bakmak

-Kaymakamların görevleri sebebiyle işledikleri suçlar nedeniyle yargılama yapmak

-Avukatların görevleri nedeniyle işledikleri suçlar bakma

-Noterlerin görevlerinde işledikleri suçlarla ilgili yargılama yapmak gibi davalara da ağır ceza mahkemeleri bakmaktadır.¹²⁹

b) Çocuk Ağır Ceza Mahkemeleri

Çocuk Mahkemeleri 3.7.2005 gün ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununun 25 inci maddesine göre çocuk mahkemesi ve çocuk ağır ceza mahkemelerinden oluşmaktadır. Bu mahkemeler her il merkezinde kurulur.¹³⁰ Çocuk ağır ceza mahkemeleri de ağır ceza mahkemeleri gibi heyet mahkemesidir. Başkan ve üyelerinin atanmasında, ağır ceza mahkemelerinin başkan ve üyelerinin atama kriterleri geçerlidir.¹³¹

Çocuğun suç işlememesi için ilk önce ailesi çok etkili bir eğitim vermesi gerekmektedir. Genelde denildiği gibi eğitim ailede başlar. Aile çocuğun konuşmasının, terbiyesinin, ahlakının, becerisinin, iletişiminin, sosyalleşmesinin, otoriterleşmesinin, demokratikleşmesinin, yardımseverliğinin, ileri görüşlülüğünün, muhafazakar oluşunun, bağınaz oluşunun, açık görüşlü oluşunun, hoşgörülü oluşunun, problem çözme yeteneğinin, duygusallığının, realist oluşunun,

¹²⁸ tr.wikipedia.org/wiki/Türkiye'de_yargı_tekilatı, E.T, 28.10.214

¹²⁹ Aksel, s. 138.

¹³⁰ Erol, s. 23.

¹³¹ Aksel, s. 141

kıskançlığının, fedakarlığının, vatansever oluşunun, asi oluşunun, zeka kapasitesinin, dahiliğinin, orta zekalı oluşunun, pısrıklılığın, duyarsızlığının, tembelliğinin, çalışkanlığının temelidir. Her ailede anne ve babanın çocuğunun bunlardan birisi olmasında payı vardır. Çünkü eğitim gerçekten ailede başlar. Her aile çocuğunun nasıl bir kişi olmasını istiyorsa öyle yetiştirir, ya da yetiştirmek zorundadır. Kız çocukları annelerini erkek çocukları ise babalarını örnek almaktadırlar. Ve genelde anne baba nasılsa istisnalar hariç çocuklarda öyle olmaktadır. Sistemde buna böyle izin vermektedir. Bir doktorun çocuğu tamirci olmuyor, ve bir başbakanın çocuğu simitçi olmuyor, ya da her hangi bir suça yeltenmiyor. Çocuğun davranışı, mesleği ve de suç işleme oranını ailesine göre şekilleniyor.

C. HEYET HALİNDE YARGILAMA YAPAN İLK DERECE İDARİ YARGI MAHKEMELERİ

1. Genel Olarak

İdarenin yargısal denetimini genel olarak sağlayan iki sistem vardır. Bunlardan ilki Anglo Sakson ülkelerinde uygulanan “yargı birliği” sistemidir. Diğer ise Fransa, İtalya, İspanya, Yunanistan, Türkiye gibi kara Avrupa’sı ülkelerinde uygulanan “yargı ayrılığı” sistemidir. Yargı Birliği Sistemi (Anglo-Sakson Sistemi); “ortak hukuk (common law) sistemi” veya “adli idare sistemi” de denen sisteme sahip İngiltere ve ABD gibi Anglo Sakson Ülkelerin hukuk sisteminde genel mahkemeler (adli yargı) düzeninden farklı bir “idari yargı düzeni bulunmamaktadır. Özel kişilerle ilgili olarak da idare ile ilgili olarak da davalar aynı yargı yerinde açılır. Yargı Ayrılığı Sistemi (Kara Avrupa’sı Sistemi) ise ilk olarak Fransa olmak üzere kara Avrupa’sı ülkelerinde (İtalya, İspanya, Belçika, Yunanistan, Türkiye gibi), idari uyuşmazlıklar adliye mahkemelerinde değil, özellikle bu amaç için kurulmuş özel mahkemeler tarafından çözülür. Bu çeşit mahkemelere “idare

mahkemesi’’ sisteme ise idari yargı denir. Bu sistem başta Fransa’da geliştiği için adı da Fransız sistemidir.¹³²

İdari yargı mahkemeleri, idari yargının konusunu ile ilgili davaları görür. İdari yargı adli yargıdan bir tarafın devlet organı olmasıyla ayrılmaktadır. İlk derece idari yargı mahkemeleri, Bölge İdari Mahkemeleri, İdare mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinden oluşur.

İdare hukuku; idarenin kamu yararını gerçekleştirmesi için sahip olduğu üstünlük ve ayrıcalıklarla bireylerin hak ve hürriyetlerinin dengelenmesini amaçlayan kamu hukuku dalıdır.¹³³ İdare Hukukunun tanımı ise şöyle; İdare hukuku, idarenin kuruluşuna ve idari fonksiyon kapsamındaki faaliyetlerine uygulanan hukuk kurallarının bütünüdür. İdare kavramı kamu idaresidir. Kamu idaresi, devlet tüzel kişisi ile diğer kamu tüzel kişilerinin toplamından ibarettir¹³⁴ Anayasa ile oluşturulmuş yasama, yürütme ve yargı organ ve işlevleri çerçevesinde, idare cihazı da bir işleve sahiptir. İdare, bu işlevini yerine getirmek için hukuki bir örgütlenmeye sahip olan, maddi unsur olarak personel ve mallardan yararlanan ve işlem ve eylemler niteliğinde durumlarla faaliyetlerini yerine getiren bir varlık görünümündedir.¹³⁵

Anglo Sakson hukuk sistemindeki yargı birliği düşüncesi doğrudur. Çünkü devleti halk oluşturur halksız bir devlet yoktur. Bu yüzden devlet halktan üstün değildir ve olamaz da, dolayısıyla ayrı bir yargı sistemi de olmamalıdır. Makamınız mevkiiniz ne olursa olsun babanız halktan biri değil mi, siz babanızdan üstün müsünüz ki idari yargıda siz, adli yargıda babanız yargılansın. Anayasada ki eşitlik ilkesine aykırı bir durumdur. Devlette görevli olan her vatandaşın babası veya ailesinden birisi halk olarak yaşamaktadır. Siz babanızdan ve kardeşinizden üstün olarak kendinizi görüyorsanız, idari yargı ayrı olması gerekir. O zaman Fransız

¹³² Kemal Gözler/Gürsel Kaplan; İdare Hukukuna Giriş, Ekin Yayıncılık, 14.Baskı, Bursa 2011, s. 449-450.

¹³³ Ethem Atay, İdare Hukuku Cilt 2, Gazi Kitabevi, Ankara,2006, s. 4

¹³⁴ Bilal Canatan, İdare Hukuku, İdare Hukukunun Tanımı, Detay Yayıncılık, Ankara, 2008, s. 3.

¹³⁵ Taner Ayanoglu, Uyuşmazlık Mahkemesi Kararlarına Göre İdari Eylemin Tanımlanması, Legal Yayıncılık, İstanbul Ağustos 2004, s. 20.

hukukundan alınan idari yargı sistemini kullanabilirsiniz. Bu duygusallık değil gerçeklerle yüzleşmektir. Hayat gerçeklerden oluşmaktadır. Devlet haltan meydana gelen büyük ailedir. Bu ailenin içinde ayrıcalıklar olmamalıdır.

2. İdare Mahkemeleri

Yasal dayanağını 2576 sayılı Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanun'dan alan idare mahkemelerinin görevlerinin aynı kanunun 5. maddesinde, idare mahkemeleri “vergi mahkemelerinin görevine giren davalarla, ilk derece Danıştay’da çözümlenecek olanlar dışındaki, İptal davalarını, Tam yargı davalarını, Tahkim yolu öngörülen imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıklar hariç, kamu hizmetlerinden birinin yürütülmesi için yapılan idari sözleşmelerden dolayı taraflar arasında çıkan uyuşmazlıklara ilişkin davaları, Diğer kanunlarla verilen işleri, çözümler” şeklinde belirlenmiştir. Türkiye’de 31 ilde idare mahkemesi bulunmaktadır.¹³⁶

İdare mahkemeleri bir başkan ve iki üye olmak üzere üç üyeden oluşur. Bu mahkemeler idari yargı sisteminin genel yetkili ilk derece mahkemeleridir.¹³⁷

3. Vergi Mahkemeleri

Yasal dayanağı idare mahkemeleri ile aynı olan vergi mahkemelerinin görev alanına, 6. madde uyarınca, “genel bütçeye, il özel idareleri, belediye ve köylere ait vergi, resim ve harçlar ile benzeri mali yükümler ve bunların zam ve cezaları ile tarifelere ilişkin davalar, (a) bendindeki konularda 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun’un uygulanmasına ilişkin davalar, diğer kanunlarla verilen işler” girmektedir. Türkiye’de 30 ilde vergi mahkemesi bulunmaktadır.¹³⁸

¹³⁶ tr.wikipedia.org/wiki/Türkiye'de_yargı_teknikatı, E.T, 29.10.2014

¹³⁷ Gözler, s. 300.

¹³⁸ tr.wikipedia.org/wiki/Türkiye'de_yargı_teknikatı, E.T, 29.10.2014

İdare ve vergi mahkemeleri birer başkan ve yeteri kadar üyeden oluşur. Mahkeme kurulları başkan ve iki üyeden meydana gelir. Başkanın olmadığı zamanlarda kıdemli üye başkana vekillik eder.¹³⁹

Devletin sağladığı gelirler içinde büyük yer tutan vergi, çağımızın ilgi çekici ve önemli bir olayıdır. Vergi mutlak olmayıp, tarihi ve sosyal bir olaydır. Bu olay yer ve zamana bağlı olarak ekonomik ve sosyal yapıdaki olaydır. Bu olay yer ve zamana bağlı olarak ekonomik ve sosyal değişikliklere dayanarak bir gelişmişlik göstermiş ve farklı bir boyut kazanmıştır.¹⁴⁰

Dünya’da anlaşılması en zor konu vergidir. Albert Einstein.¹⁴¹ Bu şekilde söyleyen bir deha kişi verginin esasında çok anlaşılan bir şey olmadığını belirtmiştir. Yani devletler neye göre vergi topluyorlar hangi yetki, hangi güce göre vergi topluyor. Tabi mantık şu, devlet giderleri var.

D. HEYET HALİNDE YARGILAMA YAPAN ORTA DERECE YARGI MAHKEMELERİ

1. Bölge Adliye Mahkemeleri

Ceza muhakemesi kanunumuz, ilk derece mahkemelerinin nihai kararlarına itiraz niteliğinde olan istinaf yolunu kabul etmiştir. İstinaf; ilk derece mahkemelerinden verilen nihai hükümlerdeki hataları veya hukuka aykırılıkları gidermek amacıyla kabul edilmiş bir kanun yoludur. İstinaf; henüz kesinleşmemiş son kararlara karşı kabul edilen bir sistem olduğundan olağan kanun yoludur. İstinaf yargılaması yapacak olan makam, bölge adliye mahkemelerinin ceza daireleridir. İstinaf kanun yolunda, ilk derece mahkemelerinin nihai kararları hem maddi yönden, mahkemelerin delillerinin tespiti, değerlendirmesi ve sübut konusundaki

¹³⁹ Özay, s. 147.

¹⁴⁰ Nihat Edizdoğan/Metin Taş/Alı Çelikkaya, Vergi Ceza ve Yargılama Hukuku, 1. Baskı, Bursa, Ekin Yayınları, 2006, s.1.

¹⁴¹ Edizdoğan/Taş/Çelikkaya, s. 1.

yanılgıları yönünden, hem de hukuki yönden, mahkemelerin sabit kabul ettikleri olaylara hukuk normlarını uygularken yanlış yapıp yapmadıkları bakımından incelenir. Başvurular bir dilekçe ile kararı veren makama süresi içinde yapılır. CMK md.273,f. 1). Ancak yanılğı sonucu başka bir makama başvurulmuş olması, istinaf hakkının kaybı sonucunu ortaya çıkarmaz (CMK. md. 264).¹⁴²

1) Aleyhine İstinaf Yoluna Başvurulan Kararlar

Doğrudan aleyhine istinaf yoluna başvurulabilen kararlara Kanun “hüküm” adını vermiştir. Bunlar, ilk derece mahkemelerinin verdiği beraat, ceza verilmesine yer olmadığı, mahkumiyet, güvenlik tedbirine hükmedilmesi, davanın reddi ve düşme kararlarıdır. (CMK.m.223,f.1; m.272, f.1). Son kararlar dolayısıyla bazı hükme esas teşkil eden ara kararlara karşıda istinaf yoluna gidilebilir.(CMK. m. 272,f.2).

1) Aleyhine İstinaf Yoluna Başvurulamayan Kararlar

Kanun, önemsiz hatalara ve hukuka aykırılıklara göz yumulabileceği düşüncesiyle, bazı nihai hükümlere karşı istinaf yoluna başvurulamayacağını öngörmüştür.(CMK.m.272, f.3). Kanun, istinaf yoluna başvurabilme kuralının istisnalarını 272. maddenin üçüncü fıkrasında düzenlemiştir. i) hapis cezasından çevrilen adli para cezaları hariç olmak üzere, sonuç olarak belirlenen üçbin Türk Lirası dahil adli para cezasına mahkumiyet hükümleri, ii) üst sınırı beşyüz günü geçmeyen adli para cezasını gerektiren suçlardan dolayı verilen beraat hükümleri ve iii) kanunlarda kesin olduğu yazılı bulunan hükümler aleyhine istinaf yoluna gidilemez. Bu tür kararlar verildikleri zaman kesin karar niteliği taşır. Ancak bu kararlarda her türlü denetimin dışında tutuldukları söylenemez. Bundan dolayı bu kararlara karşıda olağanüstü kanun yolu olan kanun yararına bozma yoluna başvurulabilir (CMK. m. 309, f.1).

¹⁴² Toroslu/Feyzioğlu, Ceza Muhakemesi Hukuku, Savaş Yayınevi, Ankara, 2011, s. 334-339.

Bölge adliye mahkemesi, bu hükümlerini, genel ilkelere göre, gizli yapılan müzakere sonunda oylama yapmak suretiyle verir. Kararlar oy birliği veya oy çokluğu ile alınır (CMK m. 227-229; 5235 s.k. m. 46, f.1).¹⁴³

Bölge adliye mahkemelerinde en az üç hukuk, iki ceza dairesi bulunur. Dairelerin sayısı Adalet Bakanlığının teklifi üzerine Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca, ihtiyaca göre, artırılıp azaltılabilir (5235 s.k. m. 29, f. 1). Her daire bir başkan ve yeteri kadar üyeden oluşturulur. Daireler bir başkan ve iki üyenin iştiraki ile toplanır (5235 s.k. m. 46, f.1). Daire başkanlarının üstünde bölge adliye mahkemesi başkanı bulunur (5235 s.k. m. 27). Bölge adliye mahkemesinde yargılamaları daireler gerçekleştirir. Fakat bölge adliye mahkemesinde Başkanlar Kurulu da yargılama görevini yerine getirir (5235 s.k. m. 35).¹⁴⁴

2. Bölge İdare Mahkemeleri

Genel idari yargı düzeninde ilk derece idare mahkemelerinin bir üstünde olan yüksek mahkeme olarak oluşturulmuştur. Türkiye'deki bölge idare mahkemeleri, yargı çerçevesindeki idare mahkemeleri ve vergi mahkemelerinin tek hakimle verdiği kararları itiraz üzerine inceler ve kesin olarak hükme bağlar. Yargı çevresindeki idare ve vergi mahkemeleri arasında çıkan görev ve yetki uyuşmazlıklarını kesin karara bağlar ve kanunla verilen diğer görevleri yerine getirir.¹⁴⁵

Bölge idare mahkemeleri, 6 Ocak 1982 tarih ve 2576 sayılı Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanunla düzenlenmiştir. Bu Kanunun 2'nci maddesi bölge idare mahkemeleri İçişleri, Maliye Bakanlıkları ile Gümrük ve Tekel Bakanlığının görüşleri alınarak, bölgelerin coğrafi durumları ve iş hacmi göz önünde tutularak Adalet Bakanlığınca kurulur ve yargı çevreleri tespit olunur (2576 sayılı Kanun,

¹⁴³ Toroslu/Feyzioğlu, s. 337-344.

¹⁴⁴ Toroslu/Feyzioğlu, s. 25-26.

¹⁴⁵ tr.wikipedia.org/wiki/Türkiye'de_yargı_tekmilatı, E.T, 29.102014

m.2). Bölge idare mahkemeleri de birer başkan ve iki üyeden meydana gelir.(2576 sayılı Kanun, m.3). Bölge idare mahkemeleri başkan ve üyeliklerine Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca atama yapılır. Bölge idare mahkemeleri her zaman kurul halinde (bir başkan ve iki üye) oy çokluğuyla karar verir.¹⁴⁶

Bölge idare mahkemelerinin görevleri ise şu şekilde sıralanabilir: a) Yargı çevrelerindeki idare ve vergi mahkemelerinde tek hakimle verilen kararlara ve idari Yargılama Usulü Kanununun 45'inci maddesinde sayılan kararlara karşı yapılan “ itiraz başvuruları”nı inceler ve bunları kesin karara bağlar.(2576 sayılı Kanun, m.8). b) Yargı çevresindeki idare ve vergi mahkemeleri arasında çıkan görev ve yetki uyuşmazlıklarını kesin karara bağlar (2576 s.K.,m.8). c) Bölge idare mahkemeleri kanunlarla kendisine verilmiş diğer görevleri yerine getirir. Örneğin i) İYUK’un 27’nci maddesinin altıncı fıkrasına göre, idare ve vergi mahkemelerinin tek hakimle veya kurul olarak verdikleri yürütmeyi durdurma kararlarına karşı yapılan itirazları inceleyip karara bağlama görev ve yetkisi bölge idare mahkemelerininindir. ii) 1 Aralık 1999 tarih ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanunun 9’ncu maddesine göre, yetkili merciin soruşturma izni verilmesine ilişkin karara karşı hakkında inceleme yapılan memur veya diğer kamu görevlisi, soruşturma izni verilmemesine ilişkin karara karşı ise Cumhuriyet başsavcılığı veya şikayetçi tarafından yapılan itirazlara, bu Kanunun 3’üncü maddenin (e), (f), (g), (h) bentlerinde sayılanlar hariç yetkili makamın yargı çevresinde bulunduğu bölge idare mahkemesi yetkilidir.¹⁴⁷

¹⁴⁶ Gözler/Kaplan, s. 455.

¹⁴⁷ Gözler/Kaplan, s. 456.

E. HEYET HALİNDE YARGILAMA YAPAN ÜST DERECE YARGI MAHKEMELERİ

1. Askeri Yargı Mahkemeleri

Kanun Numarası:1602, Kabul Tarihi:4/7/1972

Askeri İdari Yargı düzeni, 1972 yılından bu yana ülkemiz yargı sisteminde Genel İdari Yargının yanı sıra yer alan, alt derece mahkemeleri bulunmayan ve Askeri Yüksek İdare Mahkemesi'nce temsil edilen bir yargı düzenidir. Askeri Yüksek idare Mahkemesi T.C. Anayasa'sının 157 nci maddesinden hukuki dayanağını alan; Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay, Sayıştay, Askeri Yargıtay ve Uyuşmazlık Mahkemesi ile birlikte özel surette görevlendirilmiş altı Yüksek Mahkemeden biridir. Anayasanın 157 maddesine göre, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi, askeri olmayan makamlarca tesis edilmiş olsa bile, asker kişileri ilgilendiren ve askeri hizmete ilişkin idari işlem ve eylemlerden doğan uyuşmazlıkların yargı denetimini yapan ilk ve son derece mahkemesidir. Ancak, askerlik yükümlülüğünden doğan uyuşmazlıklarda ilgilinin asker kişi olması şartı aranmaz.¹⁴⁸

Mahkeme Kuruluşu: Madde 2- Askeri mahkemeler **iki askeri hakim** ve **bir subay üyeden** oluşur. Ancak Genelkurmay Başkanlığı nezdindeki askeri mahkeme, general ve amiralleri yargıladığı zaman **üç askeri hakim** ile **iki general** veya **amiralden** oluşmaktadır. (Ek:16/10/1981-2538/1md.) 200 ve daha fazla sanık hakkında açılan davalarda askeri mahkeme **dört hakim** ve **bir subay üyeden** oluşur.¹⁴⁹

Askeri Mahkemeler daha önce iki askeri hakim ve bir subay üyeden oluşurken, 19 Haziran 2010 tarih ve 6000 sayılı Kanunla değişik 353 sayılı

¹⁴⁸ www.msb.gov.tr/ayim/Ayim_menu.asp?IDNO=24, E.T, 02.11.2014

¹⁴⁹ Ferhat Ferhanoğlu, Açıklamalı İçtihatlı Askeri Yargılama Usul Kanunu, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 2005, s. 2.

Kanunun 2. maddesine göre, askeri mahkemeler üç askeri hakimden oluşur şeklinde değiştirilmiştir.

Askeri Yüksek İdare Mahkemesi (AYİM), üç daire olarak çalışır. Her daire bir başkan ve dört üye ile yargılama yapar. Başkan ve askeri üyeler askeri hakim sınıfındandır. Diğer iki üye ise hakim değil, kurmay subaydır.¹⁵⁰

Askeri Yüksek İdare Mahkemesi'nin yargılama şekli kuralları, genel yetkili idare mahkemelerinin uyguladığı idari yargılama usulü kurallarıyla birçok alanda aynılık göstermesi yanında, bu kuralların kendine has yargılama şekilleri de bulunmaktadır.¹⁵¹ Askeri Yüksek İdare Mahkemesi iki daireden meydana gelir. İş yoğunluğuna göre, Genel Kurulun teklif etmesi ve Genel Kurmay Bakanlığının yerinde görmesi ile Milli Savunma Bakanlığınca daire sayısı üçe çıkarılabileceği gibi, aynı şekilde ikiye de indirilebilir. Her daire, bir başkan ve altı üyeden meydana gelir. Üyelerden dördü askeri hakim, ikisi kurmay subaydır. Dairelerde çoğunluk askeri hakim sınıfından olmak üzere görüşme sayısı beştir. Kararlar oy çokluğu ile alınır.¹⁵²

2. Yüksek Deniz Müsadere Mahkemesi

İlk derece yargı olarak görev yapan Deniz Müsadere Mahkemelerinin verdiği kararların hukuka uygunluğunu denetlemek ve 3894 sayılı kanunla verilen diğer görevleri yerine getirmek için oluşturulmuş bulunan, özel hukuk yargılama teşkilatı içerisinde yer alan bir üst mahkemedir. Yüksek Deniz Mahkemesi nezdinde bir Devlet ajanı mevcut bulunmaktadır. Bu ajan mahkemede devleti temsil eder, yargılamanın bitiminden önce zapt olunan nakil vasıtasını ve yükünü serbest bırakabileceği gibi ilgililerle uzlaşmaya varabilir. Bu mahkemenin kararları tefhim ve tebliğ ile kesinleşir.¹⁵³

¹⁵⁰ Gözler, s. 304.

¹⁵¹ Drendeli, s. 94.

¹⁵² İlhan Özalp, Günışığında Yönetim II Yargısal Korunma, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2010, s. 137.

¹⁵³ Drendeli, s. 85.

3. Sayıştay

Sayıştay, 1982 Anayasası'nın 160. maddesinde ve yüksek mahkemeler arasında düzenlenmiştir. Sayıştay bütçenin uygulanmasını denetlemek, kesin hesapları incelemek, görüşlerini TBMM'ye bildirmek gibi idari görevleri yanı sıra sayman hesaplarını incelemek ve sorumluların zimmet ve beraatına karar vermek gibi yargısal görevleri vardır.¹⁵⁴

Sayıştay, genel ve katma bütçeli dairelerin gider ve gelirleriyle mallarını Türkiye Büyük Millet Meclisi adına denetlemek ve sorumluların hesap ve işlemlerini yargılama vasıtasıyla kesin hükme bağlamak ve kanunlarla verilen yetki çerçevesinde inceleme, denetleme ve hükme bağlama işlerini yapmakla görevlidir. Sayıştay'ın kesin kararları hakkında ilgililer yazılı tebligat tarihinden sonra on beş gün içinde bir kereye mahsus olmak üzere karar düzeltilmesi isteminde bulunabilirler. Bu kararlar dolayısıyla idari yargı yoluna başvurulamaz. Vergi, benzeri mali ödevler ve yükümlülükler hakkında Danıştay ve Sayıştay hükümleri arasındaki uyumsuzluklarda Danıştay hükümleri kabul görmektedir. Sayıştay'ın kuruluşu ile ilgili yargı ve karar organları, şunlardan oluşmaktadır; a) Daireler, b) Daireler Kurulu, c) Temyiz Kurulu d) Genel Kurul e) Memurlar Seçim ve Disiplin Kurulu. Sayıştay mensupları ise şunlardan oluşmakta; 1. Meslek mensupları: a) Birinci Başkan, Daire Başkan ve Üyeleri, b) Raportörler, c) Uzman Denetçi, Baş denetçi ve Denetçi Yardımcıları 2. Yönetim mensupları: a) Müdürler, Müdür Yardımcıları, ve Memurlar. 3. Savcı ve Savcı Yardımcıları.¹⁵⁵

4. Askeri Yargıtay

1600 sayılı Askeri Yargıtay Kanununa göre; Askeri Yargıtay, Başkanlık, Başsavcılık ve beş daire ile bu kanunda yer alan kurullar ve hizmet ünitelerinden meydana gelmektedir. Her dairede bir başkan ve yedi üye bulunur. Ancak iş yüküne göre, Askeri Yargıtay Genel Kurulunun teklifi, Genel Kurmay Başkanlığının uygun

¹⁵⁴ Anayurt, s. 351

¹⁵⁵ Özay, s.141.

görmesi üzerine Milli Savunma Bakanlığınca dairelerdeki üye sayısı 5'e indirilir. Daireler bir başkan ve dört üyenin toplanması ile karar verirler. Daireler Kurulu, Askeri Yargıtay Başkanının başkanlığında, ikinci başkan, daire başkanları, kararına itiraz edilen veya direnilen daire hariç olmak üzere dairelerden ikişer üyenin katılımıyla toplanır. Askeri Yargıtay Genel Kurulu; Başkan, Başsavcı, İkinci Başkan, daire başkanları ve üyelerin tamamından kurulur ve üye tamsayısının beşte dördü ile toplanır. Başkanlar Kurulu; Başkan, İkinci Başkan, ve daire başkanlarından kurulur.¹⁵⁶

Askeri Yargıtay askeri mahkemelerden verilen karar ve hükümlerin son inceleme merciidir. Ayrıca, asker kişilerin kanunla gösterilen belli davalarına ilk ve son derece merci olarak bakar.¹⁵⁷

5. Uyuşmazlık Mahkemesi

İdari, adli, ve askeri yargı kolları arasında oluşacak olan görev çakışmalarının çözümü amacıyla idari yargı rejimini kabul etmiş ülkelerde, genellikle bir yüksek mahkeme kurulmuştur ve bu mahkemede Uyuşmazlık Mahkemesi olarak nitelenmektedir.¹⁵⁸ Uyuşmazlık Mahkemesi, 12 asıl 12 yedek üye ile Anayasa Mahkemesinin kendi üyeleri arasından seçtiği ve her iki bölümü ile Genel Kuruluna başkanlık eden bir başkandan meydana gelir.¹⁵⁹

Anayasamızın 158. maddesine göre kurulmuş olan Uyuşmazlık Mahkemesi yargı yerleri arasındaki uyuşmazlığa bakmakta ancak Anayasa Mahkemesi ile diğer bir mahkemenin uyuşmazlığa düşmesi halinde ise Anayasa Mahkemesinin hükmünün geçerli olduğu kabul edilmektedir (md.158/3). Yasa, Uyuşmazlık Mahkemesi başkanının Anayasa Mahkemesinin kendi üyeleri arasından seçileceğini hükme bağlamış, diğer üyelerin seçimini ise kanun koyucuya bırakmıştır.¹⁶⁰

¹⁵⁶ Askeri Yargıtay Başkanlığı, www.msb.gov.tr/Birimler/, E.T, 15.01.2015

¹⁵⁷ Hasan Tahsin Fendoğlu ve Diğerleri, Türk Anayasa Hukuku Mevzuatı, Anayasa Hukukçular Derneği, Adalet Yayınevi Ankara, 2011, s. 132.

¹⁵⁸ Anayurt, s. 350.

¹⁵⁹ Özay, s. 139.

¹⁶⁰ Gözler, s.139.

2247 sayılı Uyuşmazlık Mahkemesi Kanununda Uyuşmazlık Mahkemesi hukuk ve ceza olmak üzere iki kısma ayrılmıştır. Hukuk uyuşmazlıkları hukuk bölümünde, ceza uyuşmazlıkları ise ceza bölümünde karara bağlanmaktadır. Her bölüm bir başkandan ve altı asıl üyeden oluşmaktadır. Birlikte toplanan Hukuk ve Ceza Bölümleri, Uyuşmazlık Mahkemesi Genel Kurulunu oluşturmaktadır. Uyuşmazlık Mahkemesi Hukuk Bölümüne, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu ile Danıştay Genel Kurulunca kendi daire başkan ve üyeleri arasından; Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Genel Kurulunca da askeri hakim sınıfından olan daire başkan ve üyeleri arasından ikişer asıl ve ikişer yedek üye seçilir. Uyuşmazlık Mahkemesi Ceza Bölümüne, Yargıtay Ceza Genel Kurulu ile Askeri Yargıtay Genel Kurulunca kendi daire başkan ve üyeleri arasından üçer asıl ve üçer yedek üye seçilir.¹⁶¹

Uyuşmazlık Mahkemesi, görev uyuşmazlıklarını görevli yargı merciini belirtmek şeklinde, hüküm uyuşmazlıklarını ise, uyuşmazlığın esası hakkında karar vermek şeklinde çözüme kavuşturur. Bölümler ve Genel kurul kararları kesindir. İlke kararları ile Başkanın uygun göreceği bölüm kararları, Resmi Gazete’de yayımlanır. Görevlerle ilgili ilke kararları; Uyuşmazlık Mahkemesi’ni ve bütün yargı yerlerini, hüküm uyuşmazlıkları dolayısıyla verilecek esasa ilişkin kararları ise yalnız Uyuşmazlık Mahkemesini bağlar.¹⁶²

6. Yargıtay

Yargıtay Kanununa göre, Yargıtay, adliye mahkemeleri tarafından verilen karar ve hükümlerin son inceleme merciidir ve kanunla gösterilen belli davalara da ilk ve son derece mahkemesi olarak bakar (Madde 139, 20.9.1971-1488). Yargıtay üyeleri birinci sınıfa ayrılmış hakim ve Cumhuriyet savcıları ile bu mesleklerden sayılanlar arasından Yüksek Hakimler Kurulunca üye tam sayısının salt çoğunluğu ile ve gizli oyla seçilir.¹⁶³

¹⁶¹ Gözler, s. 305.

¹⁶² Darendeli, s. 96.

¹⁶³ Fendoğlu ve Diğerleri, s. 130.

Yargıtay; adliye mahkemelerince verilen ve kanunun başkaca bir adli yargı merciine bırakmadığı karar ve hükümlerin son inceleme mercii olarak kurulmuş bir yüksek mahkemedir.¹⁶⁴ Yargıtay aynı zamanda bölge adliye mahkemelerinin bozma dışında kalan hükümlerini hukuki yönden inceleyen bir mahkemedir. Yargıtay’da, sayısı ihtiyaca göre değişen, ceza ve hukuk daireleri vardır. Her dairede bir başkan ve yeteri kadar üye bulunur. Daireler bir başkan ve dört üyenin iştiraki ile toplanır. Üye sayısının yeterli olması halinde birden fazla heyet oluşturulabilir. Ortaya çıkarılan diğer heyetlere en kıdemli üye başkanlık eder. Heyetler gizli yapılan müzakereler sonunda salt çoğunlukla karar verirler (2797 s.k. m. 40, f. 1). Daire başkanlarının üzerinde birinci başkan bulunmaktadır. Yargıtay adına yargılamayı daireler yapar, ancak Yargıtay’da, dairelerden başka, yargılama görevi de yapan çeşitli kurullar mevcuttur. Bunlar Hukuk ve Ceza Genel Kurulları (Y.K.m. 7, 15), Hukuk ve Ceza Daireleri Başkanlar Kurulları (YK. m. 9, 17/1,2), Yargıtay Başkanları Kurulu (YK. m. 9, 17/1) ve Birinci Başkanlık Kuruludur (YK. m. 10,18). Kanun, Yargıtay’ın bazı kurullarına uyuşmazlıklarda uygulanacak kuralı genel olarak belirtirken ve dolayısıyla adeta yasama görevi niteliğinde olan ve yargıçları bağlayan “içtihat birleştirme kararı” verme yetkisi de vermiştir. Bunlar Hukuk ve Ceza Genel Kurulları (YK. m. 15) ve Yargıtay Büyük Genel Kuruludur(YK. m. 16).¹⁶⁵

Yargıtay’ın yargılama şekli doğru bir şekildir, çünkü kurul olarak yargılama yapıyor ve kararları bu yüzden güvenilir ve doğru kararlardır. Bundan dolayı ilk derece mahkemelerinin hepsinde heyet halinde yargılama yapılması doğru olacağı düşüncesindeyim.

Yargıtay sadece Ankara’da kurulu bir mahkeme olmaktan çıkarılmalı, Türkiye’nin her (yedi) coğrafi bölgesinde son derece karar mercii olarak kurulmalı, daireler halinde çalışmalı, bölgelerin iş yüküne göre daireler, bu daireler de görev alacak başkan ve üyeler oluşturulmalıdır. Anakara’daki ile birlikte 7 tane Yargıtay kurulmalıdır. Örneğin 5 kişilik daireler halinde her bölgede 3 daireden oluşturulabilir. Her daire yine bir başkan ve dört üyeden oluşacak şekilde, her

¹⁶⁴ Aksel, s. 57.

¹⁶⁵ Toroslu/Feyzioğlu, s. 26-27

bölgenin Yargıtay başkanı denetimi altında ilk derece mahkemelerinin kararlarının temyizini ve bazı kişilerin yargılanmasını ilk ve son derece olarak yapabilir. Bu her bölgedeki Yargıtaylar, Anayasa Mahkemesinin denetimi altında çalışmalıdır. Bölge adliye mahkemeleri, Bölge Yargıtay Mahkemesine dönüştürülmelidir. İstinaf mahkemesinden ya vazgeçilmeli ya da Bölge Yargıtay Mahkemesinin bir dairesi veya bir bölümü istinafa ayrılabilir. Böylece yargılamalar daha hızlı yapılacaktır.

7. Danıştay

Danıştay'ın kuruluşu Anayasamızın 155. maddesinde tarafından düzenlenmiştir. Üyelerin seçimi ise şu şekildedir: Danıştay üyelerinin dörtte üçü birinci sınıf idari yargı hakim ve savcıları ile bu meslekten sayılanlar arasından Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, dörtte biri de özellikleri kanunda belirtilenler arasından Cumhurbaşkanınca atanır. Danıştay'ın hem idari hem de yargısal görevleri bulunmaktadır.¹⁶⁶

Danıştay'ın idari görevleri; şunlardır: a) Başbakanlık veya Bakanlar Kurulunca gönderilmiş olan kanun tasarı ve teklifleri hakkında görüş bildirmek (Anayasa m.155/2; Danıştay Kanunu, m.23/c). b) Tüzük tasarılarını incelemek(A.m.155/2; D.K.m.23/d). c) Kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmeleri hakkında düşüncesini bildirmek (A. m.155/2, D.K.m.23/d). d) Cumhurbaşkanlığı ve Başbakanlık tarafından gönderilen işler hakkında görüşünü bildirmek.(D.K,m.23/e). e) Kanunlarla verilen diğer görevleri yapmak (D.K, m.23/f).¹⁶⁷

Danıştay'ın yargısal görevleri; a) ilk derece mahkemesi olarak yargılama yapmaktır; Danıştay Kanununu 24.maddesinde sayılan davalara ilk derece mahkemesi olarak bakar, örnek olarak Bakanlar Kurulu kararlarına, bakanlıkların düzenleyici işlemlerine karşı açılacak iptal davaları doğrudan doğruya Danıştay da açılır.(D.K.24). b) Temyiz İncelemesi yapmaktır, idare mahkemeleri ve vergi

¹⁶⁶ Gözler/Kaplan, s. 456.

¹⁶⁷ Gözler/Kaplan, s. 85.

mahkemeleri tarafından verilen nihai kararlar ve ilk derece mahkemesi olarak Danıştay'da verilen davalarla ilgili nihai kararlar Danıştay'da temyiz olur (D.K.m.25).

Danıştay'da daireler, İdari Dava Daireleri Kurulu, Vergi Dava Daireleri Kurulu ve bir de İçtihatları Birleştirme Kurulu vardır. Danıştay'da 2575 sayılı Danıştay Kanununun 9 Şubat 2011 tarih ve 6110 sayılı Kanun ile değişik şekline binaen, Danıştay'da on dördü dava dairesi ve biri de idari daire olmak üzere toplam onbeş daire vardır(m.13). Her dairede bir başkan ve yeteri kadar üye bulunur. Bir dairede üye sayısının yeterli olması halinde birden fazla heyet meydana getirilebilir. Heyetler bir başkan ve dört üyenin katılımıyla toplanır, salt çoğunluk ile karar verir. Dairelerde yeteri kadar tetkik hakimi da bulunur (m.13).¹⁶⁸

Danıştay; kanunların başka idari yargı mercilerine bırakmadığı konularda ilk derece ve genel olarak üst derecede idare mahkemesidir. Danıştay idari uyuşmazlıkları ve davaları görmek ve çözümlemek, Bakanlar Kurulunca gönderilen kanun tasarıları hakkında düşüncesini bildirmek, tüzük tasarılarını ve imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerini incelemek ve kanunla gösterilen diğer işleri yapmakla görevlidir (md.140).¹⁶⁹ Danıştay; anayasadaki tanımlamasıyla, idari mahkemelerce verilen ve kanunun başka bir idari yargı merciine bırakmadığı karar ve hükümlerin son inceleme merciidir.¹⁷⁰

Danıştay'da bir idari ve ondördü yargısal olmak üzere onbeş daire bulunmaktadır. Danıştay'ın idari görevleri yerine getiren iki İdari Daire, İdari İşler Kurulu ve Genel Kurulu vardır. Yargısal işleri ise, on Dava Dairesi, İdari Dava

¹⁶⁸ Gözler/Kaplan, s. 456-457.

¹⁶⁹ Fendoğlu, H.T/M.Turhan/S.Yazıcı/Y.Atar/Y.Ş.Hakyemez/E.Abdulhakimoğulları/F.Bilir/H.Özcan/M.Yanık/Y.Metin/C.Özkan, Türk Anayasa Hukuku Mevzuatı, Anayasa Hukukçular Derneği, Adalet Yayınevi, Ankara, s.131, 2011

¹⁷⁰ Aksel, s. 72.

Daireleri Genel Kurulu, Vergi Dava Daireleri Genel Kurulu ve İctihadı Birleştirme Kurulu tarafından yerine getirilmektedir.¹⁷¹

i) Danıştay Genel Kurulu

Danıştay Başkanı, Başsavcı, başkanvekilleri, daire başkanları, ve üyeler ile genel sekreterden meydana gelir. Genel Kurulun toplanma ve görüşme yeter sayısı Başkan ve üyeler tam sayısının yarısından fazladır. Danıştay Genel Kurulu, bu Kanunla ve diğer kanunlarla bu Kurula verilen seçimle ilgili görevleri ile diğer görevleri yerine getirir ve bu Kanunda öngörülen içtüzük ve yönetmelikleri kabul eder. Kararlar çoğunlukla alınır. Oylarda eşitlik halinde, Başkanın bulunduğu taraf çoğunluğu sağlamış olur.

ii) Başkan

Danıştay başkanı, Başsavcısı, başkanvekilleri ve daire başkanları kendi üyeleri arasından Danıştay Genel Kurulunca üye tam sayısının salt çoğunluğu ile seçilir. Danıştay Başkanı ve Başsavcı seçilebilmek için 5 yıl boyunca Danıştay üyeliği yapmak gereklidir.

iii) İdari Daireler ve Dava Daireleri Kurulları

İdari işlere ilişkin idari uyuşmazlıklar ve görevler Birinci Daire ve İdari İşler Kurulunda görülür. Birinci dairenin görevleri; Başbakan ve Bakanlar Kurulunca gönderilen kanun tasarı ve tekliflerini ve hükümet tarafından gönderilen diğer konuları karara bağlar.

İdari Dava Daireleri Kurulu, idari dava daireleri başkanları ile her idari dava dairesinin kendi üyeleri arasından her üyenin Kurulda görev yerine getirecek şekilde iki yıllığına seçilecek üçer üyeden; Vergi Dava Daireleri Kurulu, vergi dava daireleri başkanları ile her vergi dava dairesinin kendi üyeleri arasından her üyenin Kurulda görev yerine getireceği şekilde iki yıl için seçilecek üçer üyeden meydana gelir.

¹⁷¹ Darendeli, s. 94-95.

Kurula seçilmemiş üyeler varken seçilmiş üyeler tekrar seçilemezler. Kurul üyelerinin izinli olma olasılıklarına karşı aynı şekilde her daireden iki yedek üye seçilir. Üyelerin seçimi gizli oyla her seçim yılı başında yapılır. Kurul yedek ve asıl üyeliklerinde boşalma olması durumunda yedi gün içinde yeni üyeler seçilir. Dava daireleri kurullarına Danıştay Başkanı veya vekillerinden biri; bunların yokluğunda daire başkanlarından en kıdemlisi başkanlık eder. İdari ve vergi daireleri kurulları tüm üyelerinin katılımı ile toplanır, idari ve vergi dava dairelerinin ilk derece mahkemesi olarak verdikleri kararların temyiz veya itiraz yoluyla incelenmesinde, bu dairelerin başkan ve üyeleri kurul toplanmasına katılamazlar. Ancak iki dava dairesinin birlikte yapacakları toplantıda verilen kararların incelenmesinde, kurul bu iki dava dairesinin dışındaki dava dairelerinin asıl ve yedek üyelerinin katılımı ile toplanır. Bu toplantıda bulunanlar çift sayıda olursa en kıdemsiz üye toplantıya katılmaz. Bu kurulun kararları oy çokluğu ile alınır.¹⁷²

Danıştay'da kararlar çoğunlukla verilir, Oylarda eşitlik halinde, başkanın bulunduğu taraf çoğunluğu sağlamış sayılır.¹⁷³ Danıştay'da yine aynı şekilde kurul olarak yargılama yapan bir üst derece mahkemesidir ve bu yüzden kararları doğru ve güvenilirdir, çünkü kararlarını bir çok hakimin bir araya gelmesi ile heyet olarak veriyor.

Danıştay da Ankara'dan çıkarılarak Türkiye'nin her (7) coğrafi bölgesinde Bölge Danıştay Mahkemesi olarak kurulmalıdır. Ancak görev olarak ilk derece idare mahkemelerinin temyiz mercii olmalıdır. Ankara'daki Danıştay sadece hükümetle ilgili kanunlarla ilgili konularda görüş bildirmelidir. Diğer bölgelerde oluşturulacak olanlar temyiz mahkemesi niteliğinde ve bazı kişileri görev suçu işledikleri zaman konumlarından dolayı yargılamalıdır. Böylece istinafa gerek kalmaz, ancak Bölge idare mahkemeleri de Bölge Danıştay Mahkemesinin bir dairesi ya da bir bölümünde yer aldırılabilir. Yine üç dairesi olmalı, daireler heyet halinde dört artı bir olarak oluşturulmalı ve Anayasa Mahkemesinin denetimi altında çalışmalıdırlar. Böylece yargılama hızlandırılmış olacaktır.

¹⁷² Özay, s. 133-134.

¹⁷³ Özay, s. 133.

8. Anayasa Mahkemesi

a) Genel Olarak

Anayasa; bir devletin kuruluşunu, örgütlenişini, temel organlarının işleyişini ve birbiriyle olan ilişkilerini, devlet iktidarının el değiştirmesini düzenleyen ve kişilerin hak ve özgürlüklerini güvence altına alan kurallar bütünüdür.¹⁷⁴ Batı tipi Anayasacılığın iki temel ilkesi var; birinci olarak devletin çatısını belirlemek ikincisi ise bireyin özgürlüğünü ve temel haklarını korumaktır.¹⁷⁵

Anayasa; devletin temel yapısını, örgütlenişini ve işleyişini düzenleyen kuralları gösterir. Devlet yönetimini düzenleyen ana kurallar çoğu kez, Anayasa denen tek bir yasa içinde toplanmıştır. Anayasa terimi ilk kez 17 Eylül 1787 tarihli Amerika Birleşik Devletleri Anayasası'nda kullanılmıştır. O zamandan beri devlet yönetimi ile ilgili ana kuralları bir belgede toplamak ve bu belgeye de “Anayasa” adını vermek gelenek olmuştur. Günümüzde anayasa denildiğinde, genellikle devlet yönetiminin uyması gereken temel kurallardan oluşan bir metin anlaşılır.¹⁷⁶

Anayasa hem siyasal, hem hukuksal bir belgedir; Siyasi bir belgedir. Çünkü anayasa, devleti kuran ve vatandaşların temel hak ve özgürlüklerini koruyan başlıca belgedir. Ayrıca, siyasal sistemi doğrudan etkileyen, başta seçimler ve siyasal partiler olmak üzere birçok siyasal kurum ve kural, doğrudan Anayasayla düzenlenmiştir. Hukuksal bir belgedir. Çünkü anayasa, en üst hukuk normudur. Başta kanunlar olmak üzere bütün hukuk kaynakları anayasaya uygun olmak zorundadır.¹⁷⁷

¹⁷⁴ Zehra Odyakmaz,, ve Diğerleri, Anayasa Hukuku İdare Hukuku, Arıkan Basım Yayın, İstanbul, 2006, s. 3.

¹⁷⁵ Hasan T Fendoğlu, Türk Anayasası ve Avrupa Birliği, T.C.Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığı Yayınları, No.7, Şen Matbaa, Ankara 2007, s. 15.

¹⁷⁶ Şerek Gözübüyük, Anayasa Hukuku Anayasa Metni 11. Ek Protokole Göre Hazırlanmış Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Güncelleştirilmiş 11.Baskı, Ankara, 2003, s. 3.

¹⁷⁷ Odyakmaz, ve Diğerleri, s. 3.

b) Kuruluşu

Anayasa Mahkemesi, Türkiye’de Anayasa Mahkemesi ilk kez 1961 Anayasası ile oluşturulmuştur. Anayasa Mahkemesinin kuruluşu, görev ve yetkileri, yargılama ve çalışma usulü ile kararlarının niteliği 1961 Anayasası’nın 145 ila 152. maddelerinde düzenlenmiş, buna bağlı olarak 44 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun, 22/4/1962 tarihinde kabul edilmiştir.¹⁷⁸

Görüldüğü üzere Anayasa Mahkemesi Hukuk sistemimizde, yeni sayılacak bir mahkemedir, ancak Türk Hukuku’nun ve devletimizin bel kemiği durumunda bir kurumdur şuan, zira hukukumuzun oluşmasını sağlıyor ve hukuk sistemimizi denetliyor.

Anayasa Mahkemesine ilk kuruluşunda, kanunların ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzükleri’nin Anayasa’ya “şekil ve esas” bakımından uygunluğunu denetleme görevi verilmiş, bu görevin yanı sıra görevleriyle ilgili suçlardan dolayı Anayasa’da sayılan kişileri Yüce Divan sıfatıyla yargılamak, siyasi partilerin kapatılması hakkındaki davalara bakmak, siyasi partilerin gelir kaynakları ile giderlerine ilişkin hesapları incelemek ve Anayasa ile verilen diğer görevleri yerine getirmekle de yetkili kılınmıştır. 1961 Anayasası’nın 145. maddesine göre, Anayasa Mahkemesi, on beş asıl ve beş yedek üyeden oluşacak şekilde kurulmuş, üyelerden dördü Yargıtay, üçü Danıştay, biri Sayıştay Genel Kurulu tarafından, üç üye Türkiye Büyük Millet Meclisi, iki üye Cumhuriyet Senatosu, iki üye ise biri Askeri Yargıtay dan olmak üzere Cumhurbaşkanı’nca seçilmekteydi. 1961 Anayasası’nda 1971 Anayasası ile yapılan değişiklikle, kanun hükmünde kararnameleri şekil ve esas bakımından, anayasa değişikliklerini ise Anayasa’da gösterilen şekil şartları bakımından denetleme görevi verilerek Anayasa Mahkemesinin görev alanı belirgin hale getirilmiştir.¹⁷⁹

¹⁷⁸ <http://www.anayasa.gov.tr/Hakkında/Kisa/Tarihçe/>, E.T, 30.10.2014

¹⁷⁹ <http://www.anayasa.gov.tr/Hakkında/Kisa/Tarihçe/>, E.T, 30.10.2014

c) 1982 Anayasasında Düzenlenişi

Türk Vatanı ve Milletinin ebedi varlığını ve Yüce Türk Devletinin bölünmez bütünlüğünü belirleyen bu Anayasa, Millet iradesinin mutlak üstünlüğü, egemenliğin kayıtsız şartsız Türk Milletine ait olduğu ve bunu millet adına kullanmaya yetkili kılınan hiçbir kişi ve kuruluşun, bu Anayasada gösterilen hürriyetçi demokrasi ve bunun icaplarıyla belirlenmiş hukuk düzeni dışına çıkamayacağı; belirterek Kuvvetler ayrımının, devlet organları arasında üstünlük sıralaması anlamına gelmediği ve belli Devlet yetki ve görevlerinin kullanılmasından ibaret ve bununla sınırlı medeni bir işbölümü ve işbirliği olduğu ve üstünlüğün ancak Anayasa ve kanunlarda bulunmakta olduğu belirtilmektedir.¹⁸⁰

1982 Anayasası, Anayasa Mahkemesini 146 ila 153. maddelerinde düzenlemiştir. 1982 Anayasası döneminde Anayasa Mahkemesine ilişkin ilk kanuni düzenleme, 10/11/1983 tarih ve 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun ile yapılmıştır.¹⁸¹

1982 Anayasası'nda Anayasa Mahkemesine, kanun hükmünde kararnamelerin ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün Anayasa'ya şekil ve esas bakımlarından uygunluğunu denetleme, Anayasa değişikliklerini ise sadece sınırlı sayıdaki şekil eksiklikleri yönünden inceleme görevi verilmiş, ayrıca Anayasa'da sayılan bazı kişileri görevleriyle ilgili suçlardan dolayı Yüce Divan sıfatıyla yargılama ve siyasi partilere ilişkin dava ve başvurulara bakma görevi de verilmiştir.¹⁸²

1982 Anayasasının katılımcı demokrasi ve sivil toplumu hiçe sayan devleti bireye karşı koruyan bir anayasadır.¹⁸³

Anayasa hukukunun amacı, devlet iktidarının kazanılması, kullanılması ve sınırları ile ilgili hukuk kurallarının tümüdür.¹⁸⁴

¹⁸⁰ Fendoğlu, ve Diğerleri, s. 9.

¹⁸¹ <http://www.anayasa.gov.tr/Hakkında/Kisa/Tarihçe/>, E.T, 30.10.2014

¹⁸² <http://www.anayasa.gov.tr/Hakkında/Kisa/Tarihçe/>, E.T, 30.10.2014

¹⁸³ Anayurt, s. 179.

1982 Anayasası'nın ilk halinde Anayasa Mahkemesi, on bir asıl ve dört yedek üyeden oluşacak şekilde kurulmuştur. Cumhurbaşkanı, iki asıl ve iki yedek üyeyi Yargıtay, iki asıl ve bir yedek üyeyi Danıştay, birer asıl üyeyi Askeri Yargıtay, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi ve Sayıştay Genel Kurulunca kendi Başkan ve üyeleri arasından, üye tam sayılarının salt çoğunluğu ile her boş yer için gösterecekleri üçer aday içinden; bir asıl üyeyi ise Yükseköğretim Kurulunun kendi üyesi olmayan yükseköğretim kurumları öğretim üyeleri içinden göstereceği üç aday arasından; üç asıl ve bir yedek üyeyi ise üst kademe yöneticileri ile avukatlar arasından seçmekteydi. Anayasa'ya göre Anayasa Mahkemesine seçilen üyeler 65 yaşını doldurunca emekli olmaktadır.¹⁸⁵

Ülkemizin hukuk sisteminin zirvesinde olan Anayasa Mahkemesi üyelerinin hepsi hukukçu değil, bunlar arasında hukukçu, öğretim görevlisi veya yönetici olanda bulunmaktadır. Bu demektir ki kanunları yazanlar ve bunu yapanların hepsinin hukukçu olmadığı gibi, zirvedeki hakimlerin de bazıları hukukçu değildir.

d) 2010 Anayasa Değişiklikleri Sonrasında Durum

Anayasa'nın 146 ila 149. maddelerinde değişiklik getiren 7/5/2010 tarih ve 5982 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 12 Eylül 2010 tarihinde yapılan halkoylamasının kabul edilmesiyle birlikte Anayasa Mahkemesinin kuruluşu, görev ve yetkileri yeniden düzenlenmiştir. Bu Anayasa değişikliğinin ardından kabul edilen 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile de Anayasa Mahkemesinin çalışma usul ve esasları yeniden belirlenmiştir. Anılan değişiklik ile üye sayısı on yediye çıkartılan Anayasa Mahkemesinin, iki bölüm ve genel kurul halinde çalışması benimsenmiş; Mahkemeye mevcut görevlerinin yanı sıra bireysel başvuruları karara bağlamak ve

¹⁸⁴ Server Tanilli, Devlet ve Demokrasi, Anayasa Hukukuna Giriş, 3.b, İstanbul, Adam Yayıncılık, 2002, s. 11.

¹⁸⁵ <http://www.anayasa.gov.tr/Hakkında/Kisa/Tarihçe/>, E.T, 30.10.2014

bireysel başvuruların kabul edilebilirlik incelemesini yapmak üzere komisyonlar oluşturulmasına imkan tanınmıştır.¹⁸⁶ Anayasa Mahkemesi, TBMM'nin kararlarının anayasal zeminde meşruluğunu sağlamaktadır.¹⁸⁷

Siyasi partilere ilişkin dava ve başvurulara, iptal ve itiraz davaları ile Yüce Divan sıfatıyla yürütülecek yargılamalara Genel Kurulca bakılmakta, bireysel başvurular ise bölümlerce karara bağlanmaktadır.¹⁸⁸

Ayrıca 12 Eylül 2010 tarihinde yapılan Anayasa değişikliği ile Anayasa Mahkemesine, Yüce Divan sıfatıyla, “görevleriyle ilgili suçlardan” dolayı Cumhurbaşkanı, Bakanlar Kurulu üyelerini, Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay, Askeri Yargıtay, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Başkan ve üyelerini, Başsavcılarını, Cumhuriyet Başsavcı vekilini, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunu ve Sayıştay Başkan ve üyelerini, yargılama görevine ilave olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı, Genelkurmay Başkanı, Kara, Deniz, ve Hava Kuvvetleri Komutanları ve Jandarma Genel Komutanını yargılama görevi de verilmiştir. 2010 Anayasa değişikliği ile birlikte, Anayasa Mahkemesi üyelerinin görev süresi on iki yıl ile sınırlandırılmış; üyelerin yeniden seçilmemesi esası da getirilmiştir.¹⁸⁹ Yüce Divanda, savcılık görevini Cumhuriyet Başsavcısı veya Cumhuriyet Başsavcıvekili yapar. Yüce divan kararları kesindir.¹⁹⁰

e) Anayasa Mahkemesi'nin Yargılama Usulleri ve İç Yapısı

Anayasa Mahkemesinin iç yapısı, çalışma ve yargılama şekli Anayasa'nın 149'uncu maddesinde ve 30 Mart 2011 tarih ve 2011 tarih ve 6216 sayılı yeni Anayasa Mahkemesinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunda düzenlenmiştir. 149'uncu madde 12 Eylül 2010 tarihli halkoylamasıyla onaylanan 5982 sayılı Anayasa Değişikliği Kanunıyla büyük ölçüde değişiklik meydana

¹⁸⁶ <http://www.anayasa.gov.tr/Hakkında/Kisa/Tarihçe/>, E.T, 30.10.2014

¹⁸⁷ Aksel, s. 24.

¹⁸⁸ <http://www.anayasa.gov.tr/Hakkında/Kisa/Tarihçe/>, E.T, 30.10.2014

¹⁸⁹ <http://www.anayasa.gov.tr/Hakkında/Kisa/Tarihçe/>, E.T, 30.10.2014

¹⁹⁰ Özay, s.132

gelmiştir. 1961'den beri tek kuruldur. Anayasa Mahkemesi, 12 Eylül 2010 değişikliğiyle, bir Genel Kurul ve İki bölümden meydana gelmiştir.

- i) Genel Kurul; Mahkeme Başkanının ve tüm üyelerin toplantıya iştirak ettiği kuruldur. Genel kurul bir başkan başkanlığında toplanır. Genel Kurulun yetkisi siyasi partilere ilişkin dava ve başvurulara, iptal ve itiraz davaları ile Yüce Divan olarak yargılamalar bakmaktır. Toplantı yeter sayısına gelince Genel Kurul bir başkan veya başkanvekili başkanlığında en az oniki kişi ile toplanır. Yani toplantı yeter sayısı başkanla onüçtür. Bu toplantı için en az sayıdır. Toplantı on üç ile onyediy üye arasında değişir. Genel Karar Yetersayısı; Genel Kurul için karar yetersayısı katılan üyelerin salt çoğunluğudur, oniki artı bir başkanla toplantıda yedidir. Onaltı üye artı başkanla toplanmışsa dokuzdur. Oylar eşit çıkarsa başkanın olduğu taraf yönünde karar çıkmış olur. Özel karar yetersayısı; 149'uncu madde Anayasa değişikliğinde iptale, siyasi parti kapatma ve devlet yardımından alıkonmada toplantı yeter sayısı olarak üçte iki çokluğu aramaktadır. Örneğin kurul oniki artı başkanla toplanmışsa karar yetersayısı dokuzdur, onaltı artı başkanda ise onikidir.¹⁹¹
- ii) Anayasamızın 149 maddesi 2010'da değiştirilen yeni şekline göre Anayasa Mahkemesi'nde iki bölüm bulunur. Bölümlerin görevi bireysel başvuruları karara bağlamaktır. Bölümler başkanvekilliği başkanlığında dört üyenin katılımıyla toplanır. Yani toplantı yetersayısı beştir. Bölümler kararlarını salt çoğunluk olarak alırlar. Karar yetersayısı üçtür. Görüşmeler gizlidir(6216 sayılı Kanun, m.44). Üyeler çekimser oy kullanamaz ya red ya iptal yönünde oy kullanırlar(Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü, m.11).

Anayasa Mahkemesi; Genel Kurul, iki Bölüm ve altı Komisyondan mevcuttur.Genel Kurul 17 üye, ve başkan ve en az oniki üye ile toplanır salt

¹⁹¹ Gözler, s.333-336

çoğunlukla karar verir. Bölümler; başkanvekilleri hariç yedi üyeden oluşur, başkanvekilleri başkanlığında en az dört üye ile toplanır ve salt çoğunlukla karar alır. Komisyonlar iki üyeden meydana gelir, iki üye ile toplanır oybirliği ile karar verir.¹⁹²

f) Anayasa Mahkemesinde İptal Davası Açmaya Yetkili Olanlar

Anayasanın 35. maddesine göre (1) Kanunların, kanun hükmünde kararnamelerin, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün veya bunların belirli madde ya da hükümlerinin Anayasa aykırılığı iddiasıyla doğrudan iptal davası açmaya yetkili olanlar şunlardır:

a)Cumhurbaşkanı

b)İktidar ve ana muhalefet partisi Meclis grupları

c)Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının en az beşte biri oranındaki üyeleri

(2) İktidarda birden fazla siyasi partinin bulunması halinde, iktidar partilerinin dava açma hakkını en fazla üyeye sahip olan parti kullanır.

(3) Anayasa değişiklikleri ve kanunların şekil bakımından Anayasaya aykırılığı iddiasıyla iptal davası açmaya Cumhurbaşkanı veya Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tam sayısının en az beşte biri oranındaki milletvekilleri yetkilidir.¹⁹³

Anayasanın 148. maddesinin ilk fıkrasına göre, Anayasa Mahkemesi, kanunların, kanun hükmünde kararnamelerinin, ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün Anayasaya şekil ve esas bakımlarından uygunluğunu denetler.¹⁹⁴

g) Anayasa Mahkemesinde Şekil Bakımından İptal Davası ve Sınırı

Anayasanın 36. maddesi uyarınca (1) Şekil bakımından denetim; Anayasa değişikliklerinde teklif çoğunluğuna, oylama çoğunluğuna ve ivedilikli görüşülemeyeceği şartına uyulup uyulmadığı; kanunların ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün son oylamasının öngörülen çoğunlukla yapılıp yapılmadığı; kanun

¹⁹² Hüseyin Ekinci/Musa Sağlam, T.C.Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru, (66 Soruda), www.anayasa.gov.tr/BireyselBasvuru/Sor.., E.T, 15.01.2015

¹⁹³ <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/04/20110403-1.htm>, E.T, 02.11.2014

¹⁹⁴ Gözler, s. 323

hükümünde kararnamelerin ise yetki kanununda öngörülen süre içinde çıkarılıp çıkarılmadığı ile Cumhurbaşkanını ve Bakanlar Kurulu üyelerinin imzalarının bulunup bulunmadığı hususlarıyla sınırlıdır.¹⁹⁵

h) Anayasa Mahkemesinde Esas Bakımından Denetim

Bir kanunun esas denetimi, o kanunun Anayasa maddelerine uygun olup olmadığının incelenmesi demektir. İncelenen kanun içerik bakımından çok çeşitli sebeplerle Anayasaya aykırı olabilir. Bundan dolayı sebep, amaç, konu unsurlarına bakılarak incelenmektedir.¹⁹⁶

ı) Anayasa Mahkemesinin Denetimine Tabi Olmayan Normlar ve İşlemler

Anayasamıza göre, Anayasamız bazı işlemleri denetleyemez bunlar; 1) Milletlerarası Andlaşmalar, Anayasamızın 90'ıncı maddesinin son fıkrasına göre usulüne uygun yürürlüğe konulmuş anlaşmalardan dolayı Anayasaya aykırılık iddiasıyla mahkemeye başvurulamaz, 2) Olağanüstü Hal ve Sıkıyönetim Kanun Hükümünde Kararnameler, Anayasa madde 148 ilk fıkraya göre olağanüstü haller, sıkıyönetim ve savaş hallerinde çıkarılmış kanun hükümündeki kararnamelere karşı Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. 3) İnkılap Kanunları, Anayasanın 174 maddesine göre aşağıda belirtilen inkılap kanunları, 30 Mart 2011 tarih ve 6216 sayılı yeni Anayasa Mahkemesinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunun 42'inci maddesinde de gösterilmiştir. Bunlar; Tevhidi Tedrisat Kanunu, Şapka İktisası Hakkında Kanun, Tekke, Zaviyelerle Türbelerin Seddine ve Türbedarlıklar ile Bir Takım Ünvanların Men ve İlğasına Dair Kanun, Evlenme akdinin evlendirme memuru önünde yapılacağına dair medeni nikah esası, ve aynı kanunun 110'uncu maddesi hükmü, Beynelminel (Uluslararası) Erkamın Kabulü Hakkında Kanun, Türk Harflerinin Kabulü ve Tatbiki Hakkında Kanun, Efendi, Bey,

¹⁹⁵ <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/04/20110403-1.htm>, E.T, 02.11.2014

¹⁹⁶ Gözler, s. 324

Paşa, gibi Lakap ve Unvanların Kaldırıldığına dair Kanun, ve Bazı Kisvelerin Giyilmeyeceğine Dair Kanun.¹⁹⁷

Anayasa Mahkemesi 17 asıl üyeden oluşuyor ve heyet olarak toplanıyor ve de heyet olarak karar veriyor, bu da bize gösteriyor ki; Türk yargı teşkilatının başındaki mahkeme heyet olarak karar vermesi doğru ve adil karar çıkmasını sağlıyor ki, bu şekilde bir mahkeme teşkilatı kurulmuş, ancak alt derece mahkemelerinde tek hakim tarafından karar verilmekte ya da ağır ceza mahkemelerinde üç hakim tarafından karar verilmektedir, bu yüzden kararları üst mahkeme olan Yargıtay ve Danıştay tarafından bozulmaktadır. Bu durum bize şunu gösteriyor, alt derece mahkemelerinden hangisi olursa olsun heyet olarak yargılama yapmalı ki, kararları üst derece mahkemeler tarafından bozulmasın aynen onansın ve böylece hukuktaki zaman kaybının önüne geçilsin ve en önemlisi ise gerçek ve doğru adalet tecelli olsun.

¹⁹⁷ Gözler, s. 321-322.

III. BÖLÜM

TÜRK YARGI SİSTEMİNDE YARGIÇ SAYISININ YARGILAMAYA ETKİSİ

A. YARGIÇ SAYISININ YARGILAMAYA ETKİSİ KONUSUNDA İLERİ SÜRÜLEN GÖRÜŞLER

Mahkemelerde hakim ya da diğer adıyla yargıç sayısı tartışmalı bir konudur. Tek hakim sisteminin yargılamanın az masrafla yapılması, hakim ihtiyacını karşılaması ve yargıcı daha dikkatli karar vermeye sevk etmesi bakımından faydaları vardır. Ancak tek hakimin, işlerin yoğunluğu ve çeşitliliği altında ezilmesi ve bu yüzden isabetli karar verememesi, muhakemenin uzaması ve hakimin etki altında kalması gibi sakıncaları da bulunmaktadır.¹⁹⁸

Yine Toplu hakim sisteminin başlıca faydaları; hükmün hakimler yönünden de kolektif olması ve bundan dolayı hakimlerin birbirlerini aydınlatmaları, hakimlerin etki altına alınmasının güç olması ve hakimlerden birinin değişmesi halinde işlerin engellenmemesidir. Bu sistemin dezavantajları ise, sorumluluğun dağılması, hakimlerin sorumluluğu birbirlerinin üzerine atmaları ve bundan dolayı gerekli özeni göstermemeleridir. Bilgili, tecrübeli ve bağımsız hakimlerden oluşması şartıyla toplu hakim sisteminin daha güven verici olduğu kuşkusuzdur. Ancak iyi yetişmiş hakim bulmadaki zorluklar karşısında, hafif sayılabilecek suçlara bakan mahkemeleri tek hakimden oluşturmak kaçınılmazdır.¹⁹⁹

B. HUKUKLA İLGİLİ FARKLI GÖRÜŞLER

Yasa koyucunun hedefi, kamunun mutluluğu olmalıdır; yasamanın muhakeme ilkesi ise, genel fayda olmalıdır. Çıkarları söz konusu olduğunda

¹⁹⁸ Toroslu/Feyzioğlu, s. 27.

¹⁹⁹ Toroslu/Feyzioğlu, s. 28.

toplumun iyiliğini bilmek, bilimi oluşturan ilke; bunu gerçekleştiren araçları bulmaksa sanatı meydana getiren ilkedir.²⁰⁰

Burada genel fayda üzerinde ilkeler vasıtasıyla durulmuş ve topluma faydalı olmak toplumun iyiliğini ve mutluluğunu istemek olduğu ve bunun da kendi mutluluğumuz olduğu da ifade edilmiştir. Hukukunda hukuk sistemi oluşturanın da amacı toplumun genel faydası ve toplumun genel mutluluğudur.

Bir de hukuka felsefe yönünden bakanlar var ve şöyle demektedirler; Bilimin anası olan felsefe, düşünmeyi, hüküm vermeyi yeniden gündemimize sokacak tek araç olarak görülmelidir. Son zamanlarda eğitim sistemimizdeki yüzeyselleşmeye koşut olarak yaratıcı her olayın yapısına, gelişimine uygun, düşünce ürünü hükümler verilmesinden uzaklaşmış, bunun yerine, körü körüne uyulan, adeta esiri olduğumuz emsal karar alma alışkanlığı gelişmiştir. Bizi bu kötü alışkanlıklardan ancak bilimsel düşünce yöntemleri ve felsefenin engin çözüm yolları kurtarabilir.²⁰¹

C. BU KONUDA YAPILMIŞ ANKET ÇALIŞMASI VE SONUÇLARI

Heyet halinde yargılama ile ilgili 30 kişi ile anket yapmış bulunmaktayım. Bu ankette 19 tane soru hazırladım ve bu soruları ilgili kişilere sordum. Bu sorulara 7 hakim, 22 avukat ve bir öğretim üyesi cevap verdi. Bu sorulardan birinci soru şu şekildeydi.

1. Soru; Heyet halinde yargılama deyince aklınıza ne geliyor?. Bu soruya cevaplar genelde aynıydı ve şu şekildeydi;

- en az üç hakim tarafında yapılan yargılama,
- değişik perspektiflerin rekabeti,
- güven,
- objektiflik,
- bir kurul tarafından oy çokluğu ile yargılama yapılması,

²⁰⁰ Jeremy Bentham, Yasamanın İlkeleri, (Çeviren, Arkın Asal), On iki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2011, s. 1.

²⁰¹ T.C. Maltepe Üniversitesi Yayınları , Hukuk Felsefesini Yeniden Düşünmek, Hukuk Teorileri, İnsan Hakları ve Anayasalar, T.C. Maltepe Üniversitesi İnsan Hakları Araştırma ve Uygulama Merkezi ve UNESCO Felsefe ve İnsan Hakları Kürsüsü Yayınları, İstanbul 2011, s. 6.

- dava dosyasının birden fazla hakimle muhakemesi ve müzakeresi,
- çözülmesi zor ya da istişare edilmesinde yarar görülen hususlarda yargılamanın birden çok kişi tarafından yapılması,
- gibi cevaplar verilmiştir.

Heyet halinde yargılama ile ilgili verilen cevaplardan; birden fazla kişi tarafında farklı bilgi ve bakış açıları ile yapılan yargılama olduğu ortaya çıkmaktadır.

2. Soru; Heyet halinde yargılama doğru bir yargılama mıdır?.Sorusuna cevaplarda ise;

- evet doğru yargılamadır,
- hakkından gelinirse doğru yargılamadır,
- gerçekler yerine getiriliyorsa ve gerçekler ayrı ayrı yazılıp tartışılıyorsa evet,
- olması gereken yargılamadır,
- doğrudur taşlar yerine oturtulduktan sonra,
- kısmen,
- heyet halinde yargılama işlerlik kazanırsa doğru bir yargılama,
- daha doğru adil bir yargılama yapılabileceği kanısındayım,
- her zaman doğru bir yöntem olduğu söylenemez,
- yargılama konusunun önem ve mahiyetine göre bazen heyet halinde yargılama yapılması gerekebilir,
- yanlıştır,
- elbette farklı bakış açıları doğruyu bulmada daha sağlıklı sonuçlara ulaştırır,
- bence doğrudur,
- kararlar farklı düşüncelerin istişaresi halinde çıkar ve doğru sonuca ulaşılması daha mümkündür,
- hayır doğru değildir,
- doğru bir yargılamadır denetim ve gözetim şeklinde yapılarak hatalar minimize edilebilir,
- evet olması gereken yargılamadır,
- dava konusuna göre değişkenlik gösterir,
- doğru ve yanlışlığından ziyade verilen kararın sağlıklı, isabetli olması açısından önemlidir.

Bu soruya on iki olumlu cevap, üç kişi olumsuz cevap, iki kişi ise kısmen anlamında cevap vermişlerdir. Bu cevaplardan genel anlamda şunu çıkarıyoruz, heyet halinde yargılama doğru bir yargılamadır.

3. Soru, Heyet halinde yargılama tüm alt derece mahkemelerinde uygulanabilir mi?. Cevaplar ise şöyle olmuştur;

-Doğru ya da yanlışlığından ziyade verilen kararın sağlıklı, isabetli olması açısından önemlidir.

-Evet,

-kısmen,

-bence bütün mahkemelerde uygulanabilir ve uygulanması da lazımdır,

-bu şekilde daha güvenilir bir yargılama gerçekleşecektir,

-hayır yargılamanın uzamasına sebep olur basit davalarda,

-uygulanabilir,

-uygulanmasının önünde bir engel yoktur ancak yargılamanın hızını yavaşlatacağını düşünüyorum,

-hayır yargılama hassas bir konu olduğu için ket vurabilir,

-uygulanabilir,

-hayır gerek yoktur çözümü basit olaylarda tek yargıçla karar verilebilir,

-itiraz mekanizmasının iyi çalışması halinde sakınca yoktur,

-uygulanabilir ancak bunun için personel sayısının artırılması gerekir, bununla birlikte sadece belirli mahkeme için uygulanması daha uygulanabilir niteliktedir.

-Uygulanması yargılamayı yavaşlatır,

-hayır,

-eğer gerekli hakim kadrosu olursa uygulanabilir,

-değişiklik yapılırsa neden uygulanmasın,

-hayır uygulanamaz,

-uygulanmalıdır ancak altyapı personel vs sebebiyle fiilen imkansız, olabilir,

- hayır seri ve basit davalarda olmaz,

-uygulanabilir sistem oturduktan sonra,

-olabilir,

-tüm alt derece mahkemelerinde uygulanması yargılamayı hantallaştırabilir,

- doğru soru uygulanmalı mı olmalı uygulanabilir ancak hakim fazlalığından başka anlam ifade etmeyeceği durumlar olacaktır,
- hayır sorgu ve hızlı işlemde yarar yerine zarar verir,
- uygulanabilir fakat gerek yok özellikle sulh mahkeme ve hakimliklerinin görevlerini düşünürsek, teknik ve hukuki alt yapı sağlandığı takdirde bu uygulamaya geçilebilir,
- mevcut koşullarda hakim personel ve fiili çalışma alanı yetersizliğinden mümkün değildir,
- uygulanması gerekmez çekişmesiz yargı gibi işlerde gerekmez,
- uygulanabilir özellikle koruma tedbirleri kararları verilirken,

Bu cevaplardan çıkan sonuç on iki kişi uygulanabilir, on iki kişi uygulanamaz, iki kişi kısmen uygulanabilir demektir. Az bir farkla heyet halinde yargılama tüm alt derece mahkemelerinde uygulanabilir diyor ancak bazı eksiklerin giderilmesi durumunda bunun mümkün olacağını belirtmektedirler.

4. Soru, heyet halinde yargılamadan mı doğru ve güvenilir karar çıkar, yoksa tek hakim tarafından yargılamadan mı doğru ve güvenilir karar çıkar?. Cevaplarda ise,

- her iki halde de kararın mutlak doğru, mutlak yanlış olacağı yönünde bir kesinlik yok ancak heyet kararlarında yanlış yapma ihtimali daha azdır,
- heyet halinde verilen kararlardan
- kararın heyet ya da tek hakim tarafından verilmesi önemli değil tek hakimli kararlarda veya heyet halinde verilecek kararların hukuka uygun olarak verilmesi gerekir,
- heyet halinde yargılamadan usul yönünden daha kuvvetli kararlar çıkar,
- ikisinden de çıkmayabilir heyet halinde yargılamadan çıkacaksa çoğunluktan çıkmıştır,
- heyet halinde daha güvenilir,
- heyet eğer ideal olan bir heyet ise doğru karar çıkacaktır, çıkmasa bile karşı oy şerhi yazıldığına Yargıtay incelemesinde önem arz edecektir,
- heyet halinde yargılama daha doğru kararlar çıkabilir, nitekim sorgulayan kişi sayısı artmıştır,
- heyet halinden,

- sistem oturmak şartı ile heyete güvenilir,
- heyet kararın doğruluğu ile korelasyon olduğunu düşünüyorum,
- hakimin donanımı ile ilgili bir durum,
- heyetli karardan,
- heyet halinde yargılamadan daha doğru kararlar çıkar,
- heyet halinde yargılamadan doğru ve güvenilir karar çıkar,
- tek hakim,
- heyet halinde yargılamadan,
- her iki yargılama şeklinde de doğru ve güvenilir karar çıkabileceği gibi hatalı karar da çıkabilir,
- tek hakimli yargılamadan,
- heyet halinde yargılamada,
- heyet halinde yargılamadan daha güvenilir karar çıkar,
- bu görecelidir heyete ve hakimin niteliğine göre sonuçlar her iki halde de iyi ya da kötü olabilir,
- heyet halinde,
- heyet,
- heyetten,
- heyet halinde yargılamanın bu noktada daha avantajlı olduğunu düşünüyorum,
- heyet halinde yargılamadan,
- davasına göre değişir, tabi ki heyet halinde verilen kararlar daha güvenilir olur,
- heyetteki her üyenin dosyanın tüm ayrıntısını bilmesine göre değişir, heyet halinde yargılamayı daha güvenilir olduğu düşünüyorum ama cezanın ağırlığına göre değerlendirilmeli ya da davanın değerinin,
- heyet halinde yargılamadan daha doğru karar çıkar.

Yirmi üç kişi heyetten doğru ve güvenilir karar çıkar diyor, iki kişi tek hakimden demektedir, üç kişi ise her ikisi de aynı demektedir. Görüldüğü gibi çoğunluk tarafından heyet halinde yargılamadan daha doğru ve güvenilir karar çıkacağı belirtilmektedir.

5. Soru, heyet halinde yargılama yapılması için heyet kaç hakimden oluşmalı?.

Bu soruya ise cevaplar şu şekilde olmuştur.

- En az üç ya da 5’de olabilir,
- üç hakim,

- en az üç,
- bence bu mahkemesine ve yargılamanın türüne göre değişebilir, iki,
- en az üç,
- 3 hakim yeterli konularına göre 5'e kadar çıkarılabilir,
- en az üç,
- üç hukuk eğitimi almış kişi,
- 3,
- en az 3 olmalı, yargılama konusuna göre bu sayı artabilir,
- istişare mekanizması yoksa, sayının çok olması her zaman iyi sonuç vermez,
- 3,
- ilk derece mahkemeleri için üç kişi,
- heyete karşıyım,
- heyet en az üç kişiden oluşmalı,
- 3 hakimden oluşmalı,
- heyet olmasız,
- 3 hakimden oluşmalıdır,
- 5 hakim,
- 3 yeterli bence,
- üç,
- tek sayı üç yeterli bence,
- üç hakim,
- 5,
- 3 hakim yeterlidir,
- tek sayı olması malum şart ve bence 3 kişi yeterli,
- üç hakim, tek sayıda olmalı 1 olmayacağı için 3 hakimden oluşmalı,
- dosyanın müfteesına göre değişmektedir,
- en az üç kişi,
- mevcut uygulama Ceza (Ağır) Mahkemesi, ve ticaret 3 üyeden oluşuyor, heyet olacaksa en fazla 3 hakim olmalı,
- en az 3 en fazla 5,
- en az 3 hakimden, gibi cevaplar verilmiştir.

Yirmi iki kişi üç hakimden, dört kişi en az üç en fazla beş demektedir. üç kişi dosyanın ve yargılamanın türüne göre değişebilmekte demektedir. İki kişi ise heyete karşıyım demektedir. Bu cevaplardan ortaya çıkan sonuç, heyet halinden yargılama en az üç en fazla beş hakimden oluşmalıdır.

6. soru, Heyet halinde yargılamada heyet başkanı yargılamayı etkiliyor mu?. Bu soruya cevaplar ise şöyle olmuştur.

- Başkanın etkisi diğer üyelerle hemen hemen aynı,
- kesinlikle etkiliyor başkan hegemonyası var,
- sıklıkla etkilemektedir başkanla beraber kıdemli üye kıdemsiz üye üzerinde etkilidir,
- özellikle Ağır Ceza mahkemelerinde başkanların kararı diğer heyet üyelerini etkilemekte,
- olabilir başkanın tavrı tutumu daha önde olduğu için diğer hakimler etkilenebilir,
- evet, uygulanan heyet yargılamasında çoğu zaman zaten bir heyet olmuyor başkan ne derse o,
- uygulamada yargılamayı başkan tek başına yürütmektedir,
- kesinlikle, etkiliyor,
- doğrudan etkiler temel belirleyicisidir,
- kesinlikle,
- idari yargı uygulamasında etkileyemez daha çok dosyayı heyete sunan üye etkileyebilir,
- genellikle etkiler,
- fazlasıyla etkiliyor doğruda değil,
- evet, başkanın fikri etkili oluyor, heyet üyelerinin hukuki birikiminin yeterli olması durumunda
- hayır yetersiz ise etkileyebilir,
- heyet halinde yargılamada bir tek başkan yargılama yapıyor,
- karar safhasında başkan ve üyelerin oyları eşit,
- etkiliyor genelde duruşmayı sadece başkan yürütüyor,
- evet etkiler adı konmamış bir kıdem ve hiyerarşı var,
- bazen evet, etkiler,
- etkiliyor,

- heyet başkanın bilgi ve görgü seviyesine göre değişebilir,
- etkiliyor, tabii ki, şuan ki hukuk düzeninde etkilediğini düşünüyorum, daha nitelikli hakim ve savcıların yetişmesi halinde bu durum ortadan kalkacaktır,
- kesinlikle,
- yargılamayı yönetiyor olması nedeniyle bazen etkilediğini düşünüyorum o nedenle her celsede bir üye başkanlık etmeli oturuma,
- yargılama zaten etkilemek ve etkilenmektir başkanın etkisi ise üyelere bağlıdır, gibi cevaplar verilmiştir.

Bu ortak cevaplardan on sekiz kişi etkilemekte, altı kişi etkilemez demektedir çıkan sonuç ise heyet yargılamasında başkan yargılamayı etkiliyor.

7. Soru, heyet halinde yargılama tüm davalar için mi, yoksa belirli davalar için mi olmalı?. Bu soruya cevaplarda şöyle olmuştur.

- Basit davalar dışındaki davalar için olmalıdır,
- belirli davalar için olmalı,
- belirli davalar,
- bence bütün davalar için olmalıdır,
- belirli davalar için,
- tüm davalar için olmalı,
- belirli davalar için olması gerektiğini düşünüyorum,
- belirli davalar,
- belirli,
- tüm davalar,
- belirli davalar için olmalıdır özellikle yargılanan kişinin özgürlüklerinin önemli ölçüde kısıtlanması halinde heyet olmalıdır,
- belirli davalarda olmalıdır,
- pratik bakımından belirli davalar için uygulanmalı,
- heyet halinde yargılama olmamalı,
- belirli davalar olmalı,
- tüm davalar için olmalı,
- tüm davalar,
- tüm yargılamalardaki tüm davalar için olmalı ayırt edilmemeli,

- belirli davalar,
- belirli karmaşık davalar için olmalı,
- belirli davalar,
- sadece belirli davalar,
- ayrı davalar için,
- belirli,
- belirli davalar için olması daha uygundur,
- belirli davalar için olmalı taksirli yaralama ya da hakaret davalarında ya da bir boşanma davasında heyet olması sadece hakim sayısını arttırır ama hukuka katkı sağlamaz,
- çoğunluk olmak şartı ile heyet olmalı,
- tüm davalar için olması imkansız yargı sistemimiz ağır sekteye uğrar, bazı davalar için olabilir,
- belirli davalar için olmalıdır usul ekonomisine aykırı teşkil eder,
- tüm ceza davaları için olmalı,
- belirli davalar için olmalı, gibi cevaplar verilmiştir.

Burada ise on sekiz kişi belirli davalarda, yedi kişi tüm davalarda, bir kişi heyet karşıyım demektedir. Çıkan sonuç ise önemli davalarda heyet yargılaması olmalıdır.

8. Soru, heyet yargılamasına mı uymak daha kolay yoksa tek hakim tarafından yapılan yargılamaya mı uymak daha kolaydır?. Bu soruya da cevaplar şu şekilde olmuştur.

- Heyet halinde alınan kararlara,
- heyet,
- heyette çeşitli değerlendirmeler yapıldığı için heyete uymak daha kolaydır,
- kriter sadece hukuka uygun olarak verilip verilmediğidir,
- heyet daha etkileyeceğidir,
- uymaktan kastınız nedir? Hukuka uygun olmayan bir kararı 3000 kişi de vermiş olsa uymak kolay mı olacaktır?,
- heyet yargılamasına uymak daha kolaydır,
- heyet,

- heyet yargılaması, nihai karar cebri icrayı gerektirir karar veren makamın mahkeme olması yeterlidir,
- ikisi de değil, her ikisi de aynı derecede
- heyet yargılaması,
- heyet yargılamasına uymak daha kolaydır,
- tek hakim,
- heyet halinde alınan karar daha tatmin edicidir,
- usul ve yasaya uygun olması halinde bir önemi yoktur,
- yargıya olan güvenim yok,
- heyetin verdiği karar daha tatmin edici olabilir ancak esas olan kararın doğruluğu ve hukuka uygunluğudur,
- heyet kararı daha güvenilir, olumsuz sonuçlara katlanma daha kolay olur,
- heyet,
- heyete uymak daha kolay,
- fark yok,
- tek hakim yargılaması tabiiyeti itibariyle daha kolay,
- heyete,
- heyet,
- tek hakim tarafından yapılan yargılamaya uymak daha kolaydır,
- tek hakim yargılamasına,
- fark olmadığını düşünüyorum, heyet daha fazla rıza ve meşruiyet üretir diye cevaplar verilmiştir.

Buradan çıkan sonuç on altı kişi heyete uymak, altı kişi fark etmez niteliğinde cevap vermekte, dört kişi tek hakim demektir. Bu cevaplardan çıkan sonuç heyet yargılamasının sonucunu kabul etmek ve bu sonuca uymak daha kolaydır.

9. Soru, heyet halinde yargılama mı uzun zaman alır yoksa tek hakim tarafından yapılan yargılama mı uzun zaman alır?. Bu soruya cevaplar da şu şekilde olmuştur.

- Tek hakim daha hızlı üretir,
- tek hakimli yargılama daha denetimsiz olduğundan hakimın şahsına bağlı olarak daha uzun zaman alabilir,

- heyet halinde yargılama daha uzun zaman alır,
- heyet halinde yapılan yargılama iş yükünün paylaşılması halinde daha az zaman alacaktır tek hakim daha uzun sürede yargılama yapacaktır.
- heyet,
- heyet halinde yargılama,
- heyet halinde çalışmak,
- heyet,
- aynı,
- düzgün ilerlerse heyet,
- heyet daha fazla zaman alır.
- tek hakimli yargılama uzun zaman alır.
- heyetin ya da tek kişinin çalışmasına ya da verdiği ara kararlardaki isabete bağlıdır.
- heyet halinde yargılama uzun zaman alır.
- usul kuralları işletildiğinde fark etmez.
- heyet olarak daha uzayabilir ama daha doğru kararlar çıkar.
- heyet,
- tek hakim tarafından yapılan yargılama uzun zaman alır.
- heyet halinde,
- heyet zaman alır usul ve esastan, değişkenlik gösterebilir,
- heyet daha fazla zaman alır,
- fark etmez sistemin oturması önemli,
- tek,
- heyet halinde yargılama uzun zaman alır.
- Türkiye’de yargılama uzun zaman alır heyet ya da tek hakim maalesef fark etmez,
- hakimlere bağlı bir durum, her ikisi de uzun zaman alır,
- Türkiye’de yargılama uzun zaman almakta, ancak heyet yargılaması bazı mahkemelerde daha uzun alabilir.
- Tek hakim tarafından yapılan yargılama,
- tek hakim yargılaması daha uzun zaman alır.
- Heyet halinde daha uzun sürer.

Bu cevaplardan ise on altı kişi heyet, sekiz kişi tek hakim, altı kişi fark etmez demektedir. Çoğunlukla heyet yargılaması uzun zaman alır denmektedir. Ancak tek

hakiminde uzun zaman alacağını söyleyenler bulunmaktadır. Aynı zamanda her ikisinde Türkiye’de uzun zaman alacağı belirtilmektedir.

10. Soru, yargılama Türkiye’de sizce doğru yapılıyor mu?. Bu soruya ise cevaplar aynen şu şekilde olmuştur.

-Yapılmıyor.

-Hayır ceza ve hukukta usul kurallarına uyulmuyor, yargıçların kişisel egoları ön planda.

-Usul kanunlarının gereği tam olarak yerine getirilmiyor.

-Yapılmıyor bunun nedeni dosya yükü personel azlığın v.s.

-hayır, kanunun anlamı gariban kimsesizlere hatalı uygulanan ceza kurallarıdır.

-Çoğu zaman doğru yapılıyor masumiyet karinesi yok sayılıyor, tutukluluk tedbir olmaktan çıkmış durumda esas uygulama kabul ediliyor ve niceleri

-Hayır,

-kısmen,

-hayır,

-sizce,

-hayır,

-doğru,

-hayır,

-asla doğru yapılıyor.

-Hayır, usul genelde uzun sürüyor karar geç çıkıyor.

-Evet,

-kesinlikle yanlış yapılıyor, çünkü yargıçlar halktan ve haktan yetiştiriliyor.

-Eksiklikler olmakla birlikte sistem çalışıyor.

-Tabi ki hayır.

-Yapılmıyor, kanundaki usul ve esaslara dikkat edilmiyor.

-Hayır, demokrasi yok,

-hayır güvenilirlik yok,

-hayır çünkü yetişmiş hukukçularımız çok az.

-Sistemde sıkıntılardan ziyade sistemin uygulayıcılarından kaynaklanan sıkıntılar var.

-Hayır, alt derece mahkemeleri üst derece mahkemelerinin etkisinde kalıyorlar.

-Usul doğru yapılmıyor, esas doğrudan olabilir yanlıştan olabilir.

-Tabi ki hayır, savunmanın tamamıyla yok edilmeye çalışıldığı bu düzende yargılamanın doğru yapıldığı söylenemez.

-Hayır.

-Doğru ama mahkeme sayılarının ve fiziksel koşullarının yetersizliği nedeniyle eksik, mahkemelerde kapasitelerinin üstünde dosya bulunduğundan yargılama uzun sürmekte.

-Yapılmıyor, yargılama müzakere ile olur, Türkiye’de müzakere yok.

Cevaplardan anlaşıldığı üzere, yirmi üç kişi doğru yapılmamakta, iki kişi doğru yapılıyor demekte, iki kişi kısmen demektedir. Buradan çıkan sonuç, Türkiye’de yargılama doğru yapılmıyor.

11. Soru, heyet yargılamasındakilerin hepsi hukuk mezunu olmalı mı?.

Cevaplarda şu şekilde olmuştur.

-Zorunluluk olmamalı, başkan hukukçu diğerleri vatandaş olabilir.

-Kesinlikle evet,

-kesinlikle,

-kesinlikle,

-tabi ki hukuk mezunu olmalı.

-Tabi ki, evet, ancak idari yargının yapısından kaynaklanan ve dünya ülkelerindeki uygulamalar göz önüne alındığında istisnaları olabilir.

-Evet, iyi bir eğitim vermediğimiz için, yok üç kişi hukukçu olmalı,

-evet,

-her zaman için şart değil liyakate uygun sertifika mekanizmasıyla uzmanlıklarından faydalanılan noktalar için olabilir.

-Evet

-evet,

-evet hukuk mezunu olmalı,

-kesinlikle,

-hayır,

-hayır,

- kesinlikle evet,
- hayır uzman sosyolog ve psikologda olmalı,
- şart değil, yeterli hukuki bilgiye sahipse.
- Evet, kesinlikle ve tartışmasız, olmalı,
- evet, elbette hepsi hukuk mezunu olmalı, karar merci hukuk bilgisine sahip olmalı hukuk fakülteleri de bu yüzden var.
- Evet olmalı bilirkişiler sözlü dinlenmeli, yargılama yapacak kimsenin hukuk mezunu olması şart bence.
- Evet, yargılama sürecinde karar mercii hukuk mezunu olmalı,
- evet hukuk mezunu olmalı,
- teknik mevzularda olabilir bu sebeple heyet mutlaka hukuk mevzunlarından teşekkül etmemeli.

Bu cevaplarda ise on beş kişi hukuk mezunu olmalı, yedi kişi hukuk mezunu olmak zorunda değil demektedir, iki kişi fark etmez manasında cevap vermektedir. Büyük çoğunluk heyettekilerin hukuk mezunu olmasından yana, fakat başkanın dışındakilerin hukuk mezunu olmak zorunda değil vatandaş da olabilir diyen farklı düşüncede mevcuttur.

12. Soru, Amerikan, İngiliz ve Fransız hukuk sistemlerindeki jüri sistemi gibi, Türk hukuk sisteminde halktan kişi veya kişiler heyet yargılamasında heyette yer almalı mı?. Bu soruya da cevaplar aynen şu şekilde olmuştur.

- Yer almalı,
- kesinlikle jüri sistemi olmalı heyetteki yargıçlar hukukçu olmalı, yargılamalarda yer almamalı ama bilirkişi olmalı.
- Türk hukuk sistemi jüri sistemine uygun değildir, hayır,
- bence bu ülkemizde yanlış uygulanacağından hayır.
- Jüri sistemini çok beğenirim vicdan da yargılamaya dahil olur, ama oradaki hukuk ve uygulanışı ile burası arasında çok çok fark var, keza eğitim farkı da.
- Bilirkişi tahkim hakem gibi kurumlar olduğu için buna gerek yoktur.
- Evet.
- Yer almamalı, biz o seviyede değiliz maddi manevi tesir altında kalırlar.
- Hayır diyorum,

-hayır, yer almamalı,

-hayır yer almamalı,

-hayır heyette hukuk mezunu olmayan kimse yer almamalı. Ağır ceza mahkemeleri için düşünülebilir.

-Evet,

-hayır,

-hayır yer almamalı. Bu farklı bir hukuk sistemine geçiş gerektirir, ancak Türkiye bazında uygulanması için gerekli alt kültür oluşmuş değil.

-Hayır.

-Olmalıdır, ancak seçimdeki hassasiyet korunamayacaksa sisteme sokmak sakıncalı olabilir.

-Hayır, yer alamamalı,

-yer alamamalı.

-Hayır, Türkiye'nin gelişmişlik düzeyi buna olanak vermemektedir.

-Almamalı,

-hayır,

-hayır,

-hayır,

-hayır.

-Bu bir politik tercihtir, kendi avantaj ve dezavantajları vardır.

Bu cevaplardan on sekiz kişi hayır, altı kişi yer almalı niteliğinde cevap vermekte, bir kişi jüri olmalıdır, bir kişi ise Ağır Ceza mahkemelerinde yer alabilir demektedir. Çıkan sonuç çoğunluk olarak halktan kişiler yargılamada yer almamalı Türk hukuk sistemi buna hazır değildir. Ancak uygulanabilirliği ile ilgili görüşlerde mevcuttur.

13.Soru, Türkiye'de yargılamalarda görev yapanların eğitimi nasıl olmalıdır. Bu soruya da cevaplar birebir şu şekilden olmuştur.

-Kemalat dışında bir eğitim yeterlidir, doktora tercih edilebilir.

-Personelin en az Adalet Yüksek Okulu mezunu müdürlerin Hukuk Fakültesi mezunu olması gerektiğini düşünüyorum.

-Fakülte mezunu ve uzmanlık (ihtisas) yapmış olmalı,

- hukuk fakültesi mezunu ve en az bir yüksek lisans mezunu olmalıdır.
- Hukuka ek olarak psikoloji eğitimi alınabilirdi,
- yüksek lisans mezunları hukukçu olmalı,
- en azından ön lisans ve lisans mezunu olmalı ve meslek içi eğitimle desteklenmeli.
- Eğitim sürecinin uzatılması gerekli, uzman kişiler tarafından yapılmalı,
- kitap okuyan hukukçular olmalı.
- Çok ağır bir eğitimden geçmelidir, hukuk fakültesi mezunu olanlar mesleğe hemen başlamamalı avukatlık, hakim savcı yardımcılığı (YL.Doktora seçimlik) akabinde hakim savcı olmalıdır.
- En az yüksek lisans ve 5 yıl deneyim.
- Hukuk Fakültesi mezunu olmak yeterli ancak yüksek lisans ve doktora gibi akademik çalışmalarda daha fazla özendirilmeli ve desteklenmelidir.
- Çekirdekten yetiştirilmesi gerekir.
- Teorik ve pratik olarak iyi bir eğitim olmalı, üniversite mezunu olmalı.
- Hukuk Fakültesi veya muadili mezunları doktora düzeyinde branşlaştıktan sonra hakim olmalı.
- Hukuk Fakültesini kesinlikle bitirebilmelidir.
- Hukuk Fakültesi mezunu olma ve hangi yargılama türünde görev alıyor ise o konuda uzmanlaşmalı.
- İlgili lisans mezuniyetinden sonra Adalet Akademisinde uzun süreli ve nitelikli eğitim alınmalı, etkin staj yapılmalı.
- Lisans, doktora mezunu ve belirli dönem avukatlık yapması gerekir.
- Hakimler avukatlık yapmalı ondan sonra hakimliğe geçmeli, savcıda avukatlıktan geçmelidir. Akademik kariyerleri de olmalıdır.
- Hukuk eğitimi almış olmaları gerekir.
- Eksiksiz bir hukuk bilgisinin yanı sıra insanlarla iletişim ve yaklaşım dersleri almalı, donanım çok az günümüzde.
- Hakimler 5 yıl avukatlık yapan kişilerden oluşmalı, avukat sınava tabi olmalı.
- Hukuk Fakültesi sınav artı mülakat artı kura elbette yeterli değil daha yoğun staj dönemi.
- Hukuk eğitimi alanlar yargılama görevi yapmalılar.
- Lisans eğitimine ek olarak hakimlik öncesi avukatlık yapmalıdır.

-Hukuk fakülteleri ikinci fakülte olmalı.

-En az yüksek lisan mezunu olmalı.

Bu cevaplardan çıkan sonuç, eğitim düzeyinin yükseltilmesi gerektiği, avukatlık yapanların hakim ve savcı olması gerektiği ve pratiğe daha çok önem verilmelidir.

14. Soru, Türk hukuk sisteminde yargılama yerlerinin çeşitlenmesi ve çoğalması olumlu mu olumsuz mu bir durumdur?. Cevaplar ise şu şekilde olmuştur.

-Çok çeşitli olması şeffaflığı zedeleyecektir.

-Olumsuzdur.

-Uzmanlığa göre yapılan çeşitlenmeleri doğru bulmakla beraber üst derece mahkemelerinin artırılmasını yargılamanın uzamasından dolayı olumsuz buluyorum.

-Yargılamalar sadece mahkemeler ve bağımsız hakimlerce yapılmalıdır.

-Olumlu denebilir iş yükleri hafiflemiş oluyor,

-faydalı bir durum.

-Yargılama yerlerinden kasıt nedir?. Mahkeme çeşitlenmesi ise olumlu yargılama mahkemelerinin yer açısından çokluğu ise daha da olumlu Adalet sistemi kolay ulaşılabilir olmalı.

-Olumlu bir durumdur, ihtisas mahkemeleri gerekli ve önemlidir.

-Olumlu, ihtisaslaşması iyidir, olması gereken bir durumdur,

-olumlu,

-olumlu.

Bence olumlu uzmanlaşma açısından,

-olumlu bir durumdur, ihtiyaca cevap verebilir.

-Olumlu,

-olumludur daha özel ve doğru kararlar çıkar.

-Olumsuz bir durumdur, işin esasına girilmesini geciktiriyor, usul kurallarında tıkanmaya neden olabilir.

-Olumsuz. Uzmanlaşmaya ilişkin olduğu sürece olumludur.

-Olumlu.

-Olumsuz bir durumdur. Çünkü çeşitlenme yaygınlaşmakta ve anlamsızlaşmaktadır.

-Olumlu,

- olumlu,
- olumlu,
- olumlu bir durum.
- Olumsuz, geç işlemesine neden oluyor.
- Olumludur,
- olumludur.
- Olumsuzdur. Tek yargı yeri altında görev esasına göre ayrışmalı.
- Olumsuzdur.

Bu cevaplardan on sekiz kişi olumlu, sekiz kişi olumsuz, bulmaktadır. Çıkan sonuca göre Türk hukuk sisteminde yargılama yerlerinin çeşitlenmesi ve çoğalması olumlu bir durumdur. Çünkü ihtisaslaşmayı sağlıyor.

15. Soru, Yargılama kaç dereceli olmalıdır?. Bu soruya cevapla aynen şöyle olmuştur.

- İki dereceli olmalıdır.
- 3 ancak istinaf süreci daha basit ve kısaltılmalı.
- 2 aşamalı [gerçekten usulüne uygun öninceleme ve sonrasında esas (tahkikat) evresi].
- En az iki dereceli olmalıdır.
- İki yeterli,
- üç dereceli olmalı,
- 2 dereceli,
- üç dereceli,
- üç dereceli,
- üç.
- İki aşamalı olmalıdır, olağan üstü ve yüksek mahkeme yargılamasının önü de açık olmalıdır.
- 3 dereceli,
- iki dereceli sistem yeterlidir,
- üç dereceli,
- iki dereceli olması yeterli, şuan ki sistem yerindedir.
- Mümkün olduğu kadar çok olmalı, şuan ki mevcut sistem gayet iyidir.

- Maksimum üç,
- iki derece (1-olayı ve hukuksal sorunu nitelendirme sonuç çıkarma), (2- hukuksal nitelendirmeyi denetleme temyiz).
- Üç,
- 4 dereceli olmalıdır,
- üç dereceli,
- 4,
- 2 dereceli olması uygundur.
- Yerel sistemde dört, dünya çapında imkanlar ile 5 olabilir, mevcut sistem makul.
- İki dereceli yeterlidir,
- 2 dereceli,
- iki dereceli yargılama ve kanun yolu mahkemelerince,
- iki dereceli olmalı,
- en az üç dereceli olmalı,
- iki dereceli.

Bu cevaplarda on beş kişi iki dereceli, on bir kişi üç, dört kişi dört dereceli olmalı demektedir. genel olarak şunu çıkarıyoruz yargılama iki dereceli olmalıdır.

16. Soru, yargılama sadece mahkemelerde mi yapılabilir?. Bu soruya da cevaplar şu şekilde verilmiştir.

- İdari uyuşmazlıklarda kurul ya da komisyonlar olabilir, ama adli uyuşmazlıklarda mahkemeler olmalı.
- Sadece mahkemelerde yargılama yapılabilir ancak hakem heyetlerinin yaptıkları yargılama değildir.
- Mahkemelerde yapılabilir,
- evet.
- Hayır bazı durumlarda mahkemeye gerek olmayabilir, tüketici hakem heyetleri tüketici mahkemesi iş yükünü hafifletiyor.
- Devletin otoritesi anlamında mahkemeler olmalı her hizmet vatandaşın ayağına gitmeli, vatandaş yargının önüne çıkmalı.
- Karar merci mahkeme olmak zorunda değil mesela tüketici hakem heyetleri.

-Yargılama sadece mahkemelerde yapılmayabilir, uzlaşma kurumunun işlevselleştirilmesi gereklidir.

-Evet, mahkemelerin dışında yapılabilir.

-Evet,

-kesinlikle,

-evet,

-hayır tahkim ve hakem usulü de kullanılabilir.

-Evet,

-kesinlikle evet usul denen bir şey var sonuçta.

-Evet,

-evet, kesinlikle mahkemelerde yapılmalı,

-evet mahkemelerde yapılmalı,

-evet,

-evet,

-hayır başka usullerde olabilir.

-Evet, mahkemede,

-yok mahkemelerin dışında da yapılabilir.

-Hayır,

-mahkemeler, evet,

-evet.

-Hayır mahkemeye gitmeden de ara çözüm kurumları olabilir.

-Basit hususlarda uzlaşma zorunlu kılınabilir ancak yargılama mutlaka mahkemelerde olmalıdır.

-Çoğul hukuk mümkün olmalı ya da çok hukukluluk olabilir.

Bu cevaplarda on beş kişi mahkemelerde olmalı, on kişi mahkemelerin dışında da yargılama yapılabilir demektedir. Sonuç yargılamalar mahkemelerde olmalıdır ancak diğer alternatiflerde göz ardı edilmemelidir.

17. Soru, Her hukuki olay kanunlar çerçevesinde değerlendiriyorsa, alt derece mahkemelerinin kararlarının temyize gitmesi doğru mudur?. Bu soruya da cevaplar şu şekilde gerçekleşmiştir.

-Bu bir hukuk felsefesi tartışmasıdır.

-Evet,

-hayır.

-Kanunlarda yorumların olması ve hakimlerin geniş takdir yetkisi olduğu sürece temyiz yolu her zaman olmalıdır.

-Doğru,

-doğrudur, kaçırılan bir yer olabilir.

-Tabi ki doğrudur, bu aynı zamanda yargılamanın güvenliği ve sağlıklı işlemesi açısından zarurettir.

-Doğru, temyize gitmesi doğrudur,

-doğru.

-Doğru değildir, ama bu hakime ve hukuk düzenine güvenin %70'lerin üzerine çıkması halinde olur.

- Doğrudur, kanunlar yoruma açık olabilir veya hakim kanunu anlamamış olabilir. İlk derece mahkemeleri kararlarında hata yapabilir, ikinci derece mahkemeler (temyiz mahkemeleri) temyiz yoluyla ilk derece mahkemelerinin kararlarını denetleyerek onar ya da bozar, bu elbette doğru bir prosedürdür.

-Temyizde kanunla getirilen bir hüküm olduğundan doğrudur.

-Doğrudur, zaten mahkemeler kanun dışına çıkarsa yaptığı yargılama tartışmalı olur, bu nedenle verilen kararların en az bir üst merci tarafından denetlenmesi yerinde olur.

- Doğrudur, vicdani kanaat nedeniyle temyize gitmeli,

-evet doğrudur, itiraz olmalıdır ne olursa olsun,

-evet kesinlikle doğrudur,

-doğrudur nitelendirme ve değerlendirme hatalı olabilir.

-Doğrudur,

-olması gereken doğrudur,

-her olayın gitmemesi lazım,

-doğru,

doğrudur, nitekim kararın tekrar incelenmesi tarafların yararınadır. Elbette sistemin mükemmel işlemesi söz konusu asla olamaz, denetleme mekanizması mutlaka mutlaka olmalı.

-Her karar temyiz edilmeli davanın konusunu kişiler nazarındaki boyutu farklıdır.

-Her olaya her zaman kanun maddesi uygulanmıyor elbette hakimin takdir yetkisi temyizi gerekli kılıyor.

-Alt derece mahkemelerinin kanunlar çerçevesindeki değerlendirilmesinde düşülen hata ve uygulamadaki yanlışlar nedeni ile temyize gidilebilir. Doğrudur,

-doğrudur, zira mevcut kanunların yanlış uygulanması söz konusu olabilir.

-Kanunun yorumunu dikkate alırsak temyiz önemli bir denetim aracıdır.

Bu cevaplarda yirmi dört kişi doğrudur demek, üç kişi doğru değildir demek, bir kişi ise bunun tartışılması gereken hukuk felsefesi olduğunu belirtmektedir. Cevaplardan şunu anlıyoruz alt derece mahkemelerinin kararları temyiz edilmesi doğrudur.

18. Soru, Türk hukuk sisteminden ayrı olarak, başka bir ülkenin veya ülkelerin hukuk sistemi hakkında biliniz var mı? varsa hangisi?. Bu soruya da şu şekilde cevap verilmiştir.

-Anglo Sakson hukuku,

-var ABD, Almanya, Fransa,

-ABD,

-çok ayrıntılı bilgi sahibi değilim,

-hayır,

-uygulamada karşılaşmadık kitaplarda dipnotlarda gördük.

-Jüri sistemi hakkında bilgim var,

-İstanbul üniversitesi mezunuyum bu nedenle Alman idolünü bilirim, keza hukuk üzerine çokça araştırmamda var İslam hukuku da dahil.

-Yoktur,

-yok,

-Amerikan hukuku hakkında kabaca,

-İngiliz hukuku,

-genel bilgilerim dışında yok,

-Almanya kefalet sistemi,

-Alman hukuku,

Fransa,

-yok,

- yeterli bilgim yok hukuk sistemlerini incelemedim,
- diğer hukuk sistemleri hakkında bilgim yok,
- Türk hukuk sistemini de liyakat ve sadakat arasında kalındığında sadakat tercih edildiğinden Türk hukuk sistemini bu sebepten anlamıyorum.
- Var Fransa Amerikan hukuk sistemi,
- Fransa,
- ,İngiltere,
- ,Amerika,
- var Fransa,
- İngiltere ABD,
- ABD,
- ABD,
- yok,
- yok,
- çok fazla bilgim yok, ancak diğer ülkelerde yargılama ve iddia, savunma çok ciddiye alındığını düşünüyorum.
- Avrupa hukuku,
- Hitit, Orta Asya, Amerikan hukuku, Fransız, ve Alman terörle mücadele yargısı üzerine çalıştım.

Bu cevaplarda on dokuz kişi var demek, on bir kişi bilgim yok demektir. Cevaplardan çıkan sonuç, ülkemizdeki hukukçular genel olarak diğer ülkelerin hukuk sistemleri hakkında bilgiye sahiptirler.

19. Soru, siz böyle bir konuda soru sormak isteseydiniz ne sorardınız?. Cevaplarda şu şekilde karşımıza çıkmaktadır.

- Doğru tek midir yoksa çok mudur?,
- hakimlerin yargılama yapma ve konular konusunda yeterince ehil olduğunu düşünüyor musunuz?,
- Türkiye’de jüri sistemi niye yok?,
- yargılamayı yapan kişiler gerçekten donanımlı mı?,
- heyetkilerin yaş aralığı ne olmalı?,

- kanunun ne şekilde uygulandığından çok kanunun ne şekilde düzenlendiğini sorusunu doğru buluyor musunuz?,
- bu anketi yapma ihtiyacı nereden kaynaklanıyor?,
- eğitim faslını öne çıkarırdım,
- sizce hakim seçerken göz önünde bulundurulması gereken kriterler ve şuan ki hakimlerin görevlerini ifa ederken yeterli donanıma sahip olup olmadıkları?,
- Türk hukuk sisteminin düzelebileceğini düşünüyor musunuz?,
- tek hakimli ve heyet halinde görev yapan mahkemeler hangi davalara bakmalıdır, bakacakları davalar nasıl bir yöntemle belirlenmelidir?,
- Monaliza tablosu heyet halinde yapılabilir mi?,
- Adalet mi mülkün temelidir, mülk mü adaletin temelidir?, (Günümüz Türkiye'sinde),
- ilkçağ ve ortaçağda yapılan yargılamalarda yargılama makamının heyetten oluşması şart mı görülüyordu?,
- Türkiye'de gerçekten mahkemelerin adil yargılama yaptığına inanıyor musunuz?,
- heyet halinde yargılamanın artıları eksileri, heyet halk için ne ifade ediyor?, heyet sistemi doğru işliyor mu?, heyet sistemi ile sizce hangi konu çözüme kavuşuyor?,
- adalet güven duymamızı sağlayan bir durum mudur,
- paranın yargıya etkisi var mı?
- siyasetin yargı üzerindeki etkisi,
- heyet halinde karar veren mahkemelerin kararları hukuka daha mı uygun?,
- sizce hakimler bağımsız mı?,
- verilen kararların kanuna uygun olması hukuka uygun olduğu anlamına gelir mi?

Bu soru olarak verilen cevaplardan şunu çıkarmamız mümkün, yargılamadan memnun değiliz ve yargıya güvenilmiyor. En önemli sonuç ise hakim, savcı, avukatlar arasında iletişim eksikliğinden doğan önyargı mevcut bulunmaktadır.. Aynı zamanda yargılama üzerindeki hassasiyetle ilgili özen eksikliğinin mevcut bulunduğu anlaşılmaktadır. Yargılamada görev alan kişiler yargılamayı düzeltmeye çalışmalıdır. Çok az eleştirme hakkına sahiptir.

D. TÜRK YARGI SİSTEMİNE GENEL OLARAK DEĞERLENDİRME

Mantık ve felsefeyi bilen bir insan, bütün bilimler hakkında görüş ortaya çıkarma düşüncesine sahip olabilmektedir. Bugün hukuka da, politikaya da, matematiğe de, mühendisliğe de, tıpa da, eğitimciliğe de, edebiyata da, dine de, coğrafyaya da, resme de, uzay bilimine de, sanata da, ve herhangi bir branştaki bilime mantıksal ve felsefî yönden bakabiliyorsanız, onunla ilgili fikir yürütebilirsiniz. Örneğin; hukuk; mantık olarak sosyal düzeni sağlamak için oluşturulmuş kurallardır. Felsefî olarak ise, hukuk; suçu önlemek, suçluyu cezalandırıp ibret alınmasını sağlamaktır. Politika mantık olarak; toplumun belirli bir grup tarafından toplum adına yetki kullanarak toplumu ilerletmeye çalışmasıdır, felsefe olarak bunu belirli ideolojileri kullanarak yapar mesela kapitalizm, sosyalizm, komünizm gibi. Dinin mantığı ise insanlar arasındaki sosyal düzenin sağlanması, insanlığın huzuru, mutluluğu ve Allaha ibadettir.

Türk hukukuna bakıldığında; alt derece mahkemelerin çoğunda tek hakim tarafından yargılama yapılmaktadır, bunlar Asliye hukuk mahkemesi, Sulh hukuk mahkemesi, İcra mahkemesi, İş mahkemesi, Aile mahkemesi, Kadastro mahkemesi, Asliye ceza mahkemesi, Sulh ceza hakimliği, Ağır ceza mahkemesinin dışında olan tüm mahkemeler tek hakim tarafından karar vermektedirler. Ancak üst derece mahkemelerin hepsi ise heyet olarak yargılama yapmaktadır. Burada çok önemli olan nokta, en son nihai kararları veren mahkemelerimizin hepsi heyet olarak yargılama yapmaktadır. Eğer heyet olarak yargılama yapılması doğru olmasaydı, üst derece ve nihai ve de önemli kararlar veren üst derece mahkemeleri tek hakim tarafından karar verirlerdi. Peki neden alt derece mahkemeleri de heyet olarak yargılama yapmamaktadır veya yapmasın? Bunu düşünecek olursak şu cevap verilebilir, hakim eksikliği, ya da hakim bulunabilir, fakat bütçe eksikliği denebilir, ya da yargılama yeri sorunu denebilir, ya da alt derece mahkemelerinde görülen davalar daha basit ve küçük denilebilir. Bugün ülkemizde bazı kurumlarda çalışanlar sayısı olması gerekenden dört katı fazladır. Örneğin her kurumda danışman adı altında oturan ve tek görevi oturmak olan danışmanlar mı dersiniz, yoksa bir memurun bakacağı bir işe 4 memurun bakması mı dersiniz, bu ve bunun gibi ülkemizde maalesef fazla ve

orantısız bir memur sayısı bulunmaktadır. Eğer dünyanın en önemli şeyi adaletse, bütçeden en fazla payda adaletle ayrılmalıdır. En fazla insanda adalette çalıştırılmalıdır. Hakim sayısı fazlalaştırılıp, her mahkemenin, bu sulh hukukta olabilir, asliye hukukta, sulh cezada, asliye cezada, ağır ceza da, aile mahkemesi de olabilir her bir mahkemede 5 hakim heyet olarak karar vermelidir. Bu kararlar ise çoğunluk olarak da alınabilir, oy birliğiyle de alınabilir.

Peki neden heyet olarak yargılama yapılmalıdır?, çünkü her bir insan için kendi ile ilgili verilecek karar önemlidir ve hayati öneme sahiptir. Bu basit diye düşünülen bir boşanma davası da olabilir, tapu tescil davası da olabilir, alacak verecek davası da olabilir, hırsızlık ya da hafif yaramalı bir suçtan dolayı bir dava olabilir. Bunlar her şahıs için hayati öneme sahiptir. Bir boşanma davasından sonra bir kadının hayatı alt üst olmaktadır, bir erkeğinde öyle, aynı zamanda çocuklarının da aynı şekilde olmaktadır, bu yüzden bu dava basittir diyemeyiz. Alacak verecek davasında da öyle, alacağını hukuk yoluyla alamayan bir kişi borçlusunu daha büyük zarar verebiliyor ve bu seferde ceza mahkemesinde yargılanabilmektedir, bu ve buna benzer sebeplerden dolayı, her dava ve her mahkeme önemlidir. Bu yüzden her mahkemenin heyet halinde yargılama yapması gerekmektedir. Çünkü bir hakim davanın bir tarafını görmeyebilir ya da düşünemeyebilir, ya da unutabilir, ya da herhangi bir sağlık sorunundan dolayı doğru karar vermeyebilir, ya da davanın taraflarından herhangi bir şahsa karşı önyargısı oluşabilir ve bunu kararına yansıtabilir, ya da psikolojisi dava sırasında iyi olmayabilir ve kararına yansıtabilir, konuya tam hakim olmadan karar verebilir. Bu ve benzer konulardan dolayı heyet olarak yargılama yapmak alt derece mahkemesinde daha doğru ve adil kararların çıkmasını sağlayacaktır. Çünkü her hakimın ön yargısı, bilgisi, psikolojik durumu ve olaylara bakışı aynı anda aynı olmayacak farklı farklı olacağı için daha adil ve daha doğru bir karar çıkacaktır. Böylece üst mahkemelere düşen görev azalacak, davalar üst mahkemelerde bozulmasıyla tekrar yargılama yapmanın önüne geçilecek, ve zaman kaybı olmayacak, iş yükü azalacak, ve de en önemlisi heyet halindeki yargılamaya tarafların güveni ve uyması, tek hakim tarafından verilen karara göre daha fazla olacaktır.

SONUÇ

Yukarıda ele aldığımız bütün hukuk sistemlerinde ortak noktaların olduğu görülmektedir. Bu ortak noktalar, önemli yargılamalarda, üst düzey yargılamalarda ve nihai yargılamalarda heyet olarak kararlar verilmesidir. Bunu Birleşmiş Milletler hukuk sisteminde, Avrupa Birliği hukuk sisteminde, Amerika Birleşik Devletleri hukuk sisteminde, İngiliz hukuk sisteminde, Suudi Arabistan Hukuk sisteminde, Fransız hukuk sisteminde ve Türk hukuk sisteminde de görmekteyiz.

ABD hukuk sisteminde temyiz mahkemeleri, birkaç kişiden oluşan heyet olarak karar vermekte, aynı zamanda jüri sistemi ile hukukun daha geniş bir şekilde kullanılması ve anlaşılması sağlanmaktadır. Jüri sistemini savunanlar, yargıcın yargılama esnasında tek başına verdiği kararlarda önyargısının kararlarına yansıyacağını, ama jüri ile verilen kararlarda ise tümünün önyargısının aynı olmayacağı için bu durumun ortadan kalkacağını belirtmektedir. Jüri ile verilen kararın daha sağlıklı olacağından bahsetmekte, heyet olarak karar vermek, tek hakim olarak karar vermekten daha sağlıklı olduğu belirtmektedir.; şöyle ki; heyettekilerin her birinin önyargısı farklı, dünya görüşleri farklı, bilgileri farklı, psikolojileri farklı olacağı için ortak karar verirken, bu farklı birikimle karar verecekler ve ortak bir karar ortaya çıkacaktır. Bu çoğunluk tarafından verilecek bir karar olacağı için tarafların bu yargılama kararına itaat etmeleri daha kolay olacaktır.

ABD hukuk sisteminde, jürinin yargıcın yanında nihai kararda sorumluluğu alması, hakimi sorumluluk yönünden rahatlatacağı ve hakime tek başına kararından dolayı düşmanlık duyulmasını önleyeceği belirtmektedir. Tek hakime rüşvet vermenin jüriye rüşvet vermekten daha kolay olacağı için, ABD hukuk sistemindeki jüri sistemi, bahsetmiş olduğumuz heyet olarak alt derece mahkemelerinde 5 hakim tarafından yargılama yapılması ile Jüri sisteminin avantajları örtüşmektedir. Şöyle ki; heyet olarak karar vermek kişiler veya taraflar üzerinde daha etkilidir, davanın nihai kararının sorumluluğu heyet üyeleri arasında paylaşılmaktadır, tek hakim tarafından verilen karardan daha doğru bir karar çıkacaktır. Çünkü tek kişi tarafından verilen kararlarda, tek kişinin görmediği ya da anlamadığı olayın bir yanını, heyetteki

diğer üyeler görecek ve anlaşılacağından daha doğru kara çıkması sağlanacaktır, aynı zamanda tek yargıcın önyargısı ve psikolojisi davaya, davalı ve davacıya yansıyabilir. Böylece doğru ve adil bir karar çıkmayabilir, böyle bir durumda, heyet olarak birden fazla kişi tarafından verilen kararlarda her üye aynı psikolojiye, önyargıya ve morale, aynı günde ve aynı olay hakkında, aynı olmayacağı için, değişik fikirlerin müzakeresi sonucu çoğunluk olarak daha doğru ve daha adil bir nihai karar meydana çıkacaktır.

ABD hukuk sistemin de bahsedildiği gibi, tek hakimin zekası ile birden fazla kişi tarafından oluşturulan jürinin zekasının toplamı, tek kişiye nazaran daha iyi olacağından, tek hakimle verilen karar yerine, bir çok kişi ile oluşturulmuş olan jüri sistemi daha doğru ve adil karar oluşturacaktır.

Jüri ile ilgili çıkarılacak en önemli sonuç, suçlunun kendisini devletin değil de, kendi gibi vatandaş olan halkın cezalandırdığını görmesi, çok önemli bir durumdur. Bizim kültürümüzde eskiden olan birkaç kişinin bir araya gelip cemaat oluşturarak haklı haksızı ayırmaya çalışması gibi bir durumdur. Halen bazı yörelerde uygulanmaktadır. Ancak, bu dini cemaat ile karıştırılmamalıdır.

Yine aynı şekilde bütün devletlerin ve uluslararası örgütlerin üst düzey mahkemeleri, örneğin Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği, Suudi Arabistan, İngiltere, ABD, Fransa ve Türkiye gibi, birden fazla kişi tarafından oluşturulmuştur ve heyet olarak karar vermektedir, hatta Birleşmiş Milletler Adalet Divanı 15 hakim tarafından karar vermekte, bu da bize doğru ve adil karar çıkmasını istiyorsak heyet olarak karar verilmesi gerektiğini göstermektedir.. Çünkü burada yargılama için getirilen davayla ilgili, birden fazla kişinin zekası, ruh hali, bilgisi, bir ortak karar meydana getiriyor. Bu kararda tarafların birden fazla kişinin verdiği karara uyması, tek kişi tarafından verilen karara uymasından daha kolay ve uygulanabilir olacaktır. Çünkü taraflardan bir tanesi veya her ikisi, tek kişi tarafından verilen kararı beğenmezse, diyeceği tek şey hakim beni sevmedi veya o tarafı kayırdı ya da acaba rüşvet mi yedi gibi kuruntular olacak ve kararı kabul etmeyecektir. Ancak heyet olarak verilmiş kararlarda, kararı veren birden fazla kişi olduğu için, buna uymak

zorunda kalacak ve temyize gönderme gereği duymayacaktır. Böylece alt derece mahkemelerinde 5 kişiden oluşacak bir hakim heyeti olacağı için, böyle kararlara uymak konusunda daha rahat hareket edilecektir.

Öne sürmüş olduğumuz, mevcut hukuk sistemimiz içinde olan alt derece mahkemelerinin hepsinde 5 hakim tarafından karar verilmesidir. Bu sayede daha iyi incelenmiş dosyalar ve bir hakimin göremediği tarafın, hakim heyeti tarafından görülen davaların içerikleri daha iyi anlaşılacağından, daha doğru ve daha adil bir karar çıkacaktır. Aynı zamanda tek hakimin önyargısı davalı ve davacı açısından ortadan kalkacak ve davalı ve davacı açısından da heyet olarak yargılama olacağı için kendileri de tüm hakimlere önyargılı bakamayacaklardır. Böylece heyet olarak bir karar çıkacağı için, kararı birden fazla hakim verdiği için, hata payı az olacak ve taraflar kararı daha güvenilir bulacaklar, çıkan kararın sonucuna, uyma konusunda daha saygılı davranacaklardır.

Hukuk sistemimizle ilgili otuzun üzerinde hakim ve avukatlarla anket yapmış bulunmaktayım, bu anketin sonucunda ne gibi aksaklıkların ve eksikliklerin olduğu gözlemlemeye çalıştım ve bu doğrultuda sonuç bölümü oluşturmaya önem verdim. Ankette yargılama ile ilgili sorular sorulmuş olup alınan cevaplarda; yargılamalarda kanundaki esas ve usule az uyulduğu, müzakere olmadığı, savunmaya çok yer verilmediği, kanunu uygulamanın hukuku bazen aykırı sonuçlar doğurabildiği, dosya yükü çokluğundan dolayı yargılamanın tam yapılamadığı, yargılama sisteminin zayıfı ezdiği, tek hakimin yetersiz olduğu, heyet yargılamasının doğru olduğu, ancak bazen heyette başkanın etkisinde kalındığı ve heyettekilerin bazen gerekli özeni göstermediği, meşruiyet karinesi yok sayıldığı, yargılamalarda demokrasinin olmadığı, hakimlerin bazılarında gerekli donanımının olmadığı, eğitim düzeyin yüksek lisansa hatta doktora çıkarılması gerektiği, yaş aralığının hukukçular için yukarı çekilmesi gerektiği, adalet güvenin az olduğu, üst derece mahkemelerinin etkisinde kalındığı, sistemin uygulanmasında sıkıntılar olduğu, yargılamalarda uzman psikolog ve sosyolog bulunması gerektiği, aile mahkemelerinde hakimlerin bir bayan bir baydan meydana gelmesi gerektiği, kararların geç çıktığı, halktan kişilerin heyet yargılamasında ağır ceza mahkemelerinde olabileceğini, eğitim faslının öne çıkarılması gerektiği,

duruşmalarda taraflara söz hakkının verilmesi gerektiği, heyet yargılamasının tüm mahkemelerde olması gerektiği, ve en az 3 hakim tarafından yapılması gerektiği, çok küçük taleplere tek hakimin bakabileceği, bazı görüşlere göre tüm davalar için heyet yargılaması olabileceğini, bazı görüşlere göre ise belirli davalarda heyet yargılamasının olabileceği ile ilgili düşünceler belirtilmiştir. Heyet yargılamasının gerekli olduğu ile ilgi oran % 95, tek hakim tarafından yargılama yapılması ile ilgili oran ise %5 te kalmaktadır.

Yargılamanın heyet tarafından müzakere yapılarak yapılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca hukukun daha özenli yapılması için rekabet ortamına ihtiyaç duyulduğu anlaşılmaktadır. Şöyle ki; hukuk sistemimize bir rekabet getirmek gerekir. Yani, yargılamayı iki ayrı yargılama yerinden çıkacak kararlar içinde, en iyi ve en doğru karar nereden ve kim ve kimler tarafından çıkarılır mantığıyla oluşturmak gerekir. Böylece iki yargılama yeri kendi aralarında tatlı bir rekabete girecektir. Bu yeni yargılama yeri de devlet kurumu olarak çalışacaktır. Adaleti simgeleyen terazinin bir kefesini yok, o yüzden kararlar eksik çıkıyor, bir kefe daha olmalı ki biri birini dengelesin. Şöyle ki; dava açmak için iki seçenek olmalıdır. Bunlardan birinde açılan diğerinde açılmamalı ve çıkan kararların temyize gitme ve gitmeme oranı, ikisi arasındaki doğru ve adilane kararları bizlere gösterecektir. Böylece yargı içindekiler daha özenli bir yargılama içine girecekler. Bu da ancak adliyelerden ayrı olarak her ilde kurulacak Yerel Yargılama Komisyonları tarafından yapılacak bir yeni ayrı yargılama ortaya çıkarmakla olur. Bu komisyonlar beşer kişilik hakim heyeti tarafından her alanda yargılama yapacak şekilde düzenlenmelidir. Bu bir ceza alanı da olabilir, bir medeni hukuk alanı da olabilir, bir idari yargı alanı da olabilir. Hatta idari yargı kaldırılıp böyle bir komisyonla birlikte her alanda beraber karar veren bir Yerel Yargılama Komisyonuna dönüştürülmelidir. Bu komisyon toplam 10 komisyondan oluşmalı ve her komisyon beşer kişilik heyetten meydana gelmelidir, bu da toplamda 50 kişilik bir hakim topluluğu, her ilde meydana getirilmelidir, tabi bu komisyonlarda ceza davalarında savcılık makamı da eklenmeli, ayrıca raportörlerde gerektiği kadar istihdam edilmelidir. Avukatlar böyle bir hukuk sistemi içinde yani ikili bir yargılama sistemi içerisinde hangisini tercih ederlerse davayı onda açmalıdırlar. Böylece bir rekabet ortamı oluşacak kararlar daha dikkatlice çıkacak ve daha doğru çıkacaktır. Bu yargılama sistemi de devletin

kontrolünde yargılama yapacak, ama bağımsız hakimler heyetinden oluşacak şekilde düzenlenmelidir. Bu yargılama komisyonu kararları da temyize gitmelidir. Bu da Meclis tarafından seçilecek 9 kişilik hakim heyeti tarafından, her bölgede Bölgesel Yargılama Komisyonu heyet olarak temyiz yargılaması yapmak için oluşturulmalıdır. Güneydoğuda Gaziantep'te, Marmara'da İstanbul, Karadeniz'de Samsun, Ege'de İzmir, Akdeniz'de Mersin, Doğu Anadolu'da Malatya, İç Anadolu'da ise Kayseri'de Bölge Yargılama Temyiz Komisyonları olmalıdır, bunlarda 9 kişiden oluşturulmalı ve Meclis tarafından seçilmelidir. Yine bunun da Yargıtay gibi ayrı bir yargılama binası olmalıdır. Bu ABD'deki federal mahkemeler ve eyalet mahkemelerinin ayrı ayrı yargılama yapması gibi bir durumdur. Federal Yargılama mahkemelerinin de Eyalet mahkemelerinin de kendi içinde itiraz ve temyiz mercileri bulunmaktadır. Burada Yerel yargılama komisyonunun her dairesi diyelim 5 kişilik heyet halinde salt çoğunlukla karar vermeli, temyizi gerekiyorsa da Bölgesel Yargı komisyonuna gönderilmelidir. Ancak adliyede açılan davanın itiraz ve temyiz mercii kendi sistemi içerisindeki üst mercileri bölge adliye ve Yargıtay, ancak Yerel Yargılama Komisyonunu itiraz ve temyiz mercii ise 9 kişilik Bölge Yargı Komisyonu olmalıdır ve birinde açılan dava diğerinde temyiz edilememelidir.

Hatta, Amerikan, Fransız ve İngiliz hukuk sistemlerindeki jüri gibi, bu Yerel Yargı Komisyonundaki 5 kişilik heyetten ikisi ya da üçü halktan kişilerde olabilir. Kararlar ise oy çokluğu ve oybirliği ile alınabilir. Adlandırma olarak da Adliyedeki mahkemelerde görev yapanlara hakim, Yerel Yargı ve Ulusal Yargı yerinde görev yapanlara ise yargıç denebilir. Adliyedeki iddia makamındakilere savcı, yargı komisyonundaki iddia makamındakilere ise yargıcı denebilir. Yani hakim, savcı adliyede, yargıç, yargıcı komisyonlarda görev yapanlar olarak adlandırılabilir ayrım açısından.

Artı olarak uluslararası sorunların çözümü noktasında Birleşmiş Milletlerin Uluslararası Adalet Divanının 15 hakim tarafından verdiği kararlarla ilgili, temyiz mercii olarak Kıtalararası Yargılama Komisyonu kurulmalı ve bu komisyon tarafından temyiz edilmelidir. Bu komisyon ise şu şekilde oluşturulmalıdır.

Kıtalararası Yargılama Komisyonu Başkanı Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, olmalı ve her kıtadan bir temsilci olmalı, bunlar Asya Kıtasından orta ve küçük ölçekli devletlerin kendi aralarından seçecekleri bir temsilci, Güney Amerika'dan bir temsilci, Okyanusya'dan bir temsilci, Afrika'dan Arap Birliği Genel sekreteri, Avrupa Birliği dönem başkanı, Türk Devletlerinin çıkaracağı bir temsilci, Rusya Devlet Başkanı, Amerika Birleşik Devletleri başkanı, Çin devlet başkanı, Hindistan devlet başkanı, bunlar nüfuslarından dolayı tek devleti temsil ediyor olacaklar. Yani toplam 11 üyeden oluşacaktır. Bu komisyon üyeleri Birleşmiş Milletlerde yargılama yapacaklar ve herhangi bir sorun durumunda Genel Sekreter tarafından yargılama yapmak üzere toplanacaklar ve salt çoğunlukla karar verecekler. Komisyonun bürokratik ve diğer bütün işleri Birleşmiş Milletler memurları ve Raportörleri tarafından karşılanacak. Bu komisyonda heyet olarak dünyanın ortak sorunlarına ve devletler arasındaki sorunlara çözüm bulacaktır ve Uluslararası Adalet Divanında görülen davalarında temyiz mercii olmalıdır.

Türkiye'de davaların hızlı sonuçlanması için, her bölgede bir Yargıtay bir Danıştay olması gerekir. Zaten sonuç olarak Türkiye'de yargılama Yargıtay ve Danıştay'da yapılıyor. İstinaf mahkemeleri Yargıtay ve Danıştay binalarına dönüştürülmelidir. İstinaflar eğer kurulacaksa bunların bir bölümünde yer aldırılmalı ya da bir daire istinafa tahsis edilmelidir. Her bölgede, Bölge Yargıtay ve Bölge Danıştaylar Mahkemeleri kurulmalıdır. Türkiye'nin 7 coğrafi bölgesi var, bu bölgelerdeki şehirlerin mahkemelerinde görülen davalar Ankara'ya, adli dava ise Yargıtay'a idari dava ise Danıştay'a gidiyor temyiz incelemesi yapılması için, bu yanlışır, her coğrafi bölgenin Yargıtay'ı, ve Danıştay'ı olabilir, böylece davalar Ankara'da birikip kalmaz. Bu örneğin İç Anadolu bölgesi için Ankara'da, Ege için İzmir'de, Akdeniz bölgesi için Mersin'de, Güneydoğu Anadolu Bölgesi için Gaziantep'te, Doğu Anadolu için Malatya'da, Karadeniz bölgesi için Samsunda, Marmara bölgesi için İstanbul'da bir Yargıtay bir de Danıştay Mahkemesi olmalıdır. Bu bölgelerdeki, her Yargıtay ve her Danıştay Ankara'daki gibi son temyiz mercii olarak davalara bakmalıdır. Bunların hepside Anayasa mahkemesinin çatısı altında çalışmalıdır. Ancak Danıştay'ın ve Yargıtay'ın Ankara'dan hükümetle ilgili ve yasama ile ilgili yapılması gereken yargılama ve çalışmaları Ankara'da olan Yargıtay

ve Danıştay Mahkemesi tarafından gerçekleştirilmelidir. Diğerleri ise Bölgelerde temyiz incelemesi için kurulmalı ve ilk ve son derece olarak yargılama yapacağı kişilerle ilgili görevleri yerine getirmelidir.

Fransız hukuk sisteminde bir tane temyiz mercii var ancak 30 Fransa'nın içinde 5 de deniz aşırı topraklarında olmak üzere 35 İstinaf mahkemesi bulunmaktadır. ABD hukuk sisteminde her Eyaletin alt derece mahkemesi, istinaf mahkemesi, ve her Eyaletin Temyiz Mercii bulunmakta. Federal Mahkemelerin ise ilk, istinaf ve temyiz mercii ayrı bulunmaktadır. Suudi Arabistan hukuk sistemde ise temyiz mahkemeleri Riyadh ve Mekke'de iki ayrı şehirde kurulmuştur Orta ve Doğu şehirleri Riyadaki Temyiz mahkemesine, Batı şehirlerindeki davalar ise Mekke'deki temyiz mahkemesine başvurmaktadırlar. Bunlarla ilgili bilgi önceki konularda mevcuttur.

Birde ülkemiz hukuk sisteminde Üst derece Yargılama Komisyonu kurulmalıdır. Bu ise Cumhurbaşkanı, Meclis Başkanı, Başbakan, ve Mecliste grubu bulunan siyasi partilerin genel başkanlarından kurulmalıdır. Bu komisyonda yüce divan gibi yargılama yapılmalıdır. Bu komisyon, Cumhurbaşkanı, Meclis Başkanı, Başbakanı, bakanları, üst komutanları, parti genel başkanlarını, valileri ve il belediye başkanlarını görevlerinden dolayı yargılamalıdır.

Hukuk; toplumu düzeltmeye çalışan politik kararların yazıya dökülmüş şeklidir. Yani toplumu ilgilendiren konularda alınan politik kararlar yazıya dökülmekte ve hukuk oluşturulmaktadır. Toplumsal düzen hukuk sistemi ile korunmaktadır. Devlet toplumsal yaşamın kurallarını koymanın yanında, toplumsal barışı ve hukuki barışı korumalıdır ve bu da devletin görevidir. Bu görevler içerisinde devlet, yalnızca genel ve soyut kurallar koymakla kalmayıp, bunların devamını da sağlamalıdır. Yani yargı düzeninin devamını sağlamalıdır. Devlet aynı zamanda hakkı ihlal edilenlerin haklarını da korumalıdır.²⁰²

²⁰² Hakan Pekcanıtez/Oğuz Atalay/Meral Sungurtekin Özkan/Muhammet Özkes, İcra İflas Hukuku Ders Kitabı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2011, s, 43

Yargılama sistemi bir ülkenin ne kadar mükemmel olursa olsun, bu sistemi uygulayan devletin konuyu ciddi bir şekilde ve önemli bir şekilde uygulaması gerekir. Aynı zaman da yargılamanın içerisindeki kişilerinde yaptıkları işin çok hassasiyet istediğini bilmeleri ve buna göre bir önem vermeleri gerekir. Sadece hukuk sistemi, yargılama sisteminin mükemmel oluşu yetmez, dediğimiz gibi yargılama yapanlar ve devlet konuyu çok önemli bir şekilde değerlendirip eksikleri varsa tamamlayıp insanların huzur ve mutluluğu için gerekli düzenlemeleri yapması gerekmektedir. Sadece devlet ve yargılama sistemi ve bu sistemi icra edenlerle de bitmemektedir, aynı zaman da vatandaşın da, üst düzey devlet görevlilerinin de verilen kararlara riayet etmeleri ve haklarına rıza göstermeleri gerekmektedir.

Bir ülkede sosyal düzeni sadece yargılamayla da düzeltemeyiz aynı zamanda ekonomik sistemde adaletli, vatandaşların eğitim sistemi de adaletli olmalıdır. Ekonomik refah arttıkça yargının yükü hafifleyecektir, çünkü olaylar aynı zamanda ekonomiyle de ilgilidir. Artı olarak ve en önemlisi insanların eğitim düzeylerinin yüksekliği yargıya düşen görevi hafifletecektir. İnsanların eğitim düzeyi arttıkça akıllarını kullanmaları, mantıklarını kullanmaları daha da artacak bazı suçlara eğilim azalacak böylece suç oranı düşecektir.

Bir de Türkiye’de mahkemelerde yargılama esnasında özellikle ceza davalarında hatta bu suç oranının fazla olduğu örneğin terör gibi olayların çok olduğu bölgelerde, Amerika ve İngiltere’de olduğu gibi, 18 yaşına gelmiş erkek ve kızların zorunlu olarak bir askerlik görevi gibi, ceza davalarında 1 yılına jüri üyesi olmaları gerekir. Biz buna Türkiye’de jüri üyesi değil de, yargılama üyesi diyebiliriz, bu mahkemelerde en az 10 kişi tarafından hakimlerin nihai kararlarına yardımcı olmaları için kanuni düzenlemeler ile yapılmalıdır. Halkın çocukluktan büyüklüğe geçerken suç işlemenin kötü olduğunu öğrenmesi gerekir. Türkiye’de mahkemelerde yargılama üyesi adı altında yıllık olarak her mahkemede 10 kişi yargılama yardımcı üyeliğine zorunlu olarak getirilmeli ve bu İngiltere’de olduğu gibi zorunlu olmalıdır. Aynen Türkiye’deki askerlik görevi gibi. Bu toplumun suçlarla ilgili bilinçlenmesini ve suç oranını düşmesini sağlar. Aynı zamanda halkın yargılama çemberi içerisinde geçmesi ileride kendisi için verilecek yargı kararını anlamasını ve ona itaat etmesini

kolaylaştıracaktır. Ancak bu heyet halinde yargılama sistemi olmazsa yapılması gereken bir uygulama olmalıdır.

Türkiye’de ve hatta dünya’da uygulanması gereken bir diğer hususta Uzlaştırmacılıktır. Uzlaştırmacılık bütün olayları kapsamalı bu hafif suçlarda olabilir, ağır cezalı suçlarda olabilir, hatta terör suçları da olabilir, her alanda uygulanmalıdır. Uzlaştırmacılık tepeden aşağı doğru baş Uzlaştırmacı Cumhurbaşkanı olmalı, siyasi parti genel başkanlarını birlik ve beraberlik için uzlaştırmalı, ondan sonra başbakan kurumlar arasında ve bakanlıklar arasındaki uzlaştırmacı olmalı, dolaylı olarak zaten emrindeler de, fakat iki memnun olduğu bakan arasında sorun çıkarsa uzlaştırmacı olmalıdır. Diğer taraftan önemli bölgesel ve etnik olaylarda da bakanlar uzlaştırmacı olmalıdır. Milletvekilleri ve Valiler ise kan davalarında aileler arasındaki husumeti bitirmek için uzlaştırmacı olmalıdır. Yereldeki uzlaştırmacılar ise daha uzmanlaştırılarak, bazı terör ve ağır cezalı vakaları uzlaştırebilmeli ve uzlaştırmacılık hem devlette kadrolu meslek olarak hem de avukatlık gibi serbest meslek olarak yapılabilmelidir. Tabi uzlaştırmacılık yapacak insanlarda, başta iyi bir ikna kabiliyeti, iyi bir eğitim olmalı, hukuku ve kişilerarası diplomasiyi iyi bilmeleri gerekmektedir.

Yargılamada köklü bir geniş kapsamlı değişim gereklidir, bu pahalı olabilir, ancak mevcut sistemle yetinmek, devlet, yargılamada görev yapanlar, yargılananlar ve halk için zaten pahalıya mal olmaktadır. Bunu değiştirmek ilk aşamada zor olacağı düşünülebilir, ancak yargılamanın daha adil, doğru ve hızlı gerçekleşmesi için yukarıda ortaya attığımız yeniliklerin gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bu adım adım gerçekleştirilebilecek yeniliklerdir. Ancak istenilirse hemen de yapılabilir. Pahalı olacağı kanısını da taşımaktayım, ancak her iyi şeyin bir bedeli de olduğu gerçektir. Nasıl ki tek katlı evleri bir anda çok katlı binalara dönüştürüp de beş katlı binalar yapıldıysa, zamanla bu beş katlı binalarda beklide en az yirmi katlıya dönüştürülecek ve hatta elli katlı binalar zamanla genel yaşam alanları olarak kurulacaktır. Yargılamadaki değişimde bu şekilde düşünülebilir. İnşallah ülkemizde daha iyi şeyler oluşturmak için hep beraber çalışacağız.

Önemli davalarda mahkemelerin nihai kararları uzman hukukçular tarafından basın ve yayında açık oturumlarda değerlendirilmeli ve tartışılmalıdır. Böylece, yargılamada görev yapan hakim, savcı, avukat ve diğer personelin ve vatandaşların konular hakkında bilgi edinilmesi sağlanmış olacak ve yargılamalar daha dikkatli yapılmaya çalışılacaktır.

Aynı zamanda davaların bazılarının duruşmaları televizyon ekranında canlı veya duruşma yapıldıktan sonra yayınlanmalıdır. Böylece yargılamada görev alanlar hataları varsa düzeltebilsinler ve halk da doğruyu yanlış bu yayınlar sayesinde öğrenebilsin. Beklide bazı hakim, savcı ve avukatlar kendi meslekleri ile ilgili durumlarda tercih edilen üne kavuşacaklardır. Bu ceza davalarında, güvenlik açısından, sanık ve mahkeme içindeki hakim, savcı ve avukatların istenirse yüzlerinin görüntüsü engellenebilir ve isimleri söylenmeye bilir.

Adalet her insana, içindeki insanlık duygusunu veren bir içgüdüdür. Adalet insanlar arası ilişkilerin en temel yapı taşıdır. Toplumun genel güveninin, genel ahlakının canıdır, ruhudur. Adalet dünyanın devamlılığının dayanak noktasıdır. Adalet ülkeler arasındaki kanı, gözyaşını, savaşı durduran en belirleyici ilkedir. Adalet kişiler arası saygının özüdür, toplumsal yaşamının en hayati can damarıdır. Adalet haksızlığın engeli, sevginin temelidir. Adalet çocuğa şefkatle bakmak, yaşlıya hürmetle bakmak, insana insanca bakmak, hayvana sevgiyle bakmak, bitkiye, canlıya değer verircesine bakmanın özüdür. İçimizde olan adalet işte yukarda yaptıklarımızı sağlayan ve bize lütfedilmiş, maddiyatla ölçülemeyen cana can katan, ruha ruh katan, en değerli hazinedir.

Adaleti uygulayan bir hakimden çok, içimizde taşıyan biri olursak gerçek bir insan olmanın özünü yakalamış oluruz. Adaleti içimizde taşıyan biri olarak, yargılama yapan, onu uygulayan, onu savunan, onu iddia eden biri olursak gerçekten adaleti sağlamış oluruz. İnsanlar neden suç işler diye kendimize sorarsak?, içlerindeki adalet duygusunu kaybettikleri için diyebiliriz. Adaletli bir yargılama, adaletli bir eğitim, adaletli bir ekonomi, adaletli bir iş, adaletli bir çalışma, adaletli bir paylaşım, adaletli bir davranış, adaletli bir yönetim, adaletli bir adalet, adaletli bir dünyanın kapılarını sonsuza kadar açacaktır. Adalet uygulayana da, uygulanana da,

savunana da, iddia edene de, her zaman ihtiyaç duyulacak bir nefestir onsuz yaşayamayız.

KAYNAKÇA

ALAN, Nuri/Sait GÜRAN/İl Han ÖZAY/Aydın GÜLAN/Orhun YET/Ali ULUSOY/Özlem Erdem KARAHANOGULLARI/Metin GÜNDAY/Celal ERKUT/Burak ODER/ Taner AYANOĞLU/Zehra ODYAKMAZ/Turan YILDIRIM/Cüneyt OZANSOY, Danıştay Başkanlığı 133. Yıl Sempozyumu, İdari Yargının Yeniden Yapılandırılması ve Karşılaştırmalı İdari Yargılama Usulü, Ankara, 11-12 Mayıs 2001, s. 23.

AKARSLAN, Mediha, Çocuk Hakları ve Çocuk Hakları mevzuatı, Alfa yayınları, İstanbul, 1998

AKSAR, Yusuf, Evrensel Yargı Kuruluşları, seçkin yayıncılık, Ankara, 2007

AKSEL, İsmail, Türk Yargı Teşkilatı, 1.b, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2010

AKYOL, Şener, Medeni Hukukta Çelişki Yasağı, Vedat Kitapçılık Basım ve Yayım, İstanbul, 2007

ALTINTAŞ Ömer Faruk, Ankara Barosu, Avrupa için Bir Anayasa Oluşturan Antlaşma, İnteks Basım Yayın, Ankara, 2004

ANAYURT, Ömer, Hukuka Giriş ve Hukukun Temel Kavramları, 9.b, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2009

Ankara Barosu, Avrupa için Bir Anayasa Oluşturan Antlaşma, İnteks Basım Yayın, Ankara 2004

ARMAĞAN, Servet, İslam Hukukunda Temel Hak ve Hürriyetler, Diyanet İşleri Başkanlığı yayınları, Ankara 2004

ASLAN, Zahreddin/Hüseyin ÖZCAN/H.Burak GEMALMAZ/Seçkin YAVUZDOĞAN, Türkiye’de ve Ulusalüstü Hukukta Bireylerin Geçici Yargısal Korunması, Alfa yayınları, Ankara 2004

ATAY, Ethem., İdare Hukuku Cilt 2, Gazi Kitapevi, Ankara, 2006

ATAY, Ender Ethem, Fransa’da Adli Yargı İdari Yargı Ayrımı, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, www.medeniyet.edu.tr/1998_KHUKA... , E.T, 04.12.2014

AYANOĞLU, Taner, Uyuşmazlık Mahkemesi Kararlarına Göre İdari Eylemin Tanımlanması, Legal Yayıncılık, İstanbul, 2004

AYDIN, Murat, “Bizimde Jürimiz olsun”, Aksiyon Dergisi, 8 Nisan 2000, <http://www.aksiyon.com.tr/aksiyon/haber-6065-34>, E.T, 30.10.2014

BALO, Yusuf Solmaz, Amerika Birleşik Devletlerinde Mahkeme Teşkilatı, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/1690/18017/.pdf>, E.T, 04.11.2014

BALO, Yusuf Solmaz/Ekrem Çetintürk, Amerika Birleşik Devletleri Ceza Hukuku Uygulamasında Savcı-Sanık Pazarlığı ve Türkiye’de Uygulanabilirliği, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C.XVII, Y.2013, Sa.1-2, webftp.gazi.edu.tr/hukuk/.../17_1-2_41.p..., E.T, 15.01.2015

BAŞÖZ, Lütfü, Ramazan ÇAKMAKÇI., Türk Medeni Kanunu, md.1, 2.b İstanbul Legal Yayıncılık, 2002

BENTHAM, Jeremy., Yasamanın İlkeleri ,(çev.Barkın Asal), İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Kasım 2011

BİLGİLİ, Fatih/Ertan DEMİRKAPI., Ticaret Hukuku (Ticari İşletme Hukuku), 2.b.,Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2010

BİLİR, Faruk., Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin Yargılama Yetkisi,Adalet Yayınevi, Ankara, 2012

BOZAN, Mahmut, Karşılaştırmalı Kamu Yönetimi, bbs.bartın.edu.tr/dosyalar/DersMateryal/arabistan.ppt , E.T, 25.10.2014

CANATAN, Bilal., İdare Hukuku, İdare Hukukunun Tanımı, Detay Yayıncılık, Ankara, 2008

CAN, Mustafa, ABD Hukukunda Yargı Sistemi ve Uyuşmazlıkların Çözümü, 2003, Sayı, 69 www.mevzuatdergisi.com/2003/09a/04.html, E.T, 30.10.2014

CHEVALLERİER, Jacques., Hukuk Devleti, (çev.Ertuğrul Cenk Gürcan), Ankara, İmaj Yayınevi, 2010

ÇELİK, Cemil/Yunus YILMAZ, Fransa’da Yargı Bağımsızlığı ve Hakim Teminatı,Hukuk, Ekonomi ve Siyasal Bilimler Aylık İnternet Dergisi, Temmuz 2006, Sayı, 53. www.e-akademi.org/incele.asp?...FRANS... E.T, 02.12.2014

DARENDELİ, A.Vahap, Yargıtay, Danıştay, ve Uyuşmazlık Mahkemesi İçtihatları Işığında, Adli Yargı Yerlerinde Görülen İdari Uyuşmazlıklar ve Davalar,Yetkin Yayınları, Ankara, 2004

DEMİR, Abdullah/ Reha YILMAZ, Umumi Hukuk, Zirve Üniversitesi Yayını,Gaziantep Ekim 2012

DİL,Ayşe Nur, Sulh Ceza Mahkemeleri Kaldırıldı, Ankara Strateji Enstitüsü, Hukuk Ekonomi Politika,1 Temmuz 2014. www.ankarastrateji.org/haber/sulh-ceza-mahkemeleri-kaldiriliyor-1291/. E.T, 14.01.2015

Durmaz Cüneyt/Hüseyin Ekinci/İbrahim Çınar/Musa Sağlam/Mustafa Baysal, Bireysel Başvuru İnceleme Usulü, ve Kabul Edilebilirlik Kriterleri (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi), <http://www.yargitay.gov.tr/abproje/belge/kitaplar/BookCCnECtHR.pdf>, s.21. E.T, 08.11.2014

EDİZDOĞAN Nihat/ Metin TAŞ/Alı ÇELİKKAYA, Vergi Ceza ve Yargılama Hukuku, 1.Baskı, Bursa,Ekin Yayınları, 2007

EKİNCİ, Hüseyin/Musa Sağlam, T.C.Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru, (66 Soruda), www.anayasa.gov.tr/BireyselBasvuru/Sor.., E.T, 15.01.2015

ELAL, Hasan/Çağla Elal, Nedir Bu Jüri Nasıl İşler, <http://www.elal.av.tr/meraklisina-notlar.i92.amerikan-filmleri-ve-juri-2->, E.T, 29.10.2014

EMED Zorlu Çiçek/Umut Kocuoğlu/Elif Köymen/Piraye Kuranel/Selin Özbek/Kayra Üçer, Amerika Birleşik Devletleri’nde Federal Yargılama Sistemi ve Bu Sistem İçinde Cezai Yargının Yeri ve İşleyişi, http://photos.state.gov/libraries/turkey/231771/PDFs/federal_yargi.pdf, E.T, 29.10.2014

ERDOĞAN, Musatafa., ve Diğerleri, İnsan Hakları, Matus basımevi, Ankara,2009

EROL, Haydar., Adli Yargı İlk Derece Mahkemelerinde Ceza Yargılaması ve Uygulaması, Yayın Matbaacılık, Ankara 2006

FENDOĞLU, Hasan Tahsin/M.TURHAN/S.YAZICI/Y. ATAR/Y.Ş. HAKYEMEZ/E.ABDULHAKİMOĞULLARI/F.BİLİR/H.ÖZCAN/M.YANIK/Y.METİN/C.ÖZKAN, Türk Anayasa Hukuku Mevzuatı, Adalet Yayınevi, Ankara,2011

FERHANOĞLU, Ferhat., Açıklamalı İçtihatlı Askeri Yargılama Usul Kanunu, Genelkurmay Basımevi, Ankara,2005

GEMALMAZ, Mehmet Semih, Suudi Arabistan Yargı Düzeni ve Yargılama Usulleri

ÜzerineNotlar,<http://www.journals.istanbul.edu.tr/iuhad/article/viewFile/1023001623/1023001455>, E.T, 28.10.2014

GÖNÜLTAŞ, Nuh, Kral Herşey, Herşey Kralın, Zaman, 20 Ağustos 1995, www.zaman.com.tr/.../newsDetail_openP... , E.T, 10.11.2014

GÖZE, Ayferi, Siyasal Düşünceler ve Yönetimler,13.b İstanbul,Beta Basım Yayım, 2011

GÖZLER, Kemal/KAPLAN Gürsel, İdare Hukukuna Giriş, 14.b, Bursa, Ekim Yayın Dağıtım, 2011

GÖZLER, Kemal, Türk Anayasa Hukukuna Giriş, Ekin Yayıncılık, Bursa, 2011

GÜRKAN, Ülker., Hukuk Sosyolojisine Giriş, Siyasal Kitapevi, Ankara 2013

GÖZÜBÜYÜK, Şerek., Anayasa Hukuku Anayasa Metni 11. Ek Protokole Göre Hazırlanmış Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Güncelleştirilmiş 11.bası,Ankara,2003

GÜL İdil Işıl/Ulaş KARAN., Ayrımcılık Yasağı, Kavram, Hukuk, İzleme ve Belgeleme,İstanbul Bilgi Üniversitesi, İstanbul, Şubat 2011

HAKERİ, Hakan., Ceza Hukuku Genel Hükümler, TCK Haziran 2009 değişikleri işlenmiş ve yeni anayasa mahkemesi kararları ve Yargıtay içtihatlarıyla genişletilmiş, 8.b Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2009

HAKERİ, Hakan., Ceza Hukuku Genel Hükümler Temel Bilgiler, Seçkin Yayıncılık, Ankara,2009

HATEMİ, Hüseyin., Hukuk Devleti Arayışları,(makaleler), MVT yayıncılık, İstanbul, 2008

<http://tr.wikipedia.org/wiki/Yarg%C4%B1> ,03.11.2014

<http://www.unicankara.org.tr/today/1.html> ,20.10.2014

<http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/tekmakale/1968-2/8.pdf> ,28.02.2014

<http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/tekmakale/1978-3/3.pdf> ,22.10.2014

<http://www.dilokulubul.com/ulkeler/ingiltere/hukuk.asp> , 25.10.2014

http://www.hukukmerkezi.org/haber_detay.asp?id=21&N=Hukuk_Merkezi_Londra39;da,27.10.2014

http://tr.wikipedia.org/wiki/Suudi_Arabistan'da_insan_haklar%C4%B1 , 29.10.2014

<http://www.msb.gov.tr/ayim/Ayim-menu.asp?IDNO=24> , 02.11.2014

<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/04/20110403-1.htm> , 02.11.2014

<http://www.anayasa.gov.tr/Hakkında/Kisa/Tarihçe/> ,30.10.2014

İKİZLER, Metin., Rekabet hukukunda uyumlu eylemler, Türk Avrupa Birliği ve Amerikan Hukukları açısından karşılaştırılmalı bir inceleme,Seçkin Yayınları, Ankara, 2005

İNAN, Ali Naim., Medeni Hukuk, Ders Kitapları Serisi 3, 2.b, Ankara, Sözen Matbaacılık, 2005

İNCEOĞLU, Sibel., İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararlarında Adil Yargılanma Hakkı, Beta Basım Yayın, İstanbul 2013

İstanbul Barosu Uluslararası Hukuk ve Dışilişkiler Komisyonu, Türk ve Amerikan Hukuk Sistemlerinde Ceza Hukuku ve Ceza Yargılaması Hukuku, İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul Şubat 2004

KARADENİZ, Çelebican Özcan., Roma Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara, 2013

LEXTRAY, Suisse., Trust Hukuku, Ders Kitapları Serisi, Legal Yayıncılık, İstanbul, 2013

KURTOĞLU, Nasuhi, Amerika Birleşik Devletlerinde Jüri Yargılaması, s.446, <http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/tekmakale/1978-3/3.pdf>, E.T, 22.10.2014

ODYAKMAZ, Z/Diğerleri, Anayasa Hukuku İdare Hukuku, Arıkan Basım Yayın, İstanbul, 2006

OĞUZMAN, M. Kemal/Nami BARLAS, Medeni Hukuk, Giriş Kaynaklar Temel Kavramlar, 16.b, İstanbul, Vedat Yayıncılık, 2010

ÖZAY, İl Han, Günışığında Yönetim II Yargısal Korunma, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2010

ÖZBEK, Özer Veli, İzmir Şerhi, Açıklamalı Gerekçeli İçtihatlı, Yeni Türk Ceza Kanunu, Cilt 1, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2005

PEKCANİTEZ, Hakan/Oğuz Atalay/Meral Sungurtekin Özkan/Muhammet Özekes, İcra İflas Hukuku Ders Kitabı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2011

PECTEAU, Bernard, Fransız Danıştayı, (Çev. Durmuş Tezcan), dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/.../5593.pd..., s. 601. E.T, 03.12.2014

ŞAHİN, Cenk, Amerikan Federal İdare Hukukunda Regülasyon, ve Türk Hukukuna Yansımaları, 1.b, İstanbul On İki Levha Yayıncılık, 2010

TANİLLİ, Server, Devlet ve Demokrasi, Anayasa Hukukuna Giriş, 3.B, İstanbul, Adam Yayıncılık, 2002

T.C. Maltepe Üniversitesi Yayınları , Hukuk Felsefesini Yeniden düşünmek, Hukuk Teorileri, İnsan Hakları ve Anayasalar, T.C Maltepe Üniversitesi İnsan Hakları Araştırma ve Uygulama Merkezi ve UNESCO Felsefe ve İnsan Hakları Kürsüsü Yayınları, İstanbul 2011

TOROSLU, Nevzat., Ceza Hukuku Özel Kısım, Savaş Yayınevi, Ankara,2012

TOROSLU/FEYZİOĞLU, Ceza Muhakemesi Hukuku, Savaş Yayınevi, Ankara, 2011

tr.wikipedia.org/wiki/Türkiye'de_yargı_teknikatı ,28.10.2014

TÜTÜNCÜLER, Ayşe Nur, İnsancıl Hukuka Giriş, Beta Basım Yayıncılık, İstanbul, 2012

www.musavirlikler.gov.tr/upload/LON/ingilizhukuksistemiadr1.doc , 26.10.2014

[www.habertürk.com,Gündem](http://www.habertürk.com/Gündem) Haber, Özel Yetkili Mahkemeler,22.02.2014

www.vahdet.info.tr/isdunya/dosya4/1178.html , 27.10.2014

www.saudiembassy.net/about/country-informat... , 2014

www.msb.gov.tr/ayim/Ayim_menu.asp?IDNO=24 , 02.11.2014

www.haksözhaber.net/suudi-arabistanda-uc-avukata-twitter-hapsi-53389h.htm, 10.11.2014

İngiltere’de Şeriat Mahkemesi Dönemi, NTV-MSNBC VE Ajanslar, 15 Eylül 2008 Pazartesi, arsiv.ntv.com.tr/news/459299.asp. 14.01.2015

www.ankarastateji.org/haber/sulh-ceza-mahkemeleri-kaldırılıyor-1291/.14.01.2015

www.meleklermakani.com/.../fransa'da-h... 12 Haziran 2008. 01.12.2014

Saudiweek.miya-jou.com/saudi-arabia/ , 10.11.2014

bbs.bartın.edu.tr/dosyalar/DersMateryal/arabistan.ppt , 25.10.2014

www.abgm.adalet.gov.tr/.../Fransa%20ve..., Fransa ve Hollanda’da İstinaf Mahkemelerinin Yapısı ve İşleyişi, Fansa Yargı Sistemine Genel Bir Bakış. E.T. 02.12.014

www.idarehukuku.net/...Yargi/...Yargi.../... Danıştay Dergisi, Makaleler, Fransa’da

İdari Yargının Etkinliği, E.T,04.12.2014

www.hukukvehayat.org/avrupa-birliği-u..., Hukuk ve Hayat Dergisi, 2013, Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerde Askeri Yargı Sistemi, 12.05.2014

HASAN Ş.KARACAOĞLU

Hasan Şahin Karacaoğlu 01.10.1974 yılında Gaziantep'in Oğuzeli İlçesi'nin Tüzel köyünde doğdu, ilkokulu doğduğu köyde, Ortaokul ve Liseyi Gaziantep bitirdi, Üniversiteyi ise K.K.T.C'de Girne Amerikan Üniversitesinde Uluslararası İlişkiler bölümünde İngilizce ana dilde tamamladı ve K.K.T.C Dışişleri ve Savunma Bakanlığında Kıbrıs Sorunun üzerine Staj yaptı ve Kıbrıs sorunu ile ilgili çözüm önerisinde bulundu. Türkiye'ye geldikten sonra ticaretle uğraştı. 3 yıl kadar orta okul ve liselerde İngilizce dersi verdi. Aktif Siyasette bulundu, çeşitli partilerde İlçe Yönetim Kurulu üyelikleri oldu, Gaziantep Valiliği İl İnsan Hakları Komisyon Üyeliği yaptı, Kent Konseyi Üyesi oldu ve Arge-der üyesi oldu, İlçe Seçim Kurulu üyeliği yaptı. Diksiyon kursu, Dış Ticaret kursu, Arapça kursu, Almanca kursu, Osmanlıca kursu, Trafik ve Çevre Bilgisi Öğreticiliği kursu gibi kurslara gitti. Daha sonra Zirve Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim dalında Yüksek Lisans yaptı.